cijena 10d

broj 9

SFERA

BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

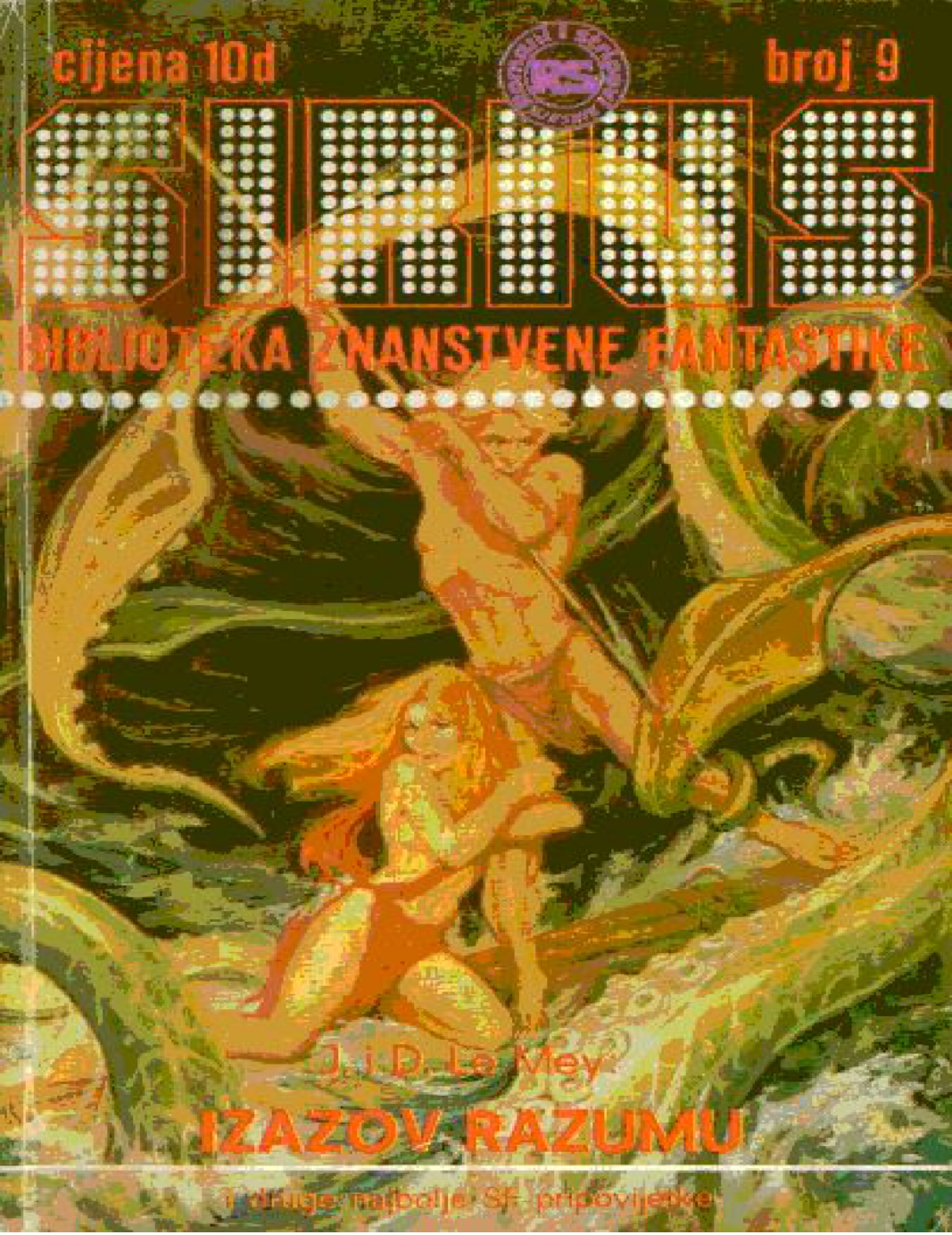

J. i D. Le Mey

IZAZOV RAZUMU

i druge najbolje SF pripovijetke

SADRŽAJ:

J. i D. Le May:
IZAZOV RAZUMU

Frederic Brown:
LUDI PLANET

Karen Anderson:
SPORAZUM U TARTESSOSU

Philip K. Dick:
AH, TA DOSADNA ZEMLJA

Brian W. Aldiss:
DIVNA PATAGONSKA BENZINSKA STANICA

Arthur C. Clarke:
Priče iz »Bijelog jelena« - priča sedma:
KAKO JE DEFENESTRIRANA ERMITRUDA PALAC

SCAN i obrada slika: Sekundica
OCR, ispravka i prelom: MasterYoda

J. i D. Le May: Izazov razumu

Echec ŕ la raison

Preveo Vladimir Matek

1. Keno

Klos Ergal digao je desnicu i tankoga i nervoznog pruženog prsta finom ljubičastom zrakom indikatora prodro do središta trodimenzionalne vizosfere. Magličasta mrlja okružila je svjetleće točke koje su predstavljale zvijezde 211. galaktičkog sektora i sto dvadeset pari očiju pozorno je, kako je to pokazivač i želio, promatralo to mjesto.

— Ovo je Keno, kako smo nazvali tu G5 čije su koordinate 211 485 632, što vam jasno govori da je taj sustav prilično udaljen od posljednjeg među središtima naše ekspanzije, Ongel Alphe..., koji se nalazi evo ovdje — pokaza astrofizičar trakom svjetlosti jednu drugu točku, nešto odmaknutu od one prve. — Istraživanja traju već deset godina. Rezultati su vrlo zanimljivi i prilično obećavaju.

— Oko Kena kruži jedanaest planeta raznih veličina. Od njih su tri pogodne za naseljavanje bez nekih posebnih mjera. Vi ste, poštovani, besumnje — upravo kao i mi — već uočili tu jedinstvenu mogućnost, dosad bez presedana u cijeloj našoj Galaktičkoj federaciji. Podsjetio bih vas da je dosad samo dva puta bilo moguće kolonizirati dva planeta unutar jednog sustava, a Keno nam nudi čak tri, što će reći da bi oni, zaposjednemo li ih istovremeno, mogli postati osnova jednog svijeta, sa svim prednostima i nedostacima koji bi mogli proizići iz njegova smještaja na rubu naše Federacije. Na vama je, dakako, da prosudite što treba uraditi.

— Mi smo to već uradili, Klose — prekinu ga duboki glas Davina, stalnog predstavnika Visokog vijeća Galaktičke federacije u Komisiji za ekspanziju. Mi smo svojedobno primili sve podatke i svaki se član komisije upoznao s tim materijalom. Visoko vijeće opredijelilo se za kolonizaciju u etapama. Od ta tri svijeta samo će jedan u doglednoj budućnosti ugostiti čovjeka. Ja bih te stoga zamolio, Klose, da nam sada, na svoj poznati sintetički način, posljednji put prije konačne

odluke, sažeto izložiš situaciju.

— Nazvat ćemo, dakle, ta tri planeta Keno 5, 6 i 7, kako bismo zadržali na umu njihovu relativnu udaljenost od središnje im zvijezde Kena — nastavi astrofizičar. Odnos među orbitama svih jedanaest dijelova ovog sustava temelji se na matematičkoj i fizikalnoj progresiji, dovoljno neobičnoj da izazove mnoga i najraznolikija razmišljanja. Naime, udaljenosti od središta Kena do bilo kojeg od njegovih planeta međusobno se odnose kao aritmetički niz 1/3,14... 2/3,14...3/3,14.. . i tako dalje sve do jedanaest. Pokušali smo računati do kraja, ali nismo uspjeli izići iz okvira broja »pi« ni otkriti matematički ili fizikalni zakon kojim bismo mogli objasniti tu pojavu. Broj »pi« se vrlo često javlja i u ostalim rezultatima. Orbitalne ravnine svih jedanaest planeta ovog sustava postavljene su međusobno pod kutom od 6,28°. No, vratimo se našim trima planetima. Najbliži središnjoj zvijezdi ima opća svojstva mladih svjetova. Njegova je polarna os nagnuta pod kutom od 115° u odnosu na ravan orbite. .. Dodao bih usput da smo vrijednost toga kuta izračunali do jedanaeste decimale i da nismo izišli iz odnosa 360/pi. Godišnja doba su jasno naznačena i klima je raznolika, a kontinenti i ocean odnose se međusobno kao 2/pi.

— Smatramo da bi u početku, u razdoblju podrobnog proučavanja okoliša, život kolonije na tom planetu 5 bio suočen s teškim klimatskim i biološkim uvjetima, tipičnim za mlade svjetove. Izmjena atmosfere tek je završena. Oceani upravo vrve životom, ali na kontinentima on je tek započeo, tako da alge još uvijek dominiraju među vegetacijom, a morske životinje među faunom. No, racionalnom izgradnjom povoljnog habitata uspjeli bismo kolonizirati taj svijet.

— Dopustite — upade Dai, analitičar Akademije. — Sa znatiželjom i zanimanjem razmotrili smo matematičke odnose među fizikalnim svojstvima planeta i cijelog sustava. Iznenadila nas je činjenica da — kako se čini — nema nepravilnosti ni u razvitku živih vrsta. Prema našim proračunima, trebalo je očekivati pojavu nenormalnih životnih oblika, koji bi odgovarali i suviše savršenoj i ritmičnoj pravilnosti te cjeline.

— Istraživači nisu podnijeli nijedan podatak koji bi upućivao na neko otkriće u tom smislu. Biološka osnova života na sva ta tri tijela su ugljikovodici. Atmosfere su identične, ali u različitim fazama starenja.

— Znamo to, Klose, dopusti da završim... onim što nam se učinilo bitnim jer je neobjašnjivo. Ta su tri planeta na vrlo različitim udaljenostima od sunca Kena, a u njihovoj atmosferi nema razlika koje bismo s obzirom na to trebali očekivati. Štoviše, Keno 5, primitivni svijet, naseljiv je za čovjeka i bez umjetnog habitata jednako kao i Keno 7. Zar to nije čudno?

— Ne više od činjenice da je srednja razlika u temperaturi između tih planeta 3,14o, odnosno, 6,28o između Kena 5 i Kena 7.

— Poštovani — prekinu Davin odlučno tu raspravu — prepustit ćemo fizičarima i njihovim istraživačkim ekipama da se bave uzrocima tih neobičnih ritmova. Naš je zadatak danas bitno drukčiji, ali ništa manje važan: odlučiti koji ćemo od ta tri svijeta odabrati za novu ljudsku koloniju. Visoko vijeće zaključilo je da je došao trenutak za nastavak širenja Galaksijom. Na nama je velika odgovornost i ne bismo smjeli dopustiti da nam sporedna pitanja zamagle glavni problem. Klose Ergale, postoji li ijedan argument protiv izbora Kena 6 za prvu etapu kolonizacije tog sustava?

— Nismo otkrili ništa takvoga. Na Kenu 5 bilo bi već spomenutih problema, no na Kenu 6 ih, kako se čini, nema. Unatoč vrlo temeljitim istraživanjima nije uočen trag inteligentnih bića. Bilo da je riječ o složenijim organskim cjelinama koje postoje na tom svijetu, o uspravnoj vegetaciji ili najmanjim staničnim oblicima, nedostatak duha očituje se posvuda. Životinjske vrste ostaju unutar okvira naših razumskih postavki. Životnu energiju crpu prema klasičnim pravilima metabolizma, kemijskom izmjenom tvari uzetih u obliku hrane. Na kopnu je kruženje dušika jednostavno i vrlo jasno određeno. U oceanima upravo buja plankton i osigurava životne cikluse vodenih životinja. Mogli bismo dodati na kraju i da su vrste, rodovi, grupe i porodice svakoga stabla upravo izvanredno prilagođeni svom svijetu.

— Skokovi u stupnjevima razvoja pojedinih vrsta slični su ili čak identični na sva tri svijeta i srazmjerni su njihovoj udaljenosti od središnje zvijezde. Najmanje su evoluirala bića na najbližem, Kenu 5. Pokušali smo usporediti tu razliku između planeta 5, 6 i 7 s onim što smo već upoznali u Federaciji, i možemo bez straha od greške kazati da gmazove triju svjetova, kao i sve ostale vrste, dijeli oko 3,14 milijuna godina. Najbolja ilustracija toga o čemu govorim nalazi se u izvještaju koji govori o surlašima na Kenu 6. Na Kenu 5 nema nijedne njihove vrste, na Kenu 6 ima dvadeset i dvije, a četrdeset na Kenu 7. Naši su prirodnjaci utvrdili statističke dokaze usporednog razvoja surlaša na Kenu 6 i 7, sa 3,14 milijuna godina prednosti za Keno 7. A ako kao primjer uzmemo vodozemce što izlaze iz mora na planetu 5, nastavaju jezera i rijeke planeta 6 i nestaju na planetu 7, otkrit ćemo da je i tu razlika među svjetovima određena jednom konstantom, i to upravo onom broja Pi. U sustavu Kena priroda, dakle, poprima neka fizikalna svojstva o kojima još ne znamo ništa, što bi nas trebalo potaknuti na stanoviti oprez u našim ocjenama mogućnosti za kolonizaciju. Jer, čovjek se umije boriti samo protiv onoga što je dostupno njegovoj zdravoj logici.

— Osim čovjeka koji tamo nije prisutan ni u jednom obliku, bića sustava Keno pripadaju, kako smo već kazali, najevoluiranijim

stablima. Tako da smo dugo tražili u čemu je računar pogriješio kad nije dao nikakvih podataka o duhovnim mogućnostima pojedinih skupina...

— o o o —

.. .Trebalo je samo nekoliko sati dodatnih rasprava pa da šesti planet sustava Keno bude i konačno izabran i da dobije — prema pravilima astronomskog alfabeta — naziv FERN.

1. Glirp

Vrijeme postoji samo za duh sposoban da odabere neko polaznu točku kojom će obilježiti sadašnji trenutak i zaključiti da onaj koji dolazi zacijelo neće biti isti. Ukoliko nema takvog biljega, vrijeme teče izvan svakog poimanja, slijedeći ritmove instinkta. Za one koji se tako pojavljuju u događajima, novi dan, koji dolazi nakon drugih sličnih, javlja se tek dižući sve više blještavu zlatnu kuglu sunca koje vjerno osvjetljava površinu stijena zapljuskivanih morskim valima, u čijem se neumornom ritmu poput kose nekoga morskog čudovišta dižu nakupine smeđih algi, ostanu za trenutak zaboravljene na rumenoj hridi i onda opet tromo padnu u zagrljaj grgoljavih, pjenušavih i srebrnastih šumova, usporene zrakom koji se nakupio na njima, pun onih neopisivih mirisa bogatstava koja prikriva granica dvaju osnovnih elemenata. U svakome trenutku tog neodređenog vremena bezbrojna bića umiru različnim smrtima — prožderana od većih i gladnijih nego što su sama, ili jednostavno ugibaju od istrošenosti vlastitih stanica, iako su uspješno izmakla svojim progoniteljima, koji isto tako postaju žrtve moćnijih i spretnijih ili jednostavno izmijenjenih faktora ravnoteže u osjetljivoj vodenoj sredini, toliko ovisnoj i o samoj temperaturi i slanoći.

Ponekad, u dubini na kojoj se svjetlost dana tek nazire, odjednom se otvore grozna usta i izbace veliku količinu vode u kojoj plivaju organski otpaci. I dok se ta voda razilazi okolinom, nošena slabim strujama, sporošću mudraca, usta se čudovišta zatvaraju oko nove količine vode pune hranjivih tvari, soli i plinova, a hrapavi jezik ponovo zauzima svoje mjesto u sluzavu otvoru.

Tri pokretna i neovisna oka lijeno se okreću na vrhovima svojih ticalanosača, sposobna da osjete čak i slabašno svjetlucanje nekoga planktonskog mikroorganizma na površini, ili čak samo jedan foton koji je uznemirio mrak dubine. A onda se ticala uvlače, zaštitne opne prekrivaju osjetljive oči i sve nestaje u bezobličnoj i kvrgavoj masi goleme glavurde načičkane izbočinama i osjetnim nitima, dok se potmuli šum kontrakcija u probavnom traktu širi sve dalje i sije

paniku među stanovnicima tog mikrosvijeta, izazivajući reflekse bijega i odmah zatim jadnog zaborava, koji bića bez inteligencije dobivaju kao nadomjestak umu.

A za to vrijeme, na raznim dubinama, pokreću svoje goleme trupine neumorni čuvari, tvrda pogleda, ukočenih očiju, grabežljivih i grubih gubica, moćni, užurbani, nemilosrdni, kao što i priliči kad je riječ o golemoj odgovornosti koju imaju.

Daleko od njih. Glirp je gornjim udovima prihvatio svoj izbočeni trbuh, zadovoljno ga protrljao i počeo dizati i spuštati sve dok nije zvučno podrignuo i izbacio neprobavljene ostatke hrane, da bi odmah zatim nastavio svoje krivudanje među hrapavim stijenama i bujnom vegetacijom. Lov je dugotrajan, ali Glirp je sušta strpljivost. On nema nikakva osjećaja za proteklo vrijeme i u stanju je od praskozorja do sumraka, jer noć mu ne pripada, ukočen poput osušene grančice, čekati plijen. Treba ići dalje. U potragu. Jer, pun želudac je napredak vrste, snaga, moć. Glirp je velik i nepobjediv među svojim šiljastim i crvenim stijenama... Sada je, sjedeći između svojih golemih stražnjih udova srednjim ekstremitetima nježno milovao svoju nadutu trbušinu, a lijevom je hvataljkom pažljivo čistio četiri velike čeljusti što su se micale u halapljivim ustima... Ali, taj miris! Donio ga je dašak vjetra. Glirp se ukoči i dobro udahnu prije nego što će učiniti prvi korak: klopa-klipi-klopa-tok, klo-pa-klipi-klopa-tok... neujednačenim ritmom svojih udova, nezgrapnih za sve drugo osim za prepad, on nestrpljivo udara svojom desnom hvataljkom po tlu, razgibavajući je za tren kad će mu poslužiti da uhvati ženku i jednim je jedinim pokretom učiniti nepokretnom i... Stijena! velika prepreka! Odluči da se popne na nju, iako mu takvo pentranje nije svakodnevni posao. Napokon se nade na vrhu kamena, nastojeći da ponovno uhvati miris, ako već ne i silhuetu ženke. Njegov prepuni trbuh nađe se na suncu i Glirpu se to učini tako ugodnim da blaženo zijevajući razglavi svoje četiri vilice, podavi stražnje noge, sklopi svoje strašne štipaljke i prepusti svoju žuto-zelenu trbušinu blagotvornom djelovanju uspavljujućih zraka.

Novi val privlačivih mirisa uzbudio ga je toliko da se upita što to zapravo radi na vrhu stijene s koje će sada mukotrpno morati silaziti.

Jedna od faseta njegova desnog oka uhvati odjednom neki pokret i istoga trena Glirp se potpuno razbudi i od pospanoga i samozadovoljnog trbonje pretvori se u uplašenoga i ugroženog šestonošca kojem je zaprijetila najveća opasnost za njegovu vrstu, glavni neprijatelj, nepobjedivi, lukavi, uporni, uvijek budan... pred kojim treba da se sakrije po svaku cijenu.

Prva reakcija — apsolutna nepomičnost. Druga operacija — prilagodavanje okolini. Koža se oboji poput okolnoga bilja, prekrivši se mrljama, krivuljama i pjegama, reklo bi se čak i okolnim sjenkama, i ukoči se u grčevitu iščekivanju. Jer, nije riječ samo o jednom

neprijatelju nego o paru! To su potvrđivali krikovi i piskutavi glasovi što su uslijedili u ubrzanom ritmu. I oni love, na svoj način... upravo kao Glirp i njegovi drugari i braća, kao i njihovi kopneni ili vodeni protivnici ili glavne žrtve. Oni žive samo da bi jeli, nezasitni, divlji, savršeno opremljeni upravo za taj vječni lov, hrabri i drski, idealno koordiniranih pokreta, okomljujući se iz vrtoglavih visina da bi oteli još drhtavi plijen iz pandži nekoga drugog lovca, upravo izazivajući na protuudar, koji bi — da može uspjeti — bio smrtonosan.

Nepomičnost lovca koji vreba plijen zamijenila je kod Glirpa, dakle, okamenjenost žrtve koja bespomoćno čeka rasplet što će joj donijeti život ili smrt. Neprijatelji se uto spuste, jedan za drugim, ne mijenjajući smjer sve do same vode, a onda se ponovno uzdignu, pandža čvrsto stegnutih oko svjetlucavih tijela, koja će golemi zavinuti kljunovi nepogrešivo dohvatiti.

Škljocaj kljuna, pokret glave žutih očiju s okomitim uskim zjenicama i čudovišta se ponovno ustremljuju. Ovaj put osjeti Glirp čak i vjetar izazvan njihovim krilima, ali i ništa više, jer ubilačke silhuete digoše se a da ništa nisu ponijele. Čudno... ili — ne? Jer lijevo Glirpovo oko uhvati jednom od svojih donjih faseta još jedan pokret, ali se zasad zadovolji samo promatranjem. Evo još jednog lovca, kreće se između stijena preziruć leteće ubojice, i sam idealni plijen, ali ne za njih. Zbog njega su, znači, s krikom straha i gađenja, u posljednjem trenutku odustali, udaljavajući se brzo tik površine plavih valova. Ipak, Glirp još nije posve siguran da su oni odustali i promatra obzorje ne mičući se, dok donje fasete i dalje hvataju pokrete...

Ali, i taj se lovac odjednom sav skupio... Prijetnja? Od koga? Glirp podrignu od iznenađenja i jednostavno skliznu sa stijene. Prekrasna prilika da priredi sebi dvostruko zadovoljstvo — da otme plijen nekom od sebi sličnih i da tu zgodu još iskoristi da bi zadovoljio svoj spolni nagon. Ali, u brzini on zanemari uobičajeni oprez i u trećem skoku svoga neodoljiva napada nađe se, doduše, na bojnom polju, ali u za nj prilično ponižavajućem položaju, na leđima. Tek nakon dužeg lamatanja udovima spram blještavog neba i nakon grčevitog škljocanja hvataljkama Glirp napokon bijesno zviždeći uspije prebaciti svoju veliku desnu štipaljku na lijevu stranu i uhvatiti se čvrsto za neku travku. Nekoliko trzaja i tijelo se napokon prevali, udovi pronađu čvrst oslonac.

Pun želudac zaista može biti na smetnju, pomisli. Uto bodljikavi rep željenoga plijena poput biča fijuknu tako blizu njegove glave da on naglo uzmakne. Ali lijevo oko spazi uto i ženku, koja se sva skupila vrebajući, spremna za posljednji skok. Jer, jedino su oni bili u slanju svladati tu čudnu zvjerku čiji bi opasni rep povremeno napuštao zaklon bodljikavih nogu i šibajući naokolo pokušavao dohvatiti oči

protivnika. Dotakne li ih samo, borba je gotova. Glirp zato još jednom odskoči unazad i tako omogući ženki da sune naprijed i s obje svoje hvataljke ščepa plijen straga. Jedan trzaj i ubilački rep bi odvojen od bodljikava tijela koje će doskora biti raščetvereno. Glirp odjednom zastane, osjećajući neku opasnost... Neki novi miris, osjetan i uznemirujući... pomiješao se s mirisom plijena i ženke koji su neodoljivo privlačili i tjerali ga da zanemari opasnost i da se pripremi za skok koji će ga dovesti do vrhunca užitka. No, na tome i ostade — jer kroz otvor među stijenama sunuše opet one dvije sjenke i njihove se pandže zariše u tijela Glirpa i ženke, podigoše ih sa tla i... nešto bijesnu, sve se zaustavi, a Glirp, ošamućen, slomljene jedne noge, pade nazad na tlo, srećom u gusto raslinje. Pokraj njega, raširenih krila, još podrhtavajući, nepokretni, uspavani, ležali su — napokon i oni nečije žrtve — leteći ubojice, pteranodoni. Ženka je također bila ovdje, prevrnuta na leđa, s mukom pokretajući svoje još krvave hvataljke.

Neozlijeđeno Glirpovo oko odjednom iz dubine svog zaklona zamijeti neke nove pokretne sjenke što zakloniše svjetlost i okomiše se na pteranodone, ženku i ostatke njezina plijena. Neki čudni glasovi dolazili su od tih nepoznatih bića...

Od toga trena jedna dotad nepoznata nagonska potreba potisnula je sve druge Glirpove misli i nagone. Nestao je strah, nestale su spolne želje, glad, hladnoća, mrak, zvukovi i mirisi: on mora javiti što je vidio. Živa bića nejednakih udova, koja raspolažu čudnom i nesvakidašnjom moći. Činjenica da je jedino zahvaljujući njima izbjegao oštrim kljunovima pteranodona već je bila zaboravljena. Obaveza da javi bila je jača — ona je, uostalom, i jedini zbiljski cilj njegova postojanja. Obavijestiti... On zna i kako i koga... i mučno se izvukavši iz svoga zaklona, prvo oprezno promotri okolicu, a zatim se hramljući uputi k moru: klopa-klipi-klo-tok, klopa-klipi-klo-tok... vukući svoj slomljeni ud, sve dok jedan val, kovitlajući pijesak ne ponese i njega u susret neumitnoj sudbini.

— o o o —

— Chet se svojski trudio da bi ih uhvatio sve odjednom — zaključi Dave Klink, zoolog, promatrajući trupla koja je donijela lovačka ekipa.

— To nije bilo teško... Noelle je mudro postavila zamku. Pteranodoni su već dulje vrijeme nadlijetali obitavalište rakovica-skakača, koje su im najomiljenija hrana. A rakovice su lude za ovom bodljikavom zvjerkom i kad smo im je podmetnuli, sasvim su zaboravile na uobičajeni oprez i izložile se tako ovim letećim grabežljivcima...

— Ipak, trebalo je to uraditi — zadovoljno će Dave. — Imamo dva živa pteranodona, ženku rakovice-skakača...

— Mužjaka nismo uspjeli naći, vjerojatno se zavukao u neko raslinje — objasni Lecia Guer.

— Nije važno... što sada?

— Elder traži da proučimo živčani sustav pteranodona.

— A rakovica?

— Samo utvrditi njenu prehrambenu vrijednost i moguće kontraindikacije...

— Dobro. Odakle počinjemo? — upita Dave Klink, otvarajući kavez u kojem su pteranodoni još spavali.

— Budući da su u paru, jedno je od njih sigurno ženka. A slabijem spolu treba dati prednost — naruga se Lecia Guer.

Začas elektrode prodriješe u bespomoćno tijelo pteranodona učvršćenih za specijalni stol čavlima i pribadačama. Osjetljivi aparati bilježili su grčeve bola koji su prožimali njihova tjelesa sve dok bol jači od svega što su dotad zabilježili ne prekinu napokon njihovu životnu nit, a samrtnički se krik vinu kroz prostor, javljajući pažljivu slušaocu što ih je zadesilo.

1. Savjetnici Lige

Djer Kalendon spusti glavu i odloži plastični list na kojem je vođa sekcije naseljavanja izvještavao o posljednjim radovima na izgradnji zdanja koje će pružiti zaklon koloniji kad odu svemirski transporteri.

— Sve se odvija tako besprijekorno kao da se nalazimo na Akantri — primijeti on sa zadovoljnim smiješkom, koji ublaži njegov strog izražaj čovjeka rođenog u planinama Belsena.

Ne dobije odgovora, pa njegove crne i pomalo iskošene oči potražiše Sheen, još nagnutu nad podacima iz projektora. Spazi fini zatiljak u poplavi nestašnih uvojaka, plavih upravo kao što su i njegove kose bile crne.

Kao i većina naseljenika. i ona je nosila samo široki radni kombinezon s naramenicama, koji im je omogućavao da lakše podnesu topliju klimu Ferna, a njena su se gola i krasno potamnjela ramena doimala poput dijelova neke statue.

Iako to nije bilo ni mjesto ni trenutak za takve stvari, najodgovorniji čovjek programa kolonizacije Ferna ipak ne uspije zatomiti želju koja mu je tog trena pomutila razum.

— Sheen — pozove on poluglasno.

Ona podiže glavu i okrenu se iznenađena njegovim tonom. Pogledi im se sretnu i ona u trenutku shvati značenje izraza koji on nije stigao prikriti. Osmijeh silnog zadovoljstva otkri lijepe i malo razmaknute zube mlade žene, pravilno uokvirene punačkim usnama, a njene

smeđe oči radosno zatreptaše. Ona nesvjesno popravi naramenice kombinezona, pokrenuvši tako grudi navikle na potpunu slobodu i tako lijepo potamnjele od sunca kao i ostatak njena nježnoga i mladog tijela.

— Na što misliš? — upita tiho — znajući da unatoč svemu neće čuti ono što su govorile raznježene muškarčeve oči.

— Htio sam ti samo kazati... da su izvještaji povoljni i da je prvi dio našeg zadatka završen, tako da bez odgađanja možemo započeti drugi dio.

— Do istog zaključka došli su i naši uređaji. I naš meteorolog, vrijedni Kar, javlja da njegova promatranja potvrđuju podatke koje smo dobili od računara Eksplona. Ipak, on smatra da su moguće snažne promjene u doba ekvinocija. Leen Skinny naglašava u svom izvještaju, doduše, pravilnost magnetske aktivnosti planeta, ali nikad se ne zna. Bolje da iskoristimo priliku dok su prirodni faktori na našoj strani, iako je za moj ukus ipak malo pretopio — primijeti ona, zatežući tkaninu kombinezona preko svojih golih grudi.

— Ne čini to... — promrmlja Djer Kalendon tiho prije nego što pritisnu dugme interfona. — Phytase?

— Da, ja sam. Izvoli? — javi se duboki muški glas.

— Možeš li doći s Marjenie?

— Dolazimo.

Djer Kalendon uzdahnu i pogleda još jednom zlaćane oči svoje drugarice.

— Korisno je posavjetovati se s ljudima Lige. Kasnije ćemo moći slobodnije djelovati.

— Sasvim si u pravu, iako ja nisam primijetila ni najmanjeg zastranjenja u koloniji.

— Nisam ni ja, ali bolje je ne zanemariti ih. Jer, jedna sitna greška mogla bi onda sve dovesti u pitanje. Ti znaš kakvi su oni iz Lige.

Phytas i Marjenie, par savjetnika Lige razuma, uđoše prije nego što je Sheen mogla odgovoriti.

— Zdravo — progovori visok crn i mršav muškarac prodornih i kao nebo modrih očiju.

Marjenie se zadovolji kiselim smiješkom i lakim pokretom glave, zadržavajući svoj izgled i držanje ponizne pomoćnice. Sheen se, i ne znajući zašto, uvijek neugodno osjećala pred tim okruglim licem, uokvirenim sa dvije pletenice, smotane na ušima poput kakvih slušalica, blijedim modrim očima i vječno kiselim osmijehom obješenim ispod i suviše pravilnog nosa. U Marjenienoj šutljivosti mlada je žena osjećala fanatičnu pozornost kritičnog duha koji nikada i nizašto neće skrenuti s jednom zacrtanoga i prihvaćenog puta.

— Phytase, završili smo prvu fazu programa naseljavanja. Rado bih iskoristio povoljne meteorološke uvjete i počeo pripreme za drugi

dio. Imaš li ti kakvih primjedbi na proteklo razdoblje?

— Ništa što bi bilo vrijedno izvještaja rukovodiocu kolonije. Sitne deformacije koje smo ispravljali čim bi se pojavile. Fern je upravo onakav kakvog smo očekivali i bit će još jedna pobjeda Lige.

— Raduje me što si optimist.

— Zar ti misliš drukčije? — upade Phytas, postajući oprezan.

— Nipošto — odvrati Djer Kalendon pod ledenim i krajnje pozornim pogledom Marjenie. — Štoviše — požuri se dodati — svi izvještaji govore u prilog izvještajima Eksplona: klasična evolucija, beznačajne mutacije kao posljedica kozmičkih zračenja, pravilan kronološki razvoj flore i faune, bez ijednog traga razuma, ukratko, mladi svijet, bogat kisikom i pogodan u svakom pogledu.

— Dobro. Logika i razum, znači, neće biti dovedeni u pitanje.

Sheen pomisli da je Marjenienin pogled, dok je pomno promatrala Djera, tako neugodan kao da su njena dva plava oka zamijenjena kristalima iz lasona, postavljenim na visoko i tamno čelo. »Djer je sretan što ta žena ne umije čitati misli«, prođe joj glavom, dok je odnekud iskrsnula misao da slični fanatici na mnogim svjetovima još vladaju životima i smrću milijuna ljudskih bića.

— Počinjemo, dakle, s poljoprivrednim programom — nastavi Djer Kalendon. — Ekipe se već formiraju i vjerujem da ćemo za tri dana biti spremni.

— To zvuči logično — prizna Phytas.

— Jerod Ysewich još nije odlučio koje bismo vrste životinja trebali pripitomljavati, no ti si vidio njegov izvještaj. Što misliš?

— Na tom području, kao ni na ostalima, ne treba se bespotrebno žuriti. Oni su još uvijek tek na početku istraživanja i ne vjerujem da ćemo u dogledno vrijeme od njih dobiti logične i razumne zaključke.

— To je jedno stajalište. Međutim, mi ne možemo čekati da oni ispitaju svu faunu Ferna da bismo počeli pripitomljavanje.

— Kad govorim o tome da moramo obaviti sva ispitivanja i tek onda razmišljati o našim postupcima, mislim samo na to kako da smanjimo rizik greške. Ne zaboravimo da je Fern svijet na primitivnom stupnju razvoja ako ga usporedimo s ostalima koji su trenutačno nastanjeni. Vrste koje smo ovdje otkrili jesu doduše one koje smo logično mogli očekivati, iako ne i one koje poznajemo. Mi smo ovdje otprilike trideset do četrdeset milijuna godina u zaostatku za ostalim svjetovima, ako usporedimo Fern s prosjekom starosti ostalih planeta naše Federacije. Zato zahtijevam da budemo oprezni pri izboru smjerova djelovanja.

— Jerod i Suzan još nisu ništa predložili. To govori u prilog tvojih postavki.

— Dakako. Nama su potrebne domaće životinje i poljoprivreda, ali, ne činimo greške kakve su učinili drugi svjetovi, na kojima su

pripitomljavane vrste ugrozile opstanak čovjeka. No, još jedno pitanje, s kojim bismo se morali pozabaviti: sloboda rađanja.

— Zar? — duboko iznenađen, Djer Kalendon ne uspije prozboriti ni riječi više.

— Znam, to nije upisano u prvim poglavljima programa naseljavanja, zbog jednoga jedinog razloga: da bi sve naše snage bile na raspolaganju zajednici. Marjenie i ja smo dugo razmišljali o tome i zaključili da je nužno pomaknuti taj trenutak želimo li održati stabilnost naše kolonije.

— Osobno nemam ništa protiv toga, iako o mogućim posljedicama još nisam razmišljao. Postavit ćemo to pitanje našim računarima i vidjet ćemo njihov odgovor.

— Koji će biti onakav kakav mi želimo — dobaci Phytas hladno.

— To je lako moguće — jednostavno će Djer Kalendon. — Ali, uvijek postoji mogućnost da oni uoče neku prepreku na koju mi nismo mislili. Na primjer, iznenadni porast potreba za hranom prije nego što uspijemo završiti naša poljoprivredna istraživanja.

— Mi smo sve to već ispitali. I upravo nas te teškoće koje će se javiti prisiljavaju da tražimo slobodu rađanja. Rasa pionira mora se suočiti s teškoćama da bi ostala čvrsta, a prirodna selekcija tome će samo pridonijeti. Zato inzistiramo svom snagom naših prava kao predstavnika Lige razuma da ta mudra mjera bude primijenjena.

— O tome će odlučiti računari, kao što to propisuju pravila. Ja ne mogu predvidjeti odgovor. Ali, ako bude negativan, onda ćemo čekati.

— Ne, u tom slučaju ti ćeš sazvati sastanak stanovnika kolonije — odgovori Phytas hladno.

— Bit će kako želiš... ali kaži mi, Phytase, postoji li osim potrebe za očvršćivanjem kolonije, o kojoj govoriš, još neki razlog za taj neočekivani prijedlog?

Sheen Davari u tom trenutku pomisli da će se u raspravu umiješati i Marjenie, toliko su njene suviše modre oči otvrdnule. Ali Phytas je već odgovorio:

— Dakako da postoji, ali u ime Lige tvrdim da nije potrebno da ga sada i iznosim.

— Takav je stav suprotan našim običajima i stoga ću se ja držati pisanih zakona, čak i pred skupštinom. A ti ćeš tada ipak morati otkriti svoje razloge, Phytase.

— Vidjet ćemo. Podsjećam te samo da osim pisanih zakona postoje i neka posebna prava predstavnika Lige. Jesam li bio dovoljno jasan?

— I suviše, Phytase. Upravo zato ću ti i odgovoriti: ako i prihvatimo prijedloge Savjetnika Lige, to neće biti bez svestranog razmatranja i proučavanja njihovih posljedica svim sredstvima kojima raspolažemo.

— Znači, dovest ćeš u sumnju apsolutnu prevlast logike i razuma?

— Ne, nego ću poštovati zakone i instrukcije koje sam dobio. Svi smo mi smrtnici, Phytase, i poslije nas netko će krenuti istim putem. A mi nismo nepogrešivi... bili rukovodioci ili savjetnici. Želo bih da shvatiš da sam Ja odgovoran za koloniju.

— Ti, čini se, želiš da sumnjam u tvoju spremnost da se pokoriš zahtjevima Lige. Bit će žalosno ako se budemo morali sukobiti, bilo javno ili ne...

— Dok sam ja živ, na Fernu će biti samo jedna osoba odgovorna za koloniju, a taj je zadatak Visoko vijeće povjerilo meni. Razmotrit ćemo tvoj zahtjev. I to je sve što ti sada mogu kazati. Ako se sloboda rađanja može dopustiti bez rizika, tako će biti. Ako rizici budu veći od prednosti, ja ću se suprotstaviti. ..

— Ne znam što te tjera da nam se suprotstaviš, ali doznat ću — odvrati bijesno Phytas, bacivši pogled na Sheen Davari, koja se za vrijeme rasprave gotovo nije ni pomakla. A sada je osjećala da Savjetnik Lige na nju prebacuje odgovornost da utječe na rukovodioca kolonije. To je gotovo i nije iznenadilo, štoviše, gotovo da ju je i zabavljalo.

Phytas odmah potom izjuri iz prostorije, praćen svojom sjenkom Marjenie, koja je svo vrijeme rasprave napregnuto stiskala zube. Djer Kalendon pogleda vrata i uzdahnu duboko.

— Jesi li ti išta od svega ovog shvatila, Sheen.

— Ne...

— Sasvim je u duhu ponašanja pripadnika Lige da iznose svoje zahtjeve bez ikakvih prethodnih rasprava. Ne znam što prisiljava ovo dvoje na takvo izmamljivanje slobode rađanja, ali ako je jedini razlog otežavanje uvjeta kolonizacije, mala je mogućnost da računari odgovore pozitivno.

— Ti ćeš im se suprotstaviti, dakako.

— Jest.

— Možda bi ipak trebalo razmisliti, Djere. Liga nije beznačajna.

— Liga! Mi stvaramo novi svijet i ja vrlo dobro znam koliko nam je potrebna krutost njenih članova. Ali, kad bi Liga doista bila tako važna kako si to zamišlja Phytas, misliš li da bi Visoko vijeće odgovornost za tu misiju povjerilo Djeru Kalendonu?... kao što vidiš i ja umijem razmišljati i upravo zato odlučit ću onako kako budem smatrao pravilnim.

— Morat ćeš ipak uzeti u obzir i mišljenje žena, budućih majki — natuknu ona plaho.

— Zašto mi to govoriš? upita on iznenada podižući obrve.

— Jer mi se čini da i mi imamo o tome nešto kazati.

— Griješiš, Sheen. To je stvar koja važnošću nadmašuje i muškarce i žene kao pojedince. Riječ je o budućnosti kolonije a ne o jednom

djetetu ili o više njih. Ali, svi će dobiti riječ, dakako...

— Koji su Phytasovi zbiljski motivi po tvom mišljenju?

— Vidim samo jedan... Phvtas i Marjenie nisu više među najmlađima... i postoji opasnost da njihovo potomstvo ne bude do njihove smrti dovoljno zadojeno duhom Lige.

— Misliš li da je to u pitanju?

— Ne vidim ništa drugo. Galaktička federacija neće pomagati našu koloniju najmanje tri-četiri stoljeća. Tako je dogovoreno. Naša generacija, njeni uređaji i ostvarenja moraju sasvim nestati, tako da se stvori novi duh pripadnosti Fernu. Zato fanatici poput Phytasa i Marjenie žive u strahu da će se stijeg Lige srušiti ukoliko oni ne budu imali dovoljno vremena da odgoje nasljednike.

— Što znači da su zbog Lige u stanju dovesti u pitanje opstanak cijele kolonije?

— Shvati to uvjetno, Sheen, nećemo im to dopustiti.

1. Krčenje

— Ona zelena dolina čini mi se vrlo pogodnom da poveže dvije iskrčene površine — izloži Hervelle Celorn, zadužena za agronomska istraživanja.

— Štoviše — dodade Angbert Dalakorn, njen pomoćnik —dolina je osobito pogodna za pokuse s polikulturama. Mi već sada možemo tvrditi da će žitarice Ferna, nakon nekoliko nužnih hibridizacija, davati izvrsne prirode.

— Na temelju tih istraživanja mi smo i predočili program od 5000 hektara, od toga 3000 krčevine.

— Imam primjedbu — dobaci botaničar Randon.

— Slušamo te.

— Humusni sloj je vrlo tanak i ne bismo smjeli ostaviti tlo bez ikakve zaštite od vremenskog faktora i prevelikog isparavanja. Ispitivali smo postojeće biljne vrste od našeg dolaska ovamo, pa iako radovi još nisu dovršeni, možemo tvrditi da su one, bez zaklona postojećih šuma, vrlo osjetljive.

— Zelena dolina postoji samo zato što je okružena šumovitim područjem — potvrdi Yville, njegova supruga i pomoćnik

— Iskrčiti ih sasvim moglo bi dovesti do neuspjeha. Biljni svijet na reagira uvijek jednako...

— Biljni svijet slijedi određeni broj prirodnih i logičnih zakonitosti, koje treba samo poznavati i iskoristiti — strogo dobaci Phytas.

— Ali sistematsko je krčenje na granici tih zakonitosti — odbrusi

odlučno Yville. — Morali bismo taj naš grubi napad na netaknutu zemlju nadoknaditi ostavljajući šumarke, sadeći redove drveća kao zaštitu od vjetra, pa sjenovite zone i zalihe vode...

— To su dodatni nepredviđeni radovi — primijeti sada i Djer Kalendon, pokazujući usput rezultate koje su dali računan.

— Strojevi ne vraćaju više od onog što im dajemo — uzviknu mladi botaničar tako odlučno da Phytas i Marjenie samo zatreptaše. — Iskustvo generacija uzgajača na različitim svjetovima dokazuje da teorija može pogriješiti ako se ne vodi računa o klimatskoj nestabilnosti i ako se prirodi ne nadoknadi ono što joj je na neki način oduzeto.

— Znanost to može riješiti, a uređaji su proučili problem. Priroda nije razumna jedinka nego zbroj zakonitosti što vladaju na nekom svijetu. Cilj je stanovnika ove kolonije da pođu najkraćim i najekonomičnijim putem, držeći se pri tom strogo čiste logike.

Angbert Dalakorn zakima malo glavom prije nego što odgovori savjetniku Lige:

— Hvala na upozorenju, Phytase. Hervelle i ja dobro znamo o čemu govoriš, no moramo primijetiti da računari neke stvari jednostavno odbacuju kao nevažne. A mi ipak ne možemo zanemariti bojazni koje smo maločas iznijeli.

— Nismo mi krivi ako računari nisu dobili dovoljno logičnih elemenata — upade Randon. — Yville i ja smo čak i bez njih utvrdili mogućnost neuspjeha dođe li samo do jednogodišnje suše!

— Istina je da Eksplon u dvanaest godina proučavanja nije registrirao nijedno sušno razdoblje. .. — dodade Hervelle.

— Osim toga, pet tisuća hektara čak ni prilikom neuspjeha neće dovesti u pitanje opstanak kolonije ili planeta — umiješa se sada tiho u raspravu i travar Indemar Dagman.

— Mi ćemo se pokoriti odluci koju vi donesete — izjavi na to Yville — ali zahtijevamo da se naše primjedbe, bojazni i prijedlozi upišu u povijest kolonije, kako bi se greške mogle ispravljati jednom u budućnosti...

— Bit će tako. Naš razvoj nužno će pretrpjeti i neke poraze, ali ipak moramo vjerovati našim računarima. Oni su dosad toliko puta dokazali svoju sposobnost vremenske analize. Zato i možemo prihvatiti rizik eventualnoga trenutačnog neuspjeha, jer ćemo iz njega moći izvući određene pouke. S druge strane, neprihvaćanje čiste logike moglo bi imati opasnih posljedica za koloniju. Zato ćemo sada, kako je i predviđeno, iskrčiti dvije tisuće hektara uzvodno i tisuću nizvodno. Poslušat ćemo naše agronome u pogledu izbora kultura i koristiti se rezultatima botaničara u odbiru vrsti...

— Dopuštaš li mi upadicu? — upita Ysham, ekolog visok i mršav, muškarac oko kojega je lepršao zgužvani kombinezon dok je upućivao

ohrabrujući smješak svojoj okrugloj i nasmijanoj drugarici Yesorah.

— Dakako — odgovori Djer Kalendon popustljivo.

— Ja odlučno podržavam sumnju Yville i Randona. Želio bih da se i to zabilježi. Ekologija se kao znanost temelji na suptilnostima. Prirodna ravnoteža, bez obzira na logiku, nije uvijek onakva kakvom je mi zamišljamo...

— Znam, znam — prekinu ga Djer Kalendon sada već pokazujući neznatnu nestrpljivost. — Imaš li osim tih općih primjedbi i neki zbiljski argument u korist ostavljanja vegetacijskih zapreka?

— Imao bih ih na desetke, Djere, i svi se temelje na rezultatima promatranja na drugim planetima.

— Ali nijedan se ne može prenijeti u ove uvjete i izdržati raščlanjivanje po matematičkoj logici — naglasi Phytas smiješeći se.

— Jer nijedan stroj nema dovoljno mašte da bi ih pravilno protumačio — odgovori ekolog prezirno. — Ali, ako bismo u dijagram unijeli rizik suše, o kojem je govorio Randon, dobili bismo katastrofalan rezultat, koji bi nas prisilio na razmišljanje. ..

— Ne — odsiječe Phytas kratko, preduhitrivši Djera Kalendona. — Programi ubačeni u računar sadržali su sve potrebne elemente i dobiveni rezultati posve su jasni i logični, iako se nužno razlikuju od vaših sanjarenja.

— U takve se rasprave nećemo upuštati — presiječe Djer Kalendon. Primjedbe ćemo zabilježiti, a posao započeti kako je i planirano...

— o o o —

Tako je odlučeno da krčenje počne. Prema normama koje su odredili analitički uređaji ekipe su podijelile zadatke. Drvosječe, oboružani teškim lasonima, sjekli su tik do zemlje svu vegetaciju — goleme arokane, od kojih je svaki, izdižući se visoko iznad sitnijeg raslinja svojom bujnom krošnjom, prekrivao gotovo hektar zemljišta, kao i male trnovite grmuške, papaprati i cvijeće.

Na cijeloj površini Ferna za vrijeme tog uništavanja mnogi su se krikovi bola, pozdrava i smrti prenosili sve dalje i dalje, javljajući o čudnim bićima nejednakih udova koja su iznenada upala u prirodni red ovoga svijeta što je postojao i mnogo prije nego što su mu ti došljaci dali ime.

Jer svako srušeno stablo značilo je kraj svijeta i za mirijade drugih bića. Svako je od njih reagiralo svojstveno vrsti kojoj je pripadalo. Insekti su se pokušali preseliti, no lišeni zaštite bilja nisu prevalili ni djelić puta kad su se pojavili grabežljivci privučeni predosjećajem dobre gozbe, što će im iz kaosa izazvanog rušenjem šume sama uletjeti u proždrljiva ždrijela. Leteći se razbojnici okomiše tako na sve ono što je letjelo, trčalo ili gmizalo u divljoj panici, dok su se njihova

zemaljska subraća posvetila tamanjenju svega onoga što je imalo i najmanju prehrambenu vrijednost, ostavljajujći u miru tek nekoliko rijetkih vrsta koje su se odvajkada smatrale opasnima.

Jedan jedini dan bio je dovoljan da bi se sve što je bilo uspravno u području koje su odabrali naseljenici sravnilo sa zemljom. Mnogo je više vremena trebalo da bi se zatim sve to razvrstalo i skupilo. Teški i snažni strojevi grmjeli su od zore do mraka.

Neobična bića nejednakih udova koja se upravljala tim čudovištima dovukla su tada manje strojeve i počela prevrtati trupine oborenih divova, sjeći im grane tik do debala i slagati ih u podjednakim razmacima. Ono što im se nije svidjelo odlagali bi na drugu gomilu, iz koje bi se ubrzo zavijorila perjanica dima, a potom i plamen. Dok se dim dizao visoko u nebo, vjetar je ponovo ponio miris smrti u daljine, tako da su na planetu zavladali bol i strah: sve su životinje drhtale prepoznajući užasnog neprijatelja kojeg ništa osim vode ne može savladati.

Pepeo od ugaslih golemih plamenova razasut je po ogoljelom tlu izloženom žarkom suncu i hladnim zvijezdama, a onda su grude razbijane, sječene, grebane, mljevene, sve dok se tlo nije pretvorilo u jedinstvenu, gotovo homogenu masu. Kad su strojevi napokon utihnuli, ono što je tisućljećima bilo skladna cjelina biljaka i životinja, ostalo je beživotno i nijemo.

Dani i dani prošli su prije nego što su sjemenke, izmakle plamenu, proklijale i prije nego što su se stidljive zelene točkice mjestimice probile kroz pustu koru. Nad ravnicu su se vratili insekti, ali to nisu bile vrste koje su bile pobjegle. I životinje su se pojavile, kružile zbunjeno tom čudnom pustarom, ali se nijedna nije usudila ostati u njoj.

A tada su se bez ikakve najave, strojevi opet vratili, sijekući tužnu površinu, grebući je i prevrćući: nailazilo je vlažno razdoblje i u brazde je na svih pet tisuća hektara ubačeno sjemenje. Srećom je vjetar bio milostiv i nije raznosio rastresito tlo, te su klice ubrzo iznikle u beskonačnim redovima, stvarajući tako pravilne površine različitih preljeva zelene boje. Bilje je dobro napredovalo i uskoro su se prve životinje usudile zakoračiti u taj neobični zeleni sag. No, biljožderi koju su naumili nastaniti se u njemu na neobjašnjiv su način, nakon kratkog bljeska, padali mrtvi, a njihova bi tijela zatim odnosila bića nejednakih udova. Nasuprot njima, mala bića nesmetano su se udomila na tlu i u njemu. Za insektima stigli su i letači, a uskoro su se pojavili i grabežljivci — u zraku pteranodoni, a na kopnu zvijeri. I jedni i drugi nemilosrdno su ubijani i ubrzo su se pripadnici njihovih vrsta naučili držati podalje od toga izdajničkog zelenila.

Za to vrijeme biljčice su i dalje napredovale — kukci, privučeni

bojama i mirisom njihovih cvjetova, oprašivali su ih i oplođivali, a ubrzo su se stvorila i zrna. A kad su stapke i lišće promijenili boju, a zrnje otvrdlo, opet su bića nejednakih udova dopremila svoja metalna čudovišta i natjerala ih u to uzbibano more klasja, sve dok i opet za njima nije ostala tišina i pustoš. Jer, osim nekoliko odabranih vrsta, nijedno drugo sjeme, spora ili klica nije imalo prava pojaviti se ovdje. Tek iznikli, nemilosrdno su čupani iz hranjivog tla. Uzalud su arokani a noćnim vjetrom otpuštali svoje pramenaste letjelice na kojima su kočoperile duguljaste sjemenke. I njihove su klice doživljavale sudbinu ostalih. Ali, arokane to nije smetalo. Kao i sve druge biljke, na svojoj su strani imali dva značajna saveznika: strpljivost i vrijeme. Ustrajali su u svojim pokušajima, stječući pri tom iskustva i prva saznanja o zagonetnim došljacima što su poremetili prirodni red.

1. Ommph i Sraha

— Eno i drugoga, zdesna, upola je skriven onim panjem žute palme, vidiš li ga? — upita tiho Elder.

— Čekaj — promrmlja Mirkine... — da, vidi mu se samo glava i surla. To je mužjak, tamniji je... evo ga, izlazi iz sjene... koliki je! Vjeruješ li da su te životinje zaista bezopasne?

— U svakom slučaju odlikuju se mirnoćom biljoždera i zacijelo nisu stvorene da budu lovci, vjerojatnije su žrtve... No, možemo ih upitati...

— Uvijek ti moraš izvaliti neku glupost — ljutnu se mlada smeđa žena svijetlih očiju sljezove boje. — Vjerujem da će to biti zanimljivi snimci... Ali, pitam se ipak hoću li se ikada priviknuti na te mastodonte?

— Nisu to mastodonti — ispravi je on mirno. Prije bi bili mamuti. Ili, još bolje, zvat ćemo ih samo surlašima. Još uvijek nemaju kljove. Tek se razvijaju. I uši još treba da im porastu...

— Zašto im se ne bi smanjile?

— Ne možemo zaobići dosad poznate stvari, Mirkine. Svi poznati surlaši na svjetovima Federacije tako su se razvijali.

— Dakako. Osim toga, njima je i tako, čini se, svejedno što mi s našim instrumentima mislimo o njima.

— Čini se.

— No, ja se ipak pitam ne osjećaju li oni našu prisutnost. Pogledaj mužjaka...

— Da, okrenut je prema nama... ali ne bih se usudio tvrditi da nas promatra. Ipak je 1735 metara od nas, prema telemetru...

— Pitam se ne bismo li trebali sugerirati Jerodu i Suzani da

prouče te surlaše. Njihove su srodnici često bili dragocjeni pomagači ljudima.

— Znači, prihvati li Jerod taj prijedlog, vrlo je vjerojatno da će tvoja djeca ili unuci upoznati radosti putovanja na slonovskim leđima!

— Moja djeca! Treba tek vidjeti hoću li ih moći imati!

— Imat ćeš ih, kao i sve žene kolonije, kada za to dođe vrijeme. Što bi te u tome moglo spriječiti?

— Ne znam, zapravo — promrmlja ona položivši sitnu pocrnjelu ruku na mišicu muškarca kojeg joj je život dodijelio za druga.

— Misliš li da je sada pravi trenutak da raspravljamo o tome? — prošaputa on, okrećući se prema njoj i spustivši dvogled.

— To je najljepša stvar na Fernu — odgovori ona smiješeći se. — Voditi ljubav u punoj slobodi, ne razmišljajući o drugima, i znati da ćemo uskoro biti plodni, s jednakom slobodom. Smiješno je i pomisliti da će naši daleki potomci, kao i ostali stanovnici Federacije, opet biti prisiljeni da se bore protiv prirode i postavljaju sebi ograničenja. Već sama pomisao na te prepreke s kojima se više neću susresti izaziva u meni želju...

— Ako tako nastaviš, pretvorit ćemo ovo skrovišle u ložnicu — predbaci on očito bez namjere da proturiječi.

— Pa što onda? Zar je ona grana jučer bila udobnija? Srećom nas nitko nije vidio... proglasili bi nas za par primata u doba parenja.

— Jučer te to nije smetalo — primijeti on promuklo.

— Dakako da nije. I spremila sam to ponavljati tako često kako moj muškarac bude ispoljio želju... ili koliko moja želja prisili mog čovjeka da je utaži...

On je pogleda, u svijetlim očima pročita poziv i osjeti onu tako poznatu slatku omaglicu. Bili su mladi, snažni, lijepi i zdravi, prisiljeni da žive i umru na tom novom svijetu pošto utemelje obitelj veliku koliko to dopusti mudrost ili priroda... pod kontrolom liječnika. Dok mu je krv tutnjala u sljepoočicama, on pođe da odloži dvogled, ali nešto se u tom trenu promijeni u savani... zapazi to krajičkom oka i zastane, prinoseći ponovo dvogled očima:

— Nešto se zbiva tamo dolje... morat ćeš se strpjeti — dahnu, s mukom se sabravši.

— Zar upravo sada... — promrmlja ona naginjući se prema svojim uređajima za elektronsko snimanje. — Što je to?

— Mužjak se približava...

— Zaista... ide prema nama... sigurna sam da nas je opazio. — U njenu glasu zatitrao je strah.

— Dojmljivo! — prošaputa on u mikrofon. — Nekoliko tona, a tako skladni pokreti, unatoč masi...

— Približava se i ženka.

— Pitam se... ne... ne idu prema nama nego prema onoj čistini u savani.

Šutke su promatrali kako se surlaši približavaju, bilježeći pokrete i promatrajući goleme biljoždere čiji je nos bio izdužen u hvataljku neopisive snage kojom su se služili spretnošću svojstvenom i svim njihovim srodnicima na drugim svjetovima.

— Gledaj! — uzviknu odjednom ona ne prekidaju snimanje.

Ženka, koja se dotad nalazila na oko 200 metara od mužjaka, odjednom se pokrenu i upravo sjuri prema njemu. Elder uoči još neko kretanje u visokoj travi, ali bića koja su se kretala prema mužjaku bila su još nevidljiva. Ženka se, međutim, već našla pored njega i prislonivši se bokom uza nj ostala podignute surle i ukočena.

— I tvoja bi ženka reagirala potpuno isto u opasnosti, Elderu — promrmlja Mirkine.

— Ne miješaj svoje osjećajne i razumske reakcije s postupcima životinje, koliko god nam ona bila simpatična. Životinja nije u stanju predvidjeti što će se dalje dogoditi.

— Ne misliš valjda da bih ja prilikom opasnosti potrčala k tebi misleći na buduća zbivanja? Razmišljaš kao Phytas... reklo bi se da ne znaš što je ljubav... a ona može postojati, pa makar i u nekom primitivnom obliku, i među nižim bićima... Upravo surlaši poznati su po tome što žive u parovima koje odlikuje vjernost.

— Opet te opominjem da ne uspoređuješ naša stanja i osjećaje sa životinjskim refleksima najprimitivnijih bića.

— Primitivne ili ne, ženke se bore sa svojim mužjakom, a bude li potrebno i žrtvuju se za njega, i ja ne vidim zašto da se niječe tako očigledna stvar.

— Ima i ženki koje ubijaju svoje mužjake — progunđa on ne ispuštajući dvogleda. — Pazi! Evo i napadača. Tigoni! I to vrlo krupni!

— Nadam se da ih nema mnogo — dahnu ona.

— Bojim se da je upravo suprotno. .. Napadaju!

— Taj skok... užasno...

— Gledaj, mužjak je surlom udesio zvijer još usred skoka. Kako je to dobro organizirana obrana — ženki je dovoljno samo da iskorači i uništi oborenog tigona... glava mu je zgnječena, u to možeš biti uvjerena...

— To ipak ne priječi ostale da i dalje napadaju i da svoj napad i oni organiziraju znatno bolje. Trebat će pažljivo proučiti te snimke. Jedan je na leđima mužjaka... drugi je na ženki... svi ostali su izvan dohvata, čekajući priliku da skoče. Ti jadni surlaši nemaju nikakvih izgleda. Zašto? — plačno će ona.

— Tko zna? — promrmlja on. — Evo, ženka se oslobodila svojega! Jesi li vidjela kako ga je surla mužjaka naprosto pomela i slomljene

kralješnice odbacila barem deset metara daleko! Izvanredno!

Bolno trubljenje, a potom i užasno kričanje, dopru odjednom do njih s mjesta borbe. Ženka se, spuštene surle, bjesomučno okretala oko svoje osi, nastojeći se osloboditi zvijeri koja joj se objesila na stražnji dio tijela. Mužjak prijeteći zatrubi, poleti naprijed, zgrabi sa tla jedno crnobijelo tijelo i unatoč njegovu uvijanju zdrobi ga nemilosrdno, da bi potom požurio do ženke i nakon kraćeg natezanja uspio otkinuti od nje drugu zvijer i baciti je uvis, a zatim još u letu mlatnuti surlom tako snažno da se ona rasprsnu poput prezrela voća. No, za to vrijeme tri su se velike mačke prikrale iz visoke trave i iznenada objesile o njegov vrat. Jedna je od njih zabila svoje pandže u uši debelokošca i počela se približavati nježnijoj koži grla, tražeći zubima mjesto gdje će najlakše dohvatiti kucavicu.

— Ne, to se ne smije dogoditi! — vrisnu odjednom Mirkine i prije nego što se zaprepašteni Elder snašao, nepogrešivi lasoni zazuje četiri puta i četiri kratka bljeska nanesu neočekivanu smrt crno-bijelim zvijerima koje se zgrčiše prije nego što padoše u meku travu.

Još nekoliko minuta golemi debelokošci kružili su jedan oko drugog, imajući sada pred sobom samo dva-tri napadača, od kojih se jedan neoprezno približi opasnoj surli, koja sijevnu i prebi mu križa. Oni preostali na to utekoše ne čekajući da i njih zadesi ista sudbina. Samo je valovito kretanje trave u savani označilo put njihova paničnog bijega.

— Pitam se što te je spopalo... zar si poludjela? — huknu Elder.

— Jednostavno nisam željela da taj par mirnih divova strada na takav način, to je sve... — odgovori ona suzdržavajući bijes.

— Nadam se da shvaćaš da to ne možemo ponuditi kao odgovor i drugima. Naše je da promatramo, bilježimo, proučavamo, pripremamo izvještaje i objašnjavamo slike, a ne da se miješamo u prirodu. Čudi me što si to zaboravila.

— Ali je tako i ja tu ništa ne mogu izmijeniti. Čak i ako sam pogriješila, to je samo jedno stajalište. A ja ne mogu mirno gledati takav pokolj nedužnih...

— Tko ti kaže da su surlaši tako miroljubivi kakvim ih ti zamišljaš?

— I ti si to tvrdio do prije nekoliko časaka — bocnu ona.

— Ali, i zvijeri imaju pravo na život i to je prirodni krug...

— Tigoni ubijaju radi ubijanja!

— Ne, nego radi jela...

— Ovaj par promatramo od početka. Svaki od njih živi već više od pola stoljeća. Oni su oličenje mudrosti...

— Mirkine, budi obazrivija. Ovdje to nema važnosti, ali shvaćaš li ti što bi se zbilo da kažeš tako nešto na nekom radnom skupu?

— Znam, Phytas i Marjenie dobili bi živčani napad...

— Ali ni ti ne bi dobro prošla.

— Znam i to. I baš me briga. To je kao i ljubav... Ja hoću doživjeti ljubav slijedeći svoje ženske instinkte a ne neka blesava pravila. Nitko me ne može spriječiti da budem samilosna, da se divim, da se bojim ili da nešto želim... Fern nam daje mogućnost da budemo ono što jesmo, a ne samo proizvodi zaglupljujućeg racionalizma.

— Pretjeruješ — suprotstavi se on, uplašeno se ogledavajući da netko slučajno nije čuo te riječi. Kad spazi da je ona isključila uređaj za snimanje, uzdahnu s olakšanjem i primijeti:

— Sumnjam da taj čin na bilo koji način koristi koloniji.

— Voljela bih da mi objasniš zašto — ljutito uzviknu ona. — Nisi li i sam maloprije predlagao da Jerod i Suzan prouče pitanje njihova pripitomljivanja? Da je taj par debelokožaca kojim slučajem već pretvoren u domaće životinje, bi li i onda dopustio tim ubojicama da ih zakolju?

— Tvoje je zaključivanje izobličeno pod ne znam čijim utjecajem, Mirkine. Mi ne želimo mijenjati prirodni red, možemo ga samo proučavati kako bi se kolonija time koristila. Ne smijemo braniti slabe od jakih, lijepe od ružnih... Ti razmišljaš kao žena...

— Pa što onda? Ja i jesam žena, pokušaj mi utvrditi suprotno! — progunđa ona spuštajući naglo zatvarač svoga radnog odijela, razgolitivši se od ramena do bedara. — Dakle? Gledaj, ja dršćem, ja vičem... a sada, Eldere? Ti sada prihvaćaš da sam ja žena, ženka, tvoja kučka, tvoja... a ne dcpuštaš mi da mislim kao žena! A taj par surlaša, pogledaj ih samo, koliko god ti se to glupo činilo ipak me podsjećaju na nas dvoje...

— Hajde smiri se — pokuša je utišati Elder, približavajući joj se: No, ona iznenada zatvori svoj kombinezon i zaustavi Eldera u pola koraka.

— Čekaj da završim. Pogledaj ih... rame uz rame... borili su se jedno za drugo i pobijedili su. Oni, dakako, ne mogu znati da sam im ja u tome pomogla. Njihove će rane, nadam se, zacijeliti. Iako ih boli, lakše im je jer nisu usamljeni. Kada bi umjeli govoriti, oni bi sada jedno drugome uputili mnogo nježnih, ohrabrujućih riječi. A ja se pitam je li ženka pritrčala da bi bila zaštićena ili da bi se borila i umrla boreći se uz svoga druga?

— Ne i tisuću puta ne! — razbijesni se sada i on. — To su samo životinje i ništa više. Instinkt samoodržanja naveo ju je da potraži zaštitu jačega. Ne pokušavaj stvari prikazati drukčijim nego što one zapravo jesu.

— Eldere, ti me ne želiš razumjeti — opet će ona, sada već znatno smirenije. — Ja sam silno željela da u toj prirodnoj borbi pobijede debelokošci. Kad sam bila na prvoj godini studija, prikazali su nam trodimenzionalnu projekciju lova na mamute na Endorinu. Kakav

užas! Gledali smo smiješne dlakave Endorijance kako svojim kratkim kopljima ubadaju u trbuh diva iscrpljenog dugom hajkom i njegovu polaganu, groznu smrt od slabih, ali ponavljanih udaraca...

— Ali ta smrt donosi hranu, dakle život cijelom plemenu... Nakon jednog stoljeća možda će i tvoja djeca činiti to isto da bi preživjela! Hoćeš li i onda željeti pobjedu životinja?

— Užasavaš me! Hoćeš na svaki način biti u pravu. To je lako kad se sve čini u ime svetog razuma, ali ja odbacujem tu sigurnost. Fern može i mora biti drukčiji.

— Drukčiji? — ponovi on razrogačivši oči.

— Upravo to...

— Uostalom, ostavimo to. Treba smisliti neko objašnjenje za korištenje lasona, prekinu on raspravu brišući znoj s čela.

— Vidjet ćemo što ćemo reći kad za to dođe vrijeme. Pogledajmo radije naše surlaše... Ili, bolje, ne! — spusti ona odjednom glas svlačeći svoj kombinezon. Dođi, učini da zaboravim da si i ti jedno racionalističko čudovište. ..

Njegovo je oklijevanje bilo toliko kratko da ga ona nije ni zamijetila.

Ommph još jednom surlom pogladi rane na Srahinim grudima. Za to vrijeme, tamo daleko, odakle je stigla neočekivana pomoć, strast je ponijela drugi par bića prema vrhuncu tjelesnoga i duhovnog jedinstva, koje se iskazalo u nesuzdržanom kriku naslade što ga je tek udaljenost malo prigušila.

Sraha jače pritisnu ranjeno rame o bok svoga životnog druga. Dvobojne ubojice ležale su nepomično po savani umjesto da sada uživaju u njihovoj krvi. A to treba javiti...

Unatoč umoru i žestoku bolu koji se neće smiriti dok ne dođu do osvježavajuće vode, Sraha zaključi da je vrijeme da prenesu poruku do idućeg nosioca. Njena surla obuhvati Ommphovu i složnim korakom, teškim, ali polakim i razboritim, oni se upute prema grmlju u kojem su se naivno skrivala mala bića nejednakih udova, ali oboružana čudesnom moći.

Još podrhtavajući od ljubavi, Mirkine osjeti kako se od njihovih koraka trese tlo i onako gola poskoči. Na njen prigušen uzvik Elder se također podiže. U tišini su promatrali divovski par, koji je, ne skrećući, savršeno ravno pored njih gazio prema sjeveroistoku.

Uto se s neba velike crne sjenke oboriše na zgnječena tijela pobijeđenih zvijeri. Zoolozi se bez riječi odjenuše. Prvi put u svojoj karijeri Elder osjeti sumnju i strah i počne smišljati laž kojom će objasniti lasonska pražnjenja, nedvojbeno registrirana u prijemnom centru kolonije.

1. Uzbuna

— Ovaj smo sastanak sazvali na zahtjev naših prirodnjaka, koji smatraju da se nad koloniju nadvila neko još nejasna prijetnja. Jerode... saslušat ćemo tvoj izvještaj — odluči Djer Kalendon.

Etolog se zakašlja, uspravi se u svojoj punoj visini i bez ikakva uvoda izazovno dobaci:

— Bojim se da moje izlaganje neće proći bez određenih primjedbi, posebno od strane naših savjetnika. Unaprijed izražavam žaljenje, ali apsolutno je nužno da me saslušate bez prekidanja.

— Što to znači? — poskoči odmah Phytas, iznenađen oštrinom i tonom tog istupa.

— Slušaj i znat ćeš. Prije otprilike trideset sati zapazili smo neobjašnjivu uznemirenost među svim vrstama koje smo namjeravali pripitomiti. Životinje se prema nama odjednom ponašaju neprijateljski...

— Objasni to — prekinu ga Djer Kalendon nestrpljivo.

— Podsjetio bih vas da smo svoje napore za stvaranje domaćih životinja usmjerili zasad na tri vrste: pjegave svinje iz prehrambenih razloga; gema antilope, čije su nam životne navike dale naslutiti da bi one lako prihvatile da budu naše tovarne životinje, te neku vrstu konjića, koji bi mogli poslužiti za vuču i jahanje. Dodao bih da su i druge životinje na popisu za proučavanje, kako bi eventualno nadomjestile neku od ovih vrsta ako s njom ne uspijemo. Ako se još sjećate, nijedna životinja od našeg dolaska na Fern nije pokazala ni trunke straha pred čovjekom, čak obrnuto, morali smo ih tjerati s mjesta na kojima smo radili da ih ne bismo ozlijedili. Na svinjskoj farmi uzgajali smo više od pet stotina životinja, od toga četiri petine mladunčadi mlađih od mjesec dana. Ove noći krmače su, sve bez iznimke, uništile svoja legla i mladunčad, iako su bile međusobno odvojene. To je vrhunac niza zbunjujućih zapažanja. Molim vas da slušate pažljivo — jer morat ćemo se ozbiljnije pozabaviti proučavanjem životinjskih običaja na Fernu.

— Suzan i ja izradili smo i plan za brzo pripitomljavanje jednog ili dva para konjića. Za nekoliko mjeseci bili smo već gotovo prihvaćeni u jednom krdu koje nas je očito smatralo posve bezopasnim, a pred bilo kojom životinjom bježalo bi iz sve snage. Uspjeli smo na kraju zatvoriti cijelo krdo i odvojiti dva para jednogodaca, koji su se relativno brzo mogli priviknuti na život u zatočeništvu.

— Činilo nam se da sve ide idealno. Suzan je ubrzo postigla da su joj pritrčavali na poziv. A onda odjednom, otprije tri dana, bez ikakva prethodna razloga ili znaka naši konjići odbili su da se približe. Još gore, ne dopuštaju ni da se mi približimo njima... čak ni na platformi.

Pokušali smo, naime, i to, ali rekao bih da bi oni bezglavo bježali do besvijesti da smo i dalje ustrajali u tome. Sada su u koralu, i dalje odbijaju svaki doticaj, a jedu samo ono što raste u zabranu. Još nismo išli tako daleko u ispitivanjima, ali siguran sam da bi oni radije uginuli nego da pojedu ono što ćemo im mi dati.

— Ne možeš tvrditi tako nešto ako nemaš dokaza — dobaci Phytas.

— Nastavi, Jerode — nestrpljivo će Djer Kalendon.

— Prijeđimo na antilope. Kod njih je jednostavnije. Imali smo stado, slijedili smo ga, postupno se upoznavali s njima, uspijevali ih usmjeriti na bolje pašnjake. Čak smo prosjekli put kroz šikaru i povezali stazama najbolje livade. Naše su geme rado prelazile s jedne na drugu i uvjeren sam da su one na neki način znale da ih mi štitimo od tigona i drugih zvijeri...

Ali, od jučer stada više nema. Nestalo je zajedno sa svim ostalima. U krugu od najmanje pedesetak kilometara oko naselja nema više ni jedne jedine antilope.

A sada, Djer, evo i razloga zbog kojih sam u početku zatražio da me nitko ne prekida. Sve ukazuje na to da su životinje triju vrsta koje smo odabrali, a koje su se počele bez ikakva razloga ponašati sasvim neuobičajeno, pod utjecajem nekoga vanjskog faktora... i ja bih vrlo volio upoznati onoga ili one koji su to prouzrokovali.

— Što si rekao? — uzviknu Djer Kalendon iznenađen. Phytas je uspio samo neartikulirano kriknuti.

— To što ste čuli. I ja sam iznenađen, ispitujem, tražim ali za sada ne nalazim nikakva drugog odgovora. I mogu već sada tvrditi da će i računari, programirali ih kako god želite, također ukazati na djelovanje neke strane inteligencije, Jer, ne vjerujem da ćete ustvrditi kako bi to moglo biti izazvano iz naše kolonije.

— Više bih volio da bude i tako nego ono na što ti, čini se, navodiš — poviče Phytas, uspravljajući se što je više mogao. — Ako tvoja zapažanja nisu pogrešna, odgovor treba tražiti od čiste logike. Što je moglo prestraviti životinje iz naše okoline i navesti ih da se tako ponašaju? Ima mnogo mogućih razloga...

— Bio bih zaista sretan kad bi mi naveo i jedan jedini — odvrati mirno Jerod Ysewich.

— Odmah, kad već tražiš. Spomenimo samo magnetske i seizmičke pojave, ultrazvuk, miris... jesu li provedena takva ispitivanja?

— Nisu još završena.

— Pa onda neka se najprije završe — uzviknu Phytas teatralno dižući obje ruke.

— Trenutak — umiješa se Djer Kalendon. — Ovdje imamo elemente tih ispitivanja. Edeene, jesi li zapazio bilo što neuobičajeno

na svojim uređajima u posljednjih, recimo pet dana?

— Savršeno ništa — odgovori glasno geolog. — Kontinentalna masa na kojoj se nalazimo dovoljno je debela i stara, pa gotovo i ne podrhtava. Još nismo imali potresa iznad 0,52.

— Leene, a u okviru tvojih fizikalnih mjerenja? Jesu li zapažene neke promjene koje bi mogle tako utjecati na ponašanje živih bića?

— Nije bilo ničega što bi moglo djelovati na ljude ili životinje. Kao i Edeen, i ja tvrdim da je ovaj planet savršeno uravnotežen. Njegova je rotacija pravilna... Možda bi Agader mogao kazati nešto više...

— Magnetska aktivnost, Agadere?

— Od našeg dolaska na Fern Keno nije imao nijedne magnetske erupcije. Kozmičko zračenje je neobično ujednačeno. Ni druga zračenja koja pratimo nisu se mijenjala. Ipak, moguće je, iako u to duboko sumnjam, da postoji neka emisija na jednoj od valnih dužina koje ne pratimo.

— To treba ispitati. Imaš li sve što ti treba za takvo što? —naredi Djer Kalendon.

— Dakako. Ali bih ipak dodao kako sam uvjeren da nećemo otkriti baš ništa, jer da bi neko zračenje na bilo koji način moglo utjecati na metabolizam, a pogotovo na ponašanje živih bića, ono bi se moralo pojaviti u područjima koja pratimo. A ništa takvo nismo zamijetili.

— Ipak ćeš provjeriti — ponovi Djer Kalendon. — A sada da čujemo Eldera i Mirkine.

— Čini mi se najboljim nastaviti tamo gdje su prekinuli Jerod i Suzan — zausti Mirkine.

— Ne, iako je to drugi oblik istog problema — odvrati odgovorni kolonije. — Počni ispočetka.

— Proučavali smo ponašanje surlaša na Fernu već nekoliko tjedana i odabrali smo jedan par koji nam se činio posebno zanimljiv...

— Što te je navelo da postupiš vrlo nerazumno, Mirkine — primijeti Djer.

Mlada žena problijedi, a onda naglo porumeni.

— Ne znam na što ciljaš — odgovori nesigurno. — Radili smo kako nam se činilo najbolje da bismo proučili tu faunu, koja je za nas, što god neki mislili, ipak sasvim nova. Možda smo djelovali na neuobičajen način, ali Fern je novi svijet, na kojem se moramo služiti i imaginacijom.

— Ipak sam iznenađen što Elder nije reagirao na vrijeme. Ali, ostavimo to. Nastavi izlaganje — reče Djer Kalendon, dok je Phytas naizmjence pogledavajući par zoologa uzalud pokušavao odgonetnuti značenje Djerovih upadica.

— Zagrijali smo se za surlaše — nastavi Mirkine, sada opet mirna — jer smo smatrali da bi oni svojom snagom i pseudo-inteligencijom

mogli koloniji biti neprocjenjivo korisni. Jer, to su životinje čiji se srodnici na oko dvadesetak svjetova koriste veoma uspješno.

— Znam to, ostavi uvode...

— Objasni ti, Eldere — odjednom će mlada žena zbunjeno. — Bojim se da ne budem i suviše nespretna u izražavanju.

— Uspjeli smo se približiti tom paru. Kad kažem približiti, mislim da smo prolazili pedesetak metara od njih da bismo stigli do naše promatračnice, a oni, iako su bili svjesni naše prisutnosti, nisu pokazivali ni straha ni neprijateljstva. Ipak, udaljili bi se čim bismo pokušali uspostaviti dodir. Jučer, potkraj dana, dogodila se nezgoda.. tigoni su napali debelokošce i teško ih izranjavili. Zato smo mi odlučili staviti sve na kocku i slijediti ih... Postojala je, naime, opasnost da ih više nikada ne vidimo i pošli smo njihovim tragom...

— Pješice?

— Da, naravno. Jer, oni ne vole osobito leteće platforme. Vjerojatno im se čine suviše neobičnim, neprirodnim. Prešli smo već dobar kilometar kad smo ih izgubili iz vida, a onda, s vrha nekog brežuljka, spazili smo da su se zaustavili i okrenuli prema nama, upravo kao da nas očekuju. Mirkine je inzistirala i nastavili smo prema njima... i ako smo prvih nekoliko stotina metara gazili odlučnim i pravilnim korakom, priznajem da nije tako bilo i posljednjih nekoliko desetaka metara.

— Zar ste se toliko približili? — duboko zainteresiran upita Jerod Ysewich.

— Da, čak i više. Doduše, i bez toga vi biste imali iscrpan izvještaj sa slikama i zvukovima... Bili su nepomični i kad smo im se približili na deset metara. Mirno su nas promatrali pridržavajući se surlama...

— Što? — uzviknu Suzan Elba, dok se među ostalima začu žamor.

— Upravo tako, međusobno su se pridržavali. Ženka je gubila mnogo krvi iz jedne velike rane na grudima, a i mužjak je bio prekriven zjapećim razderotinama.

— A život su dugovali nekome tko je bio dovoljno nesmotren ili impulzivan da se stavi na njihovu stranu, umjesto da ostane samo promatrač. Ali, nastavi dalje, molim to — ispriča se zbog ponovne upadice Djer Kalendon.

— Pridržavali su se surlama — ponovi sada i Mirkine, izazovno gledajući sve prisutne — i kako nismo mogli znati što oni zapravo misle o nama...

— Oni da misle?! — prodera se zajapureno Phytas.

— Tišina! — zagrmi Djer Kalendon. — Nastavi Mirkine!

— ... pošla sam prema njima. Dodirnula sam njihove spletene surle. Pogledala sam im rane i govorila im kao ljudskim bićima, kao da nas mogu razumjeti. Kazala sam im zašto smo došli na Fern i za sve to vrijeme oni se nisu ni pokrenuli, iako bi me i jedan jedini udar

surlom pretvorio u kašu. Naposljetku su vrlo polako rastavili svoje surle. Duboko su uzdahnuli, kao da shvaćaju što im govorim i žale, ali što? Ne znam. Ženka je tada lagano digla svoje rilo i odgurnula me, blago ali bespogovorno. Ustuknula sam i opet stala. Ona me je ponovo počela gurati nazad, ne pokazujući nikakve nasilnosti... Ali, bilo je uzalud ustrajati. I tako smo Elder i ja krenuli nazad. Oni su nas još neko vrijeme promatrali, a onda su se okrenuli, ponovo se obgrlili surlama i otišli, poput nekoga starog i umornog, ali zaljubljenog para. I to je sve.

— To je užasno! — uzviknu još jednom Phvtas.

— Phytase, užasno je i dalje slušati tvoj glas — progunđa Djer Kalendon. — Još te jednom molim da primjedbe zadržiš za poslije i za uži krug. I neću to više ponavljati. Želim čuti, i to pred svima, i nastavak priče. Mirkine, slušamo te.

— Zar ti znaš — promuca ona.

— Sve upućuje na to. Eldere, hoću čuti sve. Moramo imati dovoljno elemenata za prosudbu...

— Ništa ne prikrivamo, ali ono što se dogodilo toliko je izvan svake logike da se naprosto bojimo... Vratili smo se, dakle, kući, ali odlučni da ih i dalje slijedimo, ali ovaj put izdaleka, s jednom platformom, što smo jutros i učinili.

— I tada? — upita Djer Kalendon, naginjući se naprijed kao da naslućuje odgovor.

— Slijedili smo tragove tridesetak kilometara. Oni su prešli tri lanca zelenih brežuljaka prema istoku, tri puta pregazili rječicu u kojoj bi inače, po svakoj logici, vidali svoje rane i ušli u mrtvo močvarno područje, gdje su se tragovi izgubili u tresetištu... Ali, nismo odustali od potrage. Sada znamo gdje se nalaze, na maloj su dubini, utonuli u živo blato, mrtvi.

— I to je sve?

— To je sve, Djere. Ali, nakon onoga što su ispričali Jerod i Suzan mislim da sve ukazuje na povezanost tih događaja i da bismo to trebali rasvijetliti.

— Kako da to učinimo?

— Ako letećim dizalicama izvučemo njihova trupla i izvršimo autopsiju prije nego što bude kasno...

— Kasno za što? — upita iznenada rukovodilac kolonije.

— Mislim da znaš — promrmlja Elder nelagodno, znajući da bi odgovor izazvao buru.

— Da, znam i slažem se. Dobit ćeš ljude i odmah to uradi.

— Hvala Djere, učinit ćemo sve što budemo mogli — promuca zoolog, iznenađen brzom i pozitivnom odlukom.

1. Egzekucija

Dranilna užad spuštena su s platforme dizalice koja je ostala lebdjeti nad mjestom gdje je samo malo drukčija boja močvare svjedočila o prisutnosti dvaju velikih trupla. Još nekoliko trenutaka i velike bi zelene i crvene alge sasvim prekrile trag drame koja se ovdje zbila prije nekoliko sati.

Platforma je gotovo nezamjetno brujala održavajući se na oko pet metara od te neobične površine, po kojoj su se na najneočekivanijim mjestima i u najneočekivanijim trenucima pojavljivali i rasprskavali golemi mjehuri smrdljiva plina. Charp, glavni mehaničar, osobno je upravljao uređajem i nakon nekoliko trenutaka oklijevanja počeo je spuštati čelične kuke za podizanje teških tereta.

Za to su vrijeme, s jedne transportne platforme, biolozi, među kojima i Elder i Mirkine, promatrali operaciju, spremni da uključe svoje elektronske kamere onoga trena kad kuke dotaknu površinu.

Odjednom Mirkine jedva zadrži uzvik, a i Charp prekinu spuštanje kuka.

— Jeste li i vi opazili? — upita ne prikrivajući zbunjenost.

— Meni se učinilo da se nešto pokrenulo tamo dalje — prošaputa Mirkine.

— Ja nisam vidio ništa — priznade Elder. — Ali, ako se dolje zaista nešto miče, onda je bolje da požurimo, Charpe.

— I te kako se miče, uvjeravam te. Uostalom, sada ćemo vidjeti što je to.

Užad se nastavi spuštati, kuke nestadoše u vodi i Charp poče glasno očitavati dubinu, kako bi i promatrači mogli znati što se zbiva.

— Dva metra, dva i pedeset... tri.. još uvijek ništa. Pa to je vraški duboko! Jesi li siguran da smo na pravome mjestu, Eldere?

Umjesto odgovora Mirkine uskliknu, a žagor se začu i s ostalih platformi. Jer, oko užadi koja se odjednom zategla, močvara je uzavrela kao da je netko u njoj pokrenuo snažnu miješalicu.

— Uhvatili smo nešto teško — najavi Charp — ali, svih mi Igona, to je i te kako živo!

— Koliko pokazuju dinamometri? — upita zoolog kad su se iz močvare opet počeli oslobađati veliki mjehuri zelenog plina.

— Teško je reći; čas su na nuli, a čas između pet i šest tona... opterećenje se neprekidno mijenja... to nešto je vrlo živahno... jesi li siguran da su tvoji surlaši bili mrtvi?

— Podigni malo da vidimo što je to, možda, smo na tragu nečega značajnog...

Platforma zabruji, užad se zategnu a onda odjednom močvarom odjeknu grozne Charpove psovke: iznad vode njihali su se krajevi

užadi, bez kuka. Nešto ih je jednostavno odsjeklo!

— Eldere, što je to? Nema životinje koja bi mogla u jednom mahu presjeći četiri dranilna kabla pravljena da izdrže i sto tona! Ljudi, moramo biti oprezniji, ono dolje počinje me zabrinjavati! — vikao je Charp dok su vitla namotavala odrezanu užad.

— Zabrinjava i mene — odgovori Elder, uznemiren kao i većina prirodnjaka. — Imaš li još neko sredstvo kojim bismo mogli pokušati?

— Nikad više na ovaj način, svih mu Igona! Spašit ću tom čudu dolje jednu silinitnu bombu i tek tada pokušati da ga zgrabim nekom od dizalica sa hvataljkama. Ne vjerujem da će nakon eksplozije biti u stanju da pregrize i čačkalicu, a kamoli lance od inoksora!

— Pričekaj ipak da obavijestimo Djera. To ne možemo uraditi bez njegova znanja.

Elder odmah dobije vezu s upravnikom kolonije, koji pažljivo sasluša uzbudljivi izvještaj.

— Pripremite sve, ali ne počinjite bez mene. Ta je stvar posve neočekivana i ja moram biti prisutan zbog daljnjih odluka.

Djer Kalendon pristiže za nekoliko minuta, kad se kovitlanje vode već počelo smirivati. Samo je stroj glavnog mehaničara još uvijek lebdio tridesetak metara iznad ustalasane močvare.

— Jesi li spreman, Charpe?

— Da... bacit ću bombu kakvih desetak metara od mjesta koje nam je označio Elder. Odmah zatim pokrećem dizalicu i izvlačim sve što dohvatim, pa što bude!

— Ali vuci prema obali, tako da bude li potrebno možemo upotrijebiti lasone.

— Bojiš se nečeg?

— Ne želim rizik, to je sve. Ne događa se svakoga dana da u trenu budu pregrizeni najjači kablovi koje posjedujemo... Bombu baci s visine od sto metara, a i mi ćemo se još malo udaljiti — naredi Djer Kalendon, sam dajući primjer drugim platformama i prinoseći dvogled, kako bi bolje vidio mjesto na kojem su uskovitlano blato i mulj još ukazivali na neke široke i spore pokrete.

Elder, Mirkine i njihovi pomoćnici, koji oka nisu skidali s okulara svojih aparata, zadržaše dah kad Charpova bomba tresnu o površinu močvare i utonu. Tren zatim odjeknu mukla eksplozija i diže u zrak tone smeđe-crne mase vode i mulja. Cijelu površinu u krugu od nekoliko stotina metara uskomeša neko neobjašnjivo vrenje. Tisuće žućkastih mjehura opet prsnuše oslobađajući teški plin koji se u pramenovima lijeno poče širiti nad uskomešanom močvarom.

— Ne spuštaj se ispod trideset metara — naredi Djer. — I požuri. Zasad je to nešto vjerojatno onesposobljeno, ali u okolici tako pakleno vrije da se zaista pitam što smo to probudili.

Blještava i masivna hvataljka dizalice obješena o debeli lanac

nestane pod površinom.

— Šest metara. Dotakli smo nešto Čvrsto i pokretljivo.

— Uhvati i izvuci. ..

Charp podiže platformu i povuče nepoznati plijen prema čvrstom tlu; između stegnutih zuba hvataljke izvijala se užasavajućom brzinom gomila neobičnih pipaka.

— Na što ti to nalikuje, Eldere? — upita Djer Kalendon zabrinuta lica, dok su se njihovi leteći strojevi okupljali iznad neobičnog ulova.

— Čudno . .. neka vrsta hidre...

— Aktinija — nadopuni Mirkine, uzmičući panično pred naglim pokretima pipaka, u korijenu debljih od ljudske noge.

— Ima ih mnogo u oceanu, ali ova se svojom pokretljivošću razlikuje od njih...

Odjednom se iz tog pomahnitalog klupka počne dizati neki težak kiseo zadah i Charp uzbuđeno viknu:

— Hej, treba požuriti... vaša zvjerka počela je razarati i ovaj metal! Ne znam kakvu to kiselinu izlučuje, ali ako ništa ne poduzmemo, ove će hvataljke doživjeti sudbinu kablova . ..

— Eldere, pripremi lasone. Ne udarajte punom snagom. Ovaj nam primjerak treba neoštećen... ili gotovo takav.

— Ali, ako je izdržala eksploziju...

— Djelovanje ipak nije isto. Aktinije su u načelu osjetljive na lasonske zrake.

— U redu. Charpe, oslobodi gada .. .

Čeljusti dizalice popuste pritisak i grčenje pipaka prestane na trenutak, a životinja se onda jednim trzajem oduaci gotovo tri metra i izvuče iz hvataljke, koja se nagrizena i oštećena sada ljuljala iznad nje.

— Pazite da vas ne dohvati — dobaci Mirkine. — To je, doduše, organizam iz roda coelenterea, razred siphonophora... ali s pokretljivošću glavonošca. Ne smijemo mu se približiti dok ne neutraliziramo živčane centre...

Snopovi koncentrirana svjetla pogađali su sada neobično biće koje je pokušavalo srediti svoje pokrete i vratiti se u močvaru, ostavljajući za sobom kiselinom sparušeno raslinje. Odjednom se dio pipaka ukoči — jedan je trak svjetla očito pogodio u pravo mjesto.

— Obično imaju pet neovisnih centara — povika Elder, nišaneći pažljivo u neku točku negdje u središtu uzbibane mase.

Pogodak! Još jedna petina pipaka umiri se, a tri nova precizna hica potpuno su paralizirala strašnu životinju.

— Eldere — obrati se iznenada šef kolonije zoologu koji je promatrao kako čeljusti oštećene dizalice opet hvataju plijen i vuku ga prema naselju, gdje će biti podvrgnut podrobnim proučavanjima — što sada misliš o nestanku svog para debelokožaca?

— Nikad nećemo saznati istinu. Ali vjerujem da su se oni dobrovoljno uputili prema mjestu znajući da će ih ondje čekati smrt. Jer, sve životinje izbjegavaju tu močvaru .. .

— Surlaši možda ipak dolaze ovamo kad osjete da im se bliži kraj — primijeti Djer Kalendon.

— Sumnjam u to — promrmlja Mirkine. — Ovi naši nisu bili smrtno ranjeni! Bili su snažni, a to su i dokazali...

— U što me želiš uvjeriti?

— Da je riječ o dobrovoljnoj smrti... a samoubojstvo ipak nije uobičajeno kod viših životinja... ako su na slobodi, dakako.

— I sam bih to tvrdio, samo da imam ikakav dokaz, a ne tek intuiciju — zaključi Djer Kalendon. — Moramo opet ispočetka, uspostaviti nove dodire... ali, ovaj put malo razumnije, zar ne, Mirkine?

— Ni ovaj put nije bilo bez razloga, Djere — preduhitri odgovorom Elder svoju drugaricu. — Mirkine je prije ostalih shvatila da u ponašanju tog para s kojim smo se zbližili postoji određena nepravilnost...

— Nađite mi bilo kakav konkretan dokaz za svoje tvrdnje o organiziranoj opasnosti za nas...

— Samo da malo sredimo dosadašnje rezultate i odmah krećemo — prihvati zoolog.

Ali, da bi ponovo pronašli stada i životinje koje neće pokazivati namjeru da bježe, Elder i Mirkine morali su idućih dana prijeći više stotina kilometara.

— o o o —

Jerod Ysewich i Suzan Elba oslobodili su svoja dva para konjića sutradan od otkrića močvarnog čudovišta i sada su promatrali njihovo kretanje slijedeći ih letećom platformom na priličnoj visini.

— Uputili su se prema sjeveru — zapazi Suzan.

— Zašto ne? Zar si očekivala nešto drugo? — upita Jerod.

— Nije to posrijedi — odgovori mlada žena tonom koji nije mogao zavarati njenog druga.

— Griješiš, ovo nipošto nije nalik na događaj s Mirkininim surlašima. Dugo sam razmišljao o tome i jedini logičan zaključak je da je Mirkine, spašavajući im život, prekinula lanac zbivanja u kojem su te dvije životinje morale iz nekih razloga umrijeti pod pandžama i zubima tigona, koji... nitko to još nije zamijetio... također već duže vrijeme ne zalaze u ovo područje. No, ipak me zabrinjava ta neizvjesnost: je li smrt surlaša povezana s našom prisutnošću ili je dio nekoga planetarnog zbivanja o kojem još ništa ne znamo?

— Ne razumijem te — promrmlja Suzan. — Privid činjenica

prikriva razumljivu i logičku stvarnost.

— Upravo tako. Ni Phytas se ne bi bolje izrazio — ironično će Jerod. — A ti si, slijedeći upravo taj isti logični i razumljivi put, očekivala da će se i poniji uputiti prema močvari da bi izvršili kolektivno samoubojstvo.

— U pravu si — priznade ona, smijući se.

— Na žalost, nisam. Jer, gledaj kako oni bez skretanja cijelo vrijeme jure u istom smjeru...

— Sada su usporili i osvrću se unazad...

— Mnogo dalje i ne mogu — odjednom će Jerod, podešavajući dvogled na neku udaljenu točku. — Tamo ih očekuju...

— O čemu govoriš?

— O čoporu zvijeri, koliko god to čudno zvučilo. Jer, što oni traže ovdje, kad u krugu od najmanje pedeset kilometara nema baš nikakva plijena... osim ovih jadnih konjića.

— Pretjeruješ. Ovaj ti je zaključak zaista preodvažan.

— Pitam se je li... Zato ću se umiješati u igru. Moram saznati što ih to tako privlači sjeveru.

— Uobičajena sezonska seoba.

— Možda... ali to nećemo doznati nastave li ovim putem.

— Što ćeš uraditi? Poubijati zvijeri?

— To bi bilo uzalud. Skrenut ćemo malo naše štićenike...

Kad platforma prohuji pored njih, konjići zanjištaše, učiniše nekoliko uzastopnih pokušaja da se izvuku iz njena domašaja i u galopu odjuriše dalje, preskačući grmlje i jaruge poput antilopa. Jerodu ipak uspije da ih skrene prema zapadu toliko da — upute li se opet prema sjeveru — više ne naiđu na proždrljive neprijatelje, koji su podijeljeni u tri skupine u savani stvorili pravu branu, široku oko tri kilometra.

— Opet su se uputili prema sjeveru...

— Sigurno ih privlači rijeka pred njima. Evo, zaustavljaju se, piju, valjaju, brste nisko granje i pasu .. .

Nakon kraćeg odmora, kao da su primili neki signal, konjići odjednom prekinu pašu i opet se laganim galopom upute prema sjeveru, prošavši samo na kilometar od kordona zvijeri koje su i dalje tragale za nepostojećim plijenom. Dan je postajao sve tamniji i Jerod je morao podesiti uređaje za noćno promatranje, jer poniji kao da se nisu namjeravali zaustaviti. Ubrzo se Keno spusti za horizont, a poniji odjednom naglo skrenu na zapad. U smiraju dana Suzan Elba na smjeru njihova predašnjega kretanja otkrije čopor tigona opruženih na niskim stijenama. Činilo se da pažljivo ispituju mirise koje im donosi povjetarac.

— Kao da su ih osjetili...

— Nije isključeno, iako mi se udaljenost čini prevelikom.

— Vjetar...

— Preslab je, a osim toga dolazi sa zapada...

— Onda puka slučajnost?

— Znaš dobro da nije tako. Oni su otkrili te mačketine na neki drugi način. Evo ti, uostalom i dokaza! I dalje jure kao mahniti, iako se već smračuje, kao da žele stvoriti što veći razmak između sebe i tigona, za koje čak i ne mogu točno znati gdje se nalaze.

— I što iz toga zaključuješ, Suzan?

— Ništa, barem zasad.

Konjići se nisu zaustavili cijele noći. Uporno su u jednom potezu jurili prema sjeveru, zastajkujući samo na tren kao da nešto osluškuju ili njuše. Platforma ih je nadlijetala na visini od oko sto metara, nevidljiva i tiha, penjući se ponekad i više da bi pomoću infracrvenih uređaja promotrila okolicu i utvrdila da su poniji zaobišli par krvoločnih gmazova koji su im se ispriječili na sjeveru, i to su učinili tako nepogrešivo, da nikako nije moglo biti prirodno, kako je to u više navrata promrmljao Jerod, trudeći se da shvati takvo ponašanje.

U zoru su se konjići na časak zaustavili da bi se napili iz omanje lokve. Pri tom su vjerojatno uzbunili i neke zvijeri, jer je bijesno rezanje doprlo do Jeroda i Suzan. A kad se Keno crven poput krvi najzad pojavio na obzorju, četiri mlada trkača nastavila su svoj galop savanom, uzdignuta repa i naćuljenih ušiju, tako da se ni po čemu nije moglo zaključiti da su pretrčali već više od sto kilometara. Etolozi uto opaze i prva stada gema-antilopa kako mirno pasu dok su krupni mužjaci svrdlastih rogova budno stražarili. Lanac izlokanih brda, na kojima su se mjestimično isticale zelene mrlje golemih arokana, zatvarao je sjeverni horizont i na njihovim padinama Suzan zamijeti krdo divljih konja, dok je njihova četvorka i dalje paklenim tempom jurila kao da pred nečim bježi.

— Napokon! — uzdahnu Jerod. Sada treba dobro paziti što će se zbiti.

U krdu je bilo više od dvije stotine grla i Suzan primijeti: —To nisu oni koje smo mi sretali... ne prepoznajem ni jednog jedinoga... a onda, jesi li zapazio one velike, crne?

— Da, možda je to ipak sezonska seoba. Ove velike crne životinje zaista još nismo susretali. Reklo bi se da su čuvari stada...

— Još ne shvaćam zašto se našim ponijima tako žurilo da se priključe nepoznatom krdu...

— Možda je to jedino koje je još ostalo u ovom području. Instinkt tih životinja toliko je razvijen da bi zbunio i fanatika Phytasova kova. Ali ja ipak nisam uvjeren da je riječ o instinktu, seobi, bijegu ili nekoj cikličkoj pojavi...

— I ti sumnjaš, zar ne?

— Sumnja je jedini oblik mišljenja koji me još zanima nakon

neprospavane noći u kojoj sam se bavio samo odgonetavanjem namjera četiri bezvezna četveronošca...

— A ipak se ne usuđuješ izgovoriti istinu — predbaci ona.

— Dopusti mi da se priviknem na nju — odgovori on gorko.

Poniji su sada već mogli osjetiti snažan vonj krda koje se polako kretalo po pašnjaku. Krupni mužjaci povremeno bi se zalijetali u grupicama prema sumnjivim mjestima, vjerojatno da utvrde ne prijeti li odande kakva opasnost i odmah se vraćali da zaštite ženke i mladunčad.

Nagli dolazak ponija unese zabunu u krdo. Ženke su s mukom okupljale raspršene mladunče, ali je nekoliko mužjaka začas uvelo red. A tada se oni najkrupniji upute prema došljacima, koji su se zaustavili i nepokretni, prekriveni znojem, teško dišući, čekali što će se dogoditi.

Za nekoliko trenutaka opkolilo ih je desetak nevjerojatno snažnih i mišićavih crnih mužjaka. Pomoću dvogleda etolozi su vidjeli kako su oznojena tijela mladih životinja odjednom zadrhtala, da bi se već u idućem trenu našla pod kopitima svojih crnih srodnika, koji su se njišteći bacili na njih.

Suzan jedva suzdrža krik. Za nepunu sekundu poniji su udarali po njihovim izgaženim nepokretnim truplima. Odmah potom krdo se pokrenu i udalji se korakom. Ubojice još trenutak postoje nad krvavom masom u koju su pretvorili nesretne pripadnike svoje vrste, a onda, teško dišući, požure da bi sustigli krdo koje se uputilo prema brdima.

— Što misliš o ovome, Jerode?

— To mi nalikuje na izvršenje kazne. Ove četiri jadne životinje na neki su način smrtno ugrozile krdo, to je sve što mogu zaključiti — odgovori on.

— Ali to ipak podsjeća na samoubojstvo onih surlaša...

— Pa i to je na neki način bilo samoubojstvo. Poniji, doduše, nisu znali da jure u smrt. Ali, nijedna ženka ili mladunče nisu im se smjeli približiti. Zaustavili su se kao po nekom naređenju i u tom su trenutku otkrili da su osuđeni.

— To me počinje plašiti, Jerode...

— Vratimo se, želim što prije čuti što su otkrili Djer i ostali.

— Možda bismo ipak morali slijediti krdo. Tko zna, možda i oni imaju neki točno određeni cilj.

Ali jedino što su mogli utvrditi bilo je da su se krda i stada sve više i više udaljavala od mjesta na kojem su ljudi osnovali koloniju, koja se sada nalazila u središtu pustoši promjera od najmanje pet stotina kilometara.

Elder i Mirkine slučajno su se našli na liniji njihova povratka.

— Ima li što novo, Eldere?

— Ne uspijevamo ništa. Surlašima se više ne možemo približiti. Čim nas osjete ili spaze, odmah odlaze. Još ih nismo pokušali iznenaditi.

— I ne savjetujem vam to. Znam da Mirkine misli drukčije, ali ono što smo mi danas vidjeli nalaže najveći oprez.

— Ipak, moramo obnoviti stada i pokušati pripitomljavanja prije nego što bude prekasno — upade Mirkine.

— Prekasno za što?

— Prije nego što sav živi svijet dobije nalog da bježi od nas ili da nas čak napada — odvrati Elderova drugarica.

— To se ne bi usudila ponoviti pred Phytasom — dobaci Suzan.

— Bih, sada sigurno ne bih oklijevala. Mi više nismo gospodari koji uređuju ovaj svijet po svojoj nepokolebljivoj logici već smo ljudska bića što pokušavaju obraniti svoj opstanak na planetu koji nije tako gostoljubiv kakvim se prikazivao.

— Otela si mi riječi iz usta — primijeti Jerod Ysewich zabrinuto. — Nadajmo se da će i naši drugovi razmišljati na isti način.

— Najbrže ćemo to saznati ako ih odmah upitamo — otrese se Mirkine.

— Vjerojatno si u pravu — zaključi Suzan. — Vratimo se. Ne volim neizvjesnost. A sada zaista ne znamo što nam je činiti. Moramo izvijestiti Djera, temeljitije proučiti problem i onda što brže nešto poduzeti.

1. Ustrajnost

Potrebno je što brže djelovati, zaključila je Suzan Elba, Računari su podržali taj zaključak i planeri su se bacili na posao.

Tri zone u okolici polja pod kulturama određene su za daljnje krčenje i pretvaranje u zaštitnu zonu. Debla arokana isječena su u goleme, dvanaest metara duge stubove, koji su posebnim strojevima usađeni duboko u tlo, jedan pored drugoga, u neprelaznu palisadu.

Gusjeničari su za to vrijeme, radeći danju i noću, oko utvrde iskopali jarak širok dvadeset i dubok šest metara, u koji je puštena voda iz obližnje rječice.

Šuma je sada bila tako prorijeđena da su čak i ptice, koje su se bile gotovo udomaćile u koloniji, nestale jer u blizini nisu više nalazile ni hrane ni zaklona. Samo su veliki opnokrilci — pteranodoni letjeli visoko izvan domašaja, tek se ponekad strmoglavljujući za kakvim mršavim plijenom.

Lovačka ekspedicija koju su poveli Chet Damiron i drugarica mu Noelle Danag bila je opremljena tako da ništa ne bude prepušteno

slučaju. Jerod Ysewich, Suzan Elba, Elder i Mirkine bili su promatrači na istoj platformi. Puna dva dana lovci su tražili stada; flotila platformi stigla je tako i do ušća reke velike rijeke sasvim na jugu kontinenta, gotovo tisuću kilometara daleko od kolonije. Životinje se ovdje uopće nisu obazirale pri prolasku tihih letjelica tik iznad njihovih glava i Jerod Ysewich je već zaključio da se one prema ljudima odnose onako kako su se životinje u koloniji odnosile u početku. Chet je upravo zaustio da izda naređenje za početak lova, kad netko od prirodoslovaca opazi da se u golemim stadima ove bujne savane nalaze samo mužjaci — mladi i stari, ali da nema nijedne ženke!

— Čudno, znači da moramo ići dalje — odluči Chet. — Znam da ima slučajeva da mužjaci budu isključeni iz stada u nekim dijelovima godine, osobito kad ženke očekuju mlade, ali to ih izdvajaju pastiri. Osim ako na ovom planetu to ne čini priroda sama...

— U razdoblju dolaska mladih na svijet takvo je odvajanje opaženo kod nekih konjskih vrsta i u divljini — podsjeti ga Elder.

Prvi miješani čopor pjegave prasadi pronašli su mnogo dalje nego što su očekivali. Pod budnim nadzorom nekolicine velikih i čupavih veprova, koji su cijelo vrijeme trčkarali oko čopora, ženke su rovale po prirodnim udubljenjima. Lake platforme raštrkale su se nad niskom travom i blatnim lokvama, tražeći skotne krmače i mladunčad, uspavljujući ih hipnonom. Metalne mreže i platforme dizalice učinile bi ostalo. Broj potrebnih prasića ubrzo je ispunjen i lovci bez zadržavanja krenuše dalje, kako ne bi posijali paniku.

Platforma-nosač, natovarena sa dvije stotine uspavanih životinja, odmah se vratila u koloniju da bi odložila dragocjeni plijen u nove i prostrane zabrane, gdje su ih već očekivali pripadnici radne ekipe i biolozi.

Lovci su za to vrijeme nastavili hajku i ubrzo, na padinama nekoga brda, spazili prvo krdo konja; pod stražom manjih životinja, više od stotinu ženki polako se kretalo pasući i ne podižući uopće svoje graciozne vratove.

— Što ćemo s njima? — upita Chet Damiron. — Hoćemo li uhvatiti sve ženke iz ovog krda ili tek jedan manji dio, da ga ne uništimo?

— Ja sam za prvo rješenje — odluči se Jerod. — S obzirom na ponašanje životinja na Fernu, čini mi se da je bolje ne izazivati novi egzodus. Zato ćemo mužjake oboriti prije ženki. Bolje da ništa ne stavljamo na kocku.

— Pa što bi oni mogli protiv lasona? — primijeti Chet.

— Način na koji su dotukli ponije rječito govori o tome što oni sve mogu — odvrati Suzan Elba. — Oni se umiju ponašati poput zvijeri, a mogli bi i razjuriti krdo. A bilo bi prilično nezgodno da moramo za

svakom životinjom pojedinačno juriti kako bismo spriječili opću uzbunu.

— Ne znam trebamo li pridavati toliko značenje njihovoj psihi, ali učinit ćemo kako želiš — zaključi lovac. — Oborit ćemo mužjake i pohvatati ženke. ..

— Jerode, sumnjam da je Chet shvatio što si mislio kad si rekao »oboriti« — promrmlja Elder muklo.

— Ne mislite valjda da ih treba ubiti? — iznenadi se lovac.

— Upravo to, Chete... Treba ubiti sve mužjake bez iznimke, a onda što je moguće brže pohvatati ženke, da ni jedna ne uspije umaći. Moramo uhvatiti još dva krda i zato ih moramo spriječiti da uzbune ostale... bude li to moguće.

— Dobro... Ne volim ubijati bez razloga, ali što mogu.

Bilo je očito da se veliki četveronošci nikako ne mogu oduprijeti lasonima — za samo nekoliko minuta na travi su bila samo nepokretna tjelesa, koja su ubrzo ukrcana na platforme, a preostalima je ponovljeni hitac iz lasona presjekao životnu nit. Uz lako brujanje platforme se upute u potragu za drugim krdom.

— o o o —

Iz jednoga tamnoga kutka crna je i nepokretna prilika netremice pratila njihov dolazak, krvoproliće i odlazak. I tek kad je noć počela brisati oblike, ta se prilika izvukla iz svoga zaklona i obišla mjesto propasti krda naginjući se nad svakim truplom, nad svakim otiskom koji su ostavile uspavane ženke. A zatim se okrenula prema zapadu i udaljila ubrzavajući korak, sve dok se njeni dugi skokovi nisu pretvorili u bijesni galop. U visini je jedan usamljeni opnokrilac u tom trenu završio savršeni krug i također se uputio prema zapadu, prema oceanu.

Još je dva puta Jerod Ysewich naredio ubijanje, ali ni jednom prilikom lovci nisu opazili izvidnika krda, koji se skrivao po strani, s jedinim zadatkom da promatra i izvještava...

Neki od izvidnika sada su galopirali prema točno određenoj točki, na kojoj su poruku preuzimali drugi, koji bi onda u veličanstvenom letu kretali prema obalnim oštrim stijenama, među kojima su ih čekali pripadnici drugih vrsta, sposobni da zarone u dubine u kojima je neki budni um primao sve te poruke, proučavao ih, crpio iz njih korisne podatke i čekao nadopune.

Za to su vrijeme natovarene platforme iskrcale kobile u koralima, gdje su ih posebne ekipe odmah počele vraćati u život.

S antilopama je bilo lakše: velike su životinje živjele u neizbrojivim stadima i jedan je jedini lov bio dovoljan, tako da su mužjaci bili pošteđeni.

Za petnaest dana Djer Kalendon mogao se smatrati zadovoljnim. Poljoprivredne kulture dale su dobar urod, vršilice su obradile klasje i

izdvojile bogato zrno, a drugi su strojevi opet prevrtali tlo, sve to pod pažljivim pogledima stručnjaka i čuvara koje je Djer u više navrata upozoravao na neznanu opasnost.

Jedne večeri, vrativši se iz korala, Elder i Mirkine uđu k Djeru Kalendonu. Kad za stolom svog pretpostavljenog ugledaše i Sheen Davari, Jeroda i Suzan, smiješak zadovoljstva prekri zabrinut izraz njihovih lica.

— Ima li što nova? — upita Djer, nudeći im da sjednu.

— Ne, ili ne baš sasvim, ali, kad su naši etolozi već ovdje, možda bi nam mogli kazati što misle o prilično neobičnom ponašanju uhvaćenih životinja — brzo će Elder, ne prikrivajući zabrinutost.

— Znači, i vi ste to zamijetili?

— Upravo smo o tome govorili, ali još nemamo nikakvog odgovora — objasni Suzan Elba uz gestu žaljenja.

— Ali, slažete se da je to neprirodno. Ženke koje smo pohvatali sve su redom skotne. Prve krmače već su dobile mlade. A sve se, iako je djelovanje hipnona već odavno prestalo, i dalje ponašaju sasvim pitomo... Kao da ih je ta droga trajno izmijenila — izloži Mirkine.

— Nikad dosad nije zapaženo nešto slično ..,

— Zašto ne bismo jednostavno prihvatili zaključak da stvari idu bolje nego što smo se nadali?

— Možda bismo mogli, a možda i ne — odgovori polako Jerod, naglašavajući svoje kolebanje. — Svaka neprirodnost u našem položaju jest i mora biti sumnjiva.

— Mi prihvaćamo da ima sličnosti između vrsta na Fernu i drugim svjetovima Federacije — primijeti Mirkine. Ali, bilo bi pogrešno kazati da je sličnost apsolutna, jer jedna me stvar i te kako zbunjuje otkako su me naši biolozi upozorili na nju: nema biljke ili životinje koja bi pokazivala i najmanji trag bolesti! Svi su upravo nevjerojatno zdravi. Nema patogenih bakterija ni virusa... Ili barem dosad nisu pronađeni. Oredeen mi je napomenula da nijedno živo biće na Fernu nema antitijela. Ako mi nosimo neku klicu na koju su oni osjetljivi, izazvat ćemo strahovitu epizootiju. Zar ne bismo sada mogli zamisliti neku vrst jedinstvene prirodne obrane životinjskog svijeta pred takvom opasnošću? Upravo na način kako se antitijela bore da izoliraju neprijateljske čestice još u trenutku napadaja...

— To nije loša pretpostavka, Mirkine, ali bojim se da je ne možemo dokazati; osim toga, ne daje nam nikakva objašnjenja o sadašnjem ponašanju životinja. Međutim, i Ysham je, također na temelju nalaza biologa, postavio zanimljivu tezu. Na Fernu bilje i životinje ugibaju od starosti ili nasilno, od svojih prirodnih neprijatelja. A sada smo došli mi, smjestili se nakon pažljivoga i razložnog odabiranja blizu rijeke i nedaleko od mora; svojim navikama zacijelo smo nanijeli štetu ekologiji ovog svijeta. Ysham kao

dokaz navodi smrt više desetaka tisuća divovskih stabala, koja su bila zaklon milijardama bića, i njihov bijeg, bezglavi i beznadni bijeg bez ikakva cilja, jer životinje protjerane iz neke sredine samo iznimno uspijevaju opstati u drugoj. Zatim, naše su vatre, s dimom koji se dizao, mogle izazvati refleks straha ili neprijateljstva kod vrsta koje su u ovim velikim travnatim prostranstvima osobito osjetljive na opasnost od požara. I naša vapnara još je jedna od stvari koje bi natjerale na razmišljanje svakog ekologa. O rijeci koja nosi naše otpatke u more da i ne govorimo. Ysham mi je na kraju ponudio i zaključak koji vam ja sada dajem na ocjenu: mi prihvaćamo sve te promjene u prirodnom okolišu jer bez njih ne možemo izgraditi koloniju. No, jesmo li sigurni da taj okoliš prihvaća nas?

— Kazala sam Djeru što mislim o tome — izjavi sada Sheen Davari. — Smatram da je zaključak pretjeran i da je zato bolje da ga zadržimo među nama, jer bi naši prijatelji, savjetnici Lige, od njega stvorili čitavo brdo problema. Vratimo se na zemlju i pokušajmo shvatiti da jedna sasvim mala kolonija, poput naše, ne znači apsolutno ništa u odnosu na cijeli planet...

— Jer je jedva virus u divovskom organizmu — promrmlja Elder.

— Upravo to! — upade Jerod Ysewich. — Virus, to je pravi izraz. Sheen, jesi li zaista pomislila da mi zapravo nemamo nikakva utjecaja na ovu sredinu? Nakon onoga što je govorila Mirkine, ta slika virusa čini mi se sve točnijom. Čak bih dodao da smo mi već prevladali fazu virusa. Naša kolonija više nije obična točkica ili mikrokristal koji koleba na granici između žive i mrtve tvari. Ona je tumor, živi organizam koji se uselio među aktivne stanice i koji se počeo širiti u svim pravcima, parazitirati na ovome planetu... Da smo se tu ugnijezdili nepozvani, to je činjenica. Da smo to morali uraditi i da sada moramo ustrajati, to je stvarnost našega danas i sutra. Ali, prihvata li nas taj planet? Ipak je to temeljno pitanje; Ysham ga je dobro postavio, a ja ga ponavljam.

— Moram vas upozoriti da to ipak ne objašnjava sadašnje ponašanje uhvaćenih životinja — umiješa se Suzan Elba.

— Znam, znam — progunđa Jerod Ysewich zlovoljno. — Ali što možemo nego stvarati najneobičnije teorije?

— Kao na primjer da se ženke sada ponašaju kao da su primile izričito naređenje da budu pitome. Zar nije upravo tako, Jerode? — upita Mirkine potiho.

— Otišli ste predaleko — poskoči sada Djer Kalendon. — Ne, treba se zaustaviti u tom razglabanju sumnji. Budimo pažljivi i radimo promišljeno, ne zaboravljajući da smo ovdje da bismo izgradili još jedan novi svijet. Organizirat ćemo radove tako da se uzmognemo u svakome trenutku suprotstaviti i najtežim predvidivim teškoćama. A bude li i dalje čudnih pojava, razmišljat ćemo o njima kad naiđu.

— o o o —

Ali na iznenađenje sviju u koloniji, novi je pokušaj pripitomljavanja bio potpuno uspješan. Ženke su donosile mladunčad, njihov je okot odmah odvajan kako bi se stvorila nova generacija koja — osim genetske — neće imati više nikakve veze s precima. Domala su korali i zabrani izgledali jednako pitomo kao i na drugim svjetovima. I kad su prvi konjići počeli trčkarati poljima, dopušteno je i ljudima da počnu rađati. Prvi potomci u koloniji bili su dakle vršnjaci pokušaja dresure. Ali, ako su velike grbave antilope strpljivo već u početku prihvatile da vuku teška kola ne kidajući orme, kopitari nikako nisu željeli ponijeti tovare na leđima. Dugo su vremena sedla i samari ostajali prazni, a potom tovareni s vrećama pijeska, ne bi li se životinje privikle na novu vrstu fizičkog napora.

Prva generacija ljudske mladunčadi na Fernu imala je deset godina kad su konjići napokon prihvatili sedla, samare i brze zaprege. A kad su stigli na prag zrelosti, ljudska kolonija na Fernu imala je već oko dvije tisuće članova. Genetičari, biolozi i liječnici bili su svjedoci nastajanja nove rase, izvanredno zdrave i snažne, koja nije upoznala čak ni najobičnije dječje bolesti. No, jedna je sjenka ipak i dalje lebdjela naa tim uspjesima i sprečavala odgovorne za razvoj i opstanak kolonije da budu posve zadovoljni: više životinje, koje su jos u početku napustile krug od oko tri stotine kilometara oko Villeneuvea, starog centra kolonije, i Brunalguea, luke smještene na utoku rijeke u more, nikad se više nisu vratile. Ako je većina ljudi i zaboravila taj problem, prirodnjaci su i dalje bili uznemireni — pogotovo otkako se pokazalo da je neprijateljstvo životinjskog svijeta prema došljacima zahvatilo i more; flotila ribarskih čamaca koji su sagrađeni da bi se iskoristio još jedan od mogućih izvora hrane, pokazala se na Fernu, za razliku od ostalih svjetova, posve uzaludnom.

No, Djer Kalendon, držeći se pravila koja su tako gorljivo branili savjetnici Lige, nije mogao uzeti u obzir sve češće zahtjeve onih koji su htjeli do kraja istražiti tu neobičnu pojavu. Osim toga, sve veće potrebe narasle kolonije zahtijevale su puno angažiranje cjelokupnog ljudstva na problemima uzgoja stoke i u ratarstvu.

Istodobno, sjajno fizičko i duhovno zdravlje mladih Fernoraca dopustilo je odgovornima da ranije započnu i prvu fazu industrijalizacije. Sagrađena je brana koja je omogućila izgradnju hidro-elektrane za opskrbu luke i grada strujom. Drugi neposredni cilj Djera Kalendona bio je otvaranje prvih rudnika, kako bi se stvorili temelji buduće tehničke civilizacije. Zato je nekoliko skupina mladih prošlo temeljitu mineralošku izobrazbu, istraživačke tečajeve i obuku o preživljavanju daleko od baze i redovne opskrbe.

Platforme bi nedvojbeno još desecima godina mogle poslužiti za

prijevoz i istraživanja da njihovi energetski blokovi nisu bili iscrpljeni. Jedan po jedan, uređaji koje je dopremio golemi svemirski brod Federacije, selili su u veliku kupolu prvobitne kolonije, sada pretvorene u muzej. Uporabive su — ali namijenjene samo hitnim i izvanrednim slučajevima — ostale samo tri velike platforme-nosača i nekoliko malih brzih letjelica, nad čijom je spremnošću Djer Kalendon posebno bdio. Zato je jednoga dana sedam skupina od po osam mladih istraživača obaju spolova umjesto na platformama napustila Villeneuve na leđima konjića, vukući za sobom tovarne životinje. Dok su se udaljavali od bijelih suncem okupanih zgrada, ispratili su ih brižni pogledi roditelja i prijatelja, koji su na nekoliko sati prekinuli svoje uobičajene aktivnosti.

Najstariji je imao 21, a najmlađi 19 godina. Kad su nestali na obzorju, skriveni promatrači izvukli su se iz skrovišta, odakle su već godinama hvatali svaki i najmanji pokret bića nejednakih udova. Među njima, mnogi su letjeli u tišini, bez ikakva napora, jedreći zapravo na svojim golemim opnastim krilima, držeći se ipak dovoljno visoko da ostanu nezapaženi. Za to vrijeme u mirnoj i tamnoj dubini vode bogate hranljivim tvarima čudovišta golemih zubatih gubica i nepokretnih očiju polako su se kretala osiguravajući mir i zaštitu biću bez nekoga određenog oblika, koje se blaženo smjestilo među bujnim raslinjem dna, dok su mu se pipci i antene koji su štrcali s bezbroj kvrga i izbočina golema trupa lijeno pokretali hvatajući obavijesti što su stizale preko dugoga živog lanca. A nakon toga, u kratkim emisijama iz dubine odlazili su savjeti, naređenja ili zabrane.

I dok su mladi istraživači prodirali u sušom pozlaćenu savanu, poput munje kratke informacije davale su fantastičnoj nakupini moždanih stanica toga divovskog organizma podatke o položaju svih sudionika nevjerojatno nelogičnoga i nerazumnog sukoba.

1. Pteranodoni

Djerin je jahao na čelu, kao što se i pristoji. Naime, on je bio odgovoran za svoju skupinu istraživača za sve vrijeme njihova, kako je predviđeno, stodnevnog izbivanja i prolaska kroz njima potpuno nepoznata područja. Iako se nije bojao, ipak nije mogao savladati određenu nelagodnost od koje mu se grčila utroba dok se njegov konjić Scop, kojeg je strpljivo dresirao od svoje petnaeste godine, bez zastoja probijao kroz grmlje savitljivih grana, koje im je usporavalo prolaz. Roditelji, braća, sestre, prijatelji i svi oni koji su ostali u Villeneuveu nedostajat će mu i te kako, predosjećao je to, iako je od trenutka kad se okrenuo da bi im posljednji put mahnuo na pozdrav

prošlo tek nekoliko sati. To nije bilo prvi put da se njegova grupa udaljava od Villeneuvea — u pripremnom razdoblju oni su često boravili u prirodi, prvo u pratnji starijih, a potom i bez njih, ali svjesni da oni u slučaju potrebe mogu u svako doba pomoći djelom ili savjetom.

No, ovaj put, za njih, kao i za ostalih šest grupa koje su krenule svaka prema drugom cilju, nije bilo skorog povratka. Najmanje sto dana trebalo je proći dok se vrate u okrilje svojih vapnom bijeljenih kuća, u toplinu njihovih sjajno-crvenkastih drvenih dijelova, među krikove djece, drage glasove... koje bi i te kako rado slušao umjesto ove tišine koju narušava tek muklo udaranje kopita.

— Djerine...

— Što je? — poskoči on, prenuvši se iz tih razmišljanja, okrećući se u visokom sedlu.

— Rob je zaostao, kolan njegova tovarnog konja je popustio.

— Nastavite samo naprijed, ja ću mu pomoći. Naš današnji cilj je kota 85... tamo ćemo i prenoćiti.

— Ne misliš valjda da ću vam ja biti izvidnik sve do tamo - dobaci, prolazeći kraj njega, čvrsto zategnutih uzda, crnokosa Sarah, kćerka Yshama i Yesorah, koja je jahala kose povezane na potiljku, pod šeširom široka oboda, ogrnuta kožnim kaputom ispod kojeg je imala još samo duboko izrezanu platnenu košulju.

On se nasmiješi ne odgovarajući i odmjeri ih sve redom, prijatelje i braću s Ferna, kako su prolazili pored njega: Rennie, plav i čvrst potomak biologa Oredeene i Caspera. Deenie, još svjetlije puti, ali zato ništa slabija, Claus, dugačak i prividno krhak, ali otporan kao neka lijana, Rana, kćerka Jeroda Ysewicha i Suzan Elbe, koja je naslijedila majčine zelene oči i pomalo prćast očev nos; Iris... tako sitnu na njenu malom konjiću, a ipak tako odlučnu, savršeno lijep izdanak ljepote Ankara sa Samante, odakle su bili njeni roditelji, i napokon Rob, njen nerazdvojni zaštitnik i budući životni drug, tanak i nervozan, a sada i ljut zbog neprilika sa svojim konjem koji je počeo gubiti tovar.

— Pričekaj, pomoći ću ti — naredi Djerin i s nekoliko pokreta namjesti tovar i zategnu kolane, gunđajući konju: — Ti si to namjerno uradio. Ovaj se mali gad nadme koliko god može svaki put kad samo približim ruku kolanu. To si ipak mogao opaziti, Robe.

— Imam ga već tri godine i još nikad to nije uradio.

— Može biti, ali danas to ipak čini — progunđa Djerin pojahujući Scopa i vraćajući se na čelo kolone.

— Što je bilo? — upita Šarah kad je stigla do nje.

— Ništa strašno. Bit će i težih stvari.

— Pogotovu ako zaista moramo do odredišta putovati cijelih trideset dana...

— Pa, tako nekako. Za sada još ne znam koliko. Vidjet ćemo kako ćemo napredovati kad dođemo u područje životinja. Tamo će sve biti drukčije i posve nepoznato.

— Nalazim da je to divno i uzbuđujuće. Napokon sami i odgovorni za nešto značajno za razvoj Ferna.

Djerin popusti uzde i Scop ga u trenu opet donese na čelo kolone. Visoko gore na nebu tamni je letač opisao još jedan krug, ne skidajući pogleda svojih prodornih očiju s male skupine koja je polako ali uporno napredovala.

Na granicu zone u kojoj su obitavale životinje stigli su petoga dana, kako su i predvidjeli, bez i najmanjeg incidenta. Djerin čestita sam sebi što je tako uspješno doveo skupinu pravo do tog prolaznog cilja i potjera Scopa uz brežuljak koji mu je svojedobno, za jednog od pripremnih izleta, služio kao promatračnica. Tada je s njima bio i Elder. U svjetlosti Kenova zalaska promatrali su tada silhuete golemih životinja koje su na sjeveroistoku lunjale savanom.

— Surlaši, utjelovljenje životinjske snage i inteligencije — kazao je tada Elder poluglasno.

— Inteligencije? — zaprepašteno ga je pogledao Djerin.

— Rekoh: životinjske inteligencije. Razina nije ista, ali ne vidim zašto bismo životinjama nijekali mogućnost da posjeduju i nešto više od instinkta i uvjetovanih refleksa.

Tada su još dugo gledali nejasne pokretljive mrlje, sve dok ih noć nije pokrila svojim sivim zastorom. Djerin se upita hoće li ih i ovaj put vidjeti i požuri da se prvi popne na goleme stijene koje će poslužiti kao promatračnica dok se potpuno ne osigura bivak. Konjići su rasedlani i brižno otimareni, a onda su ih tri momka odvela do najbližeg izvora. Zatim su na povoljnom mjestu zabijeni klinovi oko kojih će životinje pasti do noći, da bi se tada i one sklonile pod zaštitu vatre upaljene na vrhu brežuljka.

Dok su ostali obavljali pripreme za noć, Djerin i Sarah, opruženi na ravnoj stijeni, pomoću jedinog dvogleda skupine promatrali su velike životinje što su nastavale taj dio savane. Zatim su pomogli Rennieju da priveže konje tako da ne smetaju jedan drugome i priključili se Robu i Iris, koji su upalili dvije velike vatre, sakupivši za samo pola sata toliko drva da bi ih bilo dovoljno i za nekoliko noći.

— Tamo su — reče Djerin jednostavno, približivši se vatri dok su ostali posjedali.

— Kao i prošli put? — upita Rana.

— Da, vjerojatno su to čak i isti.

— Samo što ovaj put mi moramo prijeći preko njihova područja...

— To vjerojatno neće biti teško. Oni će se udaljiti i pričekati dok mi ne prođemo. Mi za njih ne značimo opasnost... Osim toga, poznato je da dosad još nisu nikoga napali...

— Konjići su i dalje mirni kao u polasku — primijeti Deenie.

— Nadajmo se da će takvi i ostati. Zapravo, njih se najviše i bojim, ne znamo kako će se ponašati u susretu s divljima — piriznade Djerin.

— Zategnute uzde, dobro pričvršćena sedla i ne treba brinuti. U svakom slučaju, arbalete i koplja bit će nam spremni.

— Pripazite radije da tim kopljima ne ranite jedni druge.

— Glupost — promrmlja Rennie bezbrižno.

— Djevojke će se ubuduće držati između nas. Više nećemo ići u koloni nego u zatvorenoj skupini, muški na uglovima... barem dok budemo u savani i na vidiku debelokožaca i stada.

— Ja ti kažem da će se oni razbježati — ustraja Rennie. — Zbog čega bi inače izbjegavali blizinu Villeneuvea i tako ukočeno promatrali kako prolazimo? Oni nas se boje i još će se više bojati ako osjete da mi ne osjećamo strah pred njima.

— Da budem iskren, ni mene baš ne zabrinjavaju — potvrdi Djerin.

— Ja ću ipak biti na oprezu — izjavi Claus, koji je zabačena šešira i uzdignute glave proučavao mračno nebo iznad njihovih glava. — Kaži mi što misliš o onome gore — upita odjednom, pokazujući prstom.

Svi se pogledi podigoše i potraj a nekoliko trenutaka dok ne spaze neko leteće biće kako neumorno kruži iznad mjesta koje su odabrali za noćenje.

— Neki znatiželjni pteranodon — odgovori Djerin sliježući ramenima.

— Možda je i tako — odvrati Claus i dalje promatrajući sitnu točku na nebu. — Ali ipak me čudi to što je neprestano nad nama.

— Neprestano nad nama? — iznenadi se sada Djerin. — Nisi mi to dosad spominjao.

— A zašto i bih? Svi ste ga mogli vidjeti, tako je od samog početka, pa čak i onda kad smo bili ovdje s Elderom.

— Pa ipak si nas mogao upozoriti — predbaci Rana.

— U svakom slučaju to nije važno za nas. Tih letača ima na stotine i tisuće i iznad Villeneuvea. Oni su znak života. Jedini koji se ne boje čovjeka...

— O tome bi se još moglo raspravljati... jer oni se i ne približavaju ljudima. Ja bih prije rekao da su to lešinari spremni da proždru sve što se ne može braniti ako ne nađu dovoljno uginulih životinja.

— Nikada mi nisu smetali — nadoveže Rana. — Volim gledati kako se strmoglavljuju u more da bi potom s mukom polijetali uz vjetar, noseći u kljunu ribu ili nešto drugo.

— Ja ih ipak ne volim — promrmlja Claus gledajući i dalje u upornog pratioca koji je kružio nebom.

— A zašto? — upita Deenie.

— Ne znam. Jednostavno ih ne podnosim.

— Kad moramo zvati Villeneuve? — odjednom će Sarah.

— Doista, za manje od pet minuta moramo uspostaviti vezu. Odmah potom na spavanje. Rennie, ti i Deenie prvi ćete na stražu. Dobro otvorite oči i uši i ne oklijevajte da nas probudite... Naša pustolovina zapravo tek sada počinje.

— Zasad je sve mirno.

— Da, jer nas štite stijene i vatra. Nadajmo se samo da ćemo tako sigurne bivake nalaziti i ubuduće.

— Ja uključujem prijem — najavi Sarah, pritiskujući dugmad.

Mala se svjetlost upali na skali uređaja i Djerin provjeri tanku antenu. Rennie dohvati ručice alternatora dok je Deenie, ne obaziruć se na grudi ispale kroz otvor košulje, čvrsto držala četvrtasti podložak. Glas koji se začu obraduje ih tako da zadrhtaše, iako su prije toga odlučili da neće dopustiti emocijama da ih svladaju. Glas koji su svi poznavali, a Djerin osobito, smireno je pozivao njihovu skupinu. Nagnut nad mikrofon uklopljen u uređaj, mlađi vođa grupe javi koloniji svoj položaj i poprati ga jednim »ništa posebno«, koje je zvučalo besprizorno i odlučno. Miran glas izbi ipak ponovo iz zvučnika, da bi ih podsjetio:

— Sutra je pravi početak vašeg pothvata. Ne popuštajte pažnjom i oprezom ni trenutka.

— Kaži mu da nas jedan opnokrilac nadlijeće od polaska — upade Claus.

Djerin oklijevajući pogleda Sarah, ali u njenim očima vidjelo se da podržava sina Angberta Dalakorna.

— Djere, još od polaska prati nas jedan pteranodon.

— Primljeno. Budite pažljivi. To su isto javile i ostale skupine. Ima li još nešto?

— Ne...

— Onda sretno. Zvat ćemo vas u pet ujutro, pred zoru.

— Laku noć — odgovori Djerin i oklijevajući polako isključi uređaj.

— Čudno, zar ne? — opet će Claus, zauzimajući ponovno svoje mjesto kod vatre.

— Bio si u pravu... ali morao si nas prije upozoriti — predbaci mu Djerin.

— Htio sam se uvjeriti. Jer čak i dobre oči ne mogu uvijek biti sigurne da je riječ o istom pratiocu... večeras sam ga pažljivo promatrao... dugo vremena bio je jedini na tom dijelu neba . ..

— Dobro... u svakom slučaju, to je dio pejzaža i onoga što smo predviđali. Ako se nešto i dogodi, tada ćemo imati posla s višim životinjama. A za to smo se pripremali i naoružali...

— Više bih voljela da budemo prijatelji sa životinjama, kako je

bilo, Queen mi je to često pričala, na Samanti. Pitam se zašto to nije i ovdje.

— Ni stariji to ne znaju. .. zato, okanimo se sada pustih priča i na spavanje. Konjići su praktična stvar, ali mene pozadina ipak boli — smijući se dobaci Rennie. — Hajde, Deenie, još malo drva na vatru, a onda u naš zaklon i jao onome tko mi se pojavi na nišanu.

Ali u toku noći nije se dogodilo ništa značajnije, osim što je Iris, u trenutku kad je postala ženom, lagano kriknula i izazvala uzdah mladih stražara.

Iz daljine čulo se muklo glasanje životinja. Djerin i Sarah u svojoj su smjeni straže pažljivo osluškivali te zvukove i uzalud pogledom pokušavali proniknuti u mrak koji je krio tolika bića. Tek dodir ruku u mraku vratio im je sigurnost.

1. Užas

Djer Kalendon, okružen nekolicinom rukovodilaca istraživačkih programa, praveo je besanu noć.

— Vrijeme je — dahnu odjednom, kao da želi što prije uspostaviti vezu s mladima koji su iz područja u kojem nije bilo životinja prodrli u neprikosnoveno carstvo fernske faune.

— Prvo pitanje koje im treba postaviti, s obzirom na to da se već razdanilo, jest da li ih onaj opnokrilac još nadlijeće i je li još uvijek sam — preporuči Phytas, a njegov sin Rivas, čije su oči sjale od uzbuđenja, to je šutke potvrđivao.

Komandant kolonije pritisnu tipke i skala uređaja se osvijetli. Pošto je još jednom provjerio vrijeme na zidnom kronometru, on pozove prvu skupinu Djerinovu.

Nakon pet uzaludnih poziva Djer prođe rukom grozničavo kroz već prorijeđenu kosu:

— Što li samo rade, vrijeme je već poodmaklo...

— Vjerojatno još spavaju, mladi su... — dobaci netko.

— Ne... oni znaju pravila, a i Djerin to sigurno ne bi zanemario. Pozvat ću drugu skupinu...

Prošlo je pet, deset, dvadeset minuta... U prostoriji, kojom je odjekivao jedino uznemireni Djerov glas, nitko se nije usudio ni pomaknuti. Nakon pola sata sve veće napetosti, Phytas prvi skupi snage da izjavi:

— Nešto nas dijeli od njih... najvjerojatnije neki radio-valovi... Možda je to i objašnjenje koje tražimo već četvrt stoljeća...

— Nisi baš uvjerljiv Phytase— odvrati Djer, prepuštajući mjesto kraj radio-uređaja smirenijem Jerodu Ysewichu. — No, tko zna, nisi li

ipak u pravu. Djecu ne možemo ostaviti u takvoj situaciji. Ako je zaista nemoguće uspostaviti radio-vezu, što bi navodilo na pomisao o nekoj vrsti elektromagnetskog zastora oko nas, moramo to provjeriti i upozoriti ih... možda ih čak i vratiti ili barem pojačati skupine, grupirajući ih po dvije ili tri zajedno. Da, mislim da ćemo to i uraditi. Nemamo mnogo vremena da krenemo. Eldere, Chete...

— I ja — umiješa se Phytas.

— Dobro, i ti... Dođite. Poslužit ćemo se platformom. Ovo je ozbiljno i sumnjam da ćemo imati valjaniji razlog da trošimo energiju.

— Ne traži isprike, Djere, svi se slažemo s tvojom odlukom — podrža ga Jerod između dva uzaludna poziva.

Platforme čuvane za krajnje slučajeve još su mogle letjeti, iako su i njihove baterije bile već prilično istrošene. Ali i takve su još bile najsigurnije i najbrže sredstvo za izviđanje i potragu.

Tri stotine kilometara koji dijele Villeneuve od granice još prije nego što se Peno pojavio iza dalekih istočnih planina.

Djer je upravljao letjelicom kad Elder odjednom pokaže obzorje na sjeveroistoku:

— Dim.

— To bi morali biti oni — prošaputa Djer Kalendon usmjeravajući platformu prema toj točki.

— U zraku nema ničega — izjavi Chet Damiron, ne spuštajući dvogleda.

— Nema više letećih promatrača?

— Ja ih ne vidim.

— To je njihov bivak...

— Dvije vatre...

— Ali njih nema! — uzbuđeno će Djer spuštajući polako letjelicu.

— Ne vidim ih ni u savani... ali zato vidim vrlo mnogo surlaša, ovaj put skupljenih u velika krda...

— Spusti nas, Djere, — naredi Phytas.

— Ne dolazi u obzir — odvrati suho Djer. — Moramo saznati gdje su naša djeca i ne želim upasti u neku zamku.

— Ti si lud! Kakva bi klopka mogla biti posrijedi? Otišli su odavde u zoru, pošto nisu uspjeli dobiti vezu. To je sve.

— Sve? Pogledaj onda tamo! — uzviknu Djer užasnuto . ..

Čopor crno-bijelih zvijeri udaljavao se savanom. Za njima je ostajao krvavi trag, dijelovi odjeće i čudni komadi koji su svojim crvenilom upravo odudarali od surog tla. Djer usmjeri platformu krvavim tragom, nadajući se da će možda uspjeti još nekome pomoći prije nego što bude prekasno, ali, kad sustignu tigone, koji su u zbijenoj skupini prolazili pored nepokretnih debelokožaca prijeteći spuštenih surli, užasnut uvidi da su od njihove djece ostali još samo neprepoznatljivi komadi mesa koje su fernski mesožderi upravo

proždirali.

— Ubijaj, Chete! — zaurla Djer izvan sebe.

Lovac i Elder za manje od minute ubiju lasonima četrdeset zvijeri i kad je Djer htio spustiti platformu, Chet Damiron uzviknu u znak upozorenja:

— Ne spuštaj se Djere — Lasoni su već gotovo prazni i njima nećemo moći zaustaviti debelokošce. A mogao bi se pojaviti i još koji čopor zvijeri...

— Phytase, javi u Villeneuve da nam pošalju sve raspoložive platforme kako bismo bez milosti kaznili sva ta čudovišta — odsiječe Djer stežući zube.

Savjetnik Lige, blijed poput smrti, prenese naređenje, s mukom isključujući radio-uređaj iz kojeg je odjekivao niz užasnutih pitanja i molbi. Nemoćno je zaitim, zajedno s ostalom trojicom, gledao kako se golemi surlaši, njih više od stotine, čvrsto zbijeni, poput nekog zida približavaju razbojištu i, ne obaziruć se na prisutnost platforme iz koje su sijevale razorne zrake, polako i promišljeno gaze trupla poubijanih zvijeri i ostatke njihovih žrtava, da bi odmah potom krenuli prema zapadu, rušeći sve pred sobom.

Djer Kalendon kao mahnit skrenu platformu prema Villeneuveu. Dojurili su tamo u trenutku kad je sve što je još moglo letjeti već krenulo u pomoć onima kojima se — sve je to potvrđivalo — više nije moglo pomoći.

— Chete, treba odmah javiti Charpu. Hoću platformu s teškim lasonima...

— Imamo energije najviše za dva dana, to ti je poznato — primijeti lovac... — Možda bi bilo bolje da sačuvamo našu vatrenu moć... nikad se ne zna. Ona masa debelokožaca koji su krenuli ovamo ne sluti mi na dobro. Pričekajmo radije izvještaje drugih platformi i nadajmo se...

— U pravu si! Ali, Chete, kako su dopustili da ih iznenade? — upita Djer hvatajući se za glavu.

— Nisu bili iznenađeni. Ali što je moglo uraditi njih osam s onih nekoliko arbaleta protiv četrdeset tigona koji napadaju u grupi? A svaka od tih zvijeri teža je od tone!

— Mislim da koloniji prijeti opasnost u kakvoj još nije bila — odjednom će Djer Kalendon, skupivši snage. Čvrsta pogleda, ali lica još uvijek zgrčena od bola, on se okrenu Phytasu, koji je šutke čekao da mu se netko obrati, dok je znoj tekao po njegovu beskrvnom licu. — Dakle, direktore i zaštitnice logike i razuma... Što ćeš sada kazati?

— Ništa. Što da ti kažem pred tim užasom? Pokušavam shvatiti...

— Mislio sam da ćeš i dalje tvrditi da obične životinje, zvijeri, bića inferiorna čovjeku u svakome pogledu, ne mogu izvesti tako savršen manevar i napasti precizno poput trupa s kronometrima i kartom. A

oni su sedam puta napali i sedam puta uspjeli!

— To još nije rečeno... — usudi se ipak Phytas.

— Zar postoji i najmanja sumnja? — bijesno odgovori Djer Kalendon. — Ako tako misliš, zovi platforme, sve redom. Evo ti prilike da zaboraviš svoju čistu logiku... Chete! Treba organizirati obranu Villeneuvea i luke .., Jer, mi smo ljudi, svemogući, nadmoćni! Kakva glupost! Eldere... skupi što brže možeš sve slobodno ljudstvo. Neka se pripreme za eventualni pokret. Još ne znam kamo... ali mislim da će u prvi tren korali odoljeti svakome napadu... pogotovo branjeni teškim lasonima. Chete, pozovi Charpa, neka požuri!

Glavni mehaničar stiže za manje od deset minuta; njegovo smrknuto lice jasno je govorilo da ni on nema više nikakvih iluzija u pogledu sudbine svoje najstarije kćeri.

— Charpe, to što se dogodilo strašno je... Ali, koliko god snažna bila bol koju osjećamo, ne smijemo zbog toga zaboraviti sigurnost kolonije. Chet i ja smatramo da je opasnost vrlo ozbiljna. Bili smo gospodari dvadeset godina. Sada to bez naših energetskih zaliha više nismo. Što predlažeš, kako da se obranimo od tih pomahnitalih životinja... od pobješnjelih surlaša, gmazova i tigona što nailaze u neizmjernim čoporima?

— Zar je do toga došlo? — dahnu Charp pogledavajući svakoga od njih četvorice posebno.

— Da, na žalost.

— Hm. Da vidimo čime raspolažemo — uzdahnu krupni mehaničar, osvrćući se kao da traži pomoć i podršku. — Da vidimo... imamo tri platforme-nosača... svaka može ostati u zraku još oko četrdeset sati i onda je zauvijek otpisana. Njihovi teški lasoni? Otprilike oko tisuću hitaca svaki... znači, oko 6000 ukupno. Laki... oko deset punjenja po komadu, to znači još oko 10.000 hitaca manje snage...

— Ali ipak dovoljno da zaustavi i ubije sve što nam zaprijeti — primijeti Chet Damiron.

— To je jednostavna jednadžba. Iznenadilo bi me da broj životinja koje nas napadaju bude veći od naše vatrene moći.

— Što ti znaš o tome? — upita odjednom Djer Kalendon okrutno. — Moramo biti spremni i na to, iako je nelogično. Što je trideset, pedeset ili sto tisuća surlaša ili stegosa prema čitavoj fauni Ferna?

— Znači, propali smo? — odvrati Charp obeshrabreno.

— Ne, to su ipak samo hipoteze... Mogu li tvoji traktori još poslužiti?

— Nekoliko sati. Čuvao sam ih za hitne slučajeve. Ali, oni su u luci.

— Ovo je hitan slučaj.. .

— Što si naumio?

— Sinulo mi je nešto. .. Naša elektrana daje 3000 kilovata... da li bi za kakvih trideset sati uspio postaviti električnu branu na palisade oko Villeneuvea?

— Možemo pokušati... Kablova imamo... ali sumnjam da će nam osigurači izdržati.

— Vidjet ćemo. Treba da mi odgovoriš na to pitanje za manje od dva sata.

— Ali, zbog čega bismo branili upravo Villeneuve? — upita odjednom Chet.

— O čemu ti. .. — započe Djer Kalendon, ali zastade kad spazi dvije platforme što su se vraćale.

— Ne dopusti im slijetanje još nekoliko minuta. Ionako znamo što nam donose — dobaci lovac Phytasu. — Važnije je da nam kažu kako se ponašaju životinje, ako su imali snage da ih promotre. A onda ćeš povesti nekoga sa sobom i s jednom ispravnom platformom krenuti u izviđanje cijele granične zone... Jasno?

— Jasno, Chete. Krećem odmah — prihvati Phytas, napokon ukroćen u svojoj gordosti.

— Charpe, ne misliš li da bi nam bilo lakše braniti luku? Okružuju je oštre stijene, pristup kojim bi mogli proći najopasniji napadači srazmjerno je uzak i lakše bi ga bilo elektrificirati, pogotovu što je elektrana odmah pored.

— Svakako! — suglasi se glavni mehaničar.

— Što ti misliš, Djere? — upita lovac okrećući se upravniku kolonije kojega je opet shrvao bol za sinom.

— U pravu si, ne možemo sve braniti. Charp će pripremiti obranu luke a ja evakuaciju Villeneuvea... Trebat će nam sve zaprege...

— Na tvome mjestu, Djere, ne bih se pouzdao u zaprege. Sjeti se ponija, sjeti se onoga što je doživjela Mirkine, nešto mi govori da se moramo čuvati svih životinja.

— Ali, treba prijeći pedeset kilometara!

— Tri velike platforme mogu prenijeti sve ljudstvo u dva navrata — odgovori Charp. — A meni će i tako biti potrebna radna snaga.

— Točno, slažem se. Svaki na svoj posao. Chete, uzmi Charpa i njegovu ekipu, ukrcajte koliko možete ljudi, a ja ću se snaći s ostalima. Vratit ću ti platforme čim stignu. Bit ćemo u vezi putem radija. ..

— U redu. Ali, Djere, ako mi dopuštaš još jedan mali savjet. Nitko od nas više se ne smije izložiti ni najmanjem riziku. Odjednom smo izgubili mnogo naših mladih, naše budućnosti... Jer, Phytas koji se upravo vraća očito ne nosi dobre vijesti...

Savjetnik utrča u dvoranu i zaustavi se pred Djerom koji se slomljen oslonio na pult primopredajnika.

— Noelle Danag, Ysham i Yesorah su se vratili. Ono što su vidjeli

je grozno. Preživjelih nema... a tvoja predviđanja bila su točna. Ysham se odvažio da s obje žene odleti duboko u životinjsko područje... posvuda su vidjeli neizmjerna krda debelokožaca, čopore stegosa i tigona kako kreću prema Villeneuveu. Idu tako brzo da Ysham smatra kako su oni koji su prešli granicu odmah nakon pokolja sada već na manje od trideset sati odavde!

— Znači, sve je jasno — odluči se iznenada Djer Kalendon. — Nećemo stići uraditi sve ako odmah ne evakuiramo sve što možemo. Treba osigurati vezu luke s gradom. Charpe, tvoj je zadatak i dalje elektrifikacija obrane. Nakon toga, uputit ćeš mi ovamo jednu od velikih platformi, onu koja će imati najmanje energije.

— Što si naumio? — upita Chet Damiron.

— S nekoliko dobrovoljaca teškim ću lasonima zaustaviti napredovanja prvoga vala. Lason nije šibica, a i metalna platforma je čvršća od ljudskoga tijela. Bez obzira na to kakav ih oblik inteligencije potiče, potrebno je nešto snažnije od životinja, da to savlada.

— Ipak, to je samoubojstvo, jer vi se nećete moći vratiti u luku.

— Ne mora biti. Ostanu li nam dvije male platforme, mogli bismo uspjeti. Ako li ne... uostalom, možda se nekolicina mora žrtvovati da bi ostali preživjeli.

Panike nije bilo. Stravična sudbina mladih okupila je koloniju oko njenih vođa i jedna je jedina misao bivala sve snažnija: želja za osvetom, jača čak i od instinkta samoodržanja.

Chet Damiron najprije je svojim platformama prevezao trudnice i najmanju djecu, te materijal namijenjen obrani, a zatim je u još dva putovanja prenio i ostale stanovnike i opremu koja je mogla zatrebati. U Villeneuveu ostadoše samo Djer Kalendon, Phytas i Marjenie, koju ništa ne bi moglo odijeliti od čovjeka s kojim je provela tolike godine.

Sheen Davari, međutim, poslušala je svoga životnog druga i s hrabrošću ne manjom od njegove prihvatila rastanak za koji je znala da može biti i konačan. Iako teško pogođena smrću Djerinovom, u ovim strašnim trenucima ona je dokazala da je dostojna časti družice komandanta kolonije već dvadesetak godina. Tješila je one čiji su materinski osjećaji najviše stradali, hrabrila ih i njihovu bol pretvarala u nepokolebivu mržnju protiv divljih i zaslijepljenih životinja.

Sve što je na Fernu moglo raditi bez prekida je sada zabijalo kolje, učvršćivalo i povezivalo ograde i postavljalo na njih električne žice, povezane tako da prekid jednoga kruga ne izazove kratki spoj u cijelom obrambenom sistemu. Chet Damiron, Charp i Elder nisu imali iluzija o snazi obrane: nekoliko će životinja stradati na prividno slabim žicama, ali će druge ubrzo otkriti slabu točku obrane, rijeku. Brana sa svojih trideset metara visine, niz koju bi se trebale spustiti,

bit će im određena smetnja, ali nije bilo nikakve sumnje da će ta golema prijeteća masa nekako i tome doskočiti. Trojica ljudi zato odluče postaviti jednu od platformi tako da svojim teškim lasonima može pokrivati obale rijeke i vrh brane.

Za to vrijeme ribari su po njihovu naređenju pripremali svoje brodove, kako bi u slučaju opasnosti mogli ukrcati cijelu koloniju i prevesti je na jedan od većih otoka, stotinjak kilometara daleko, barem dok se situacija ne razjasni. Na tim otocima nije bilo velikih životinja i nitko nije mogao ugroziti čovjekovu vlast. Okružena morem, kolonija je na njima mogla živjeti beskonačno.

1. Vatra

Branioci kolonije suočili su se s još jednim iznenađenjem. Djer Kalendon, želeći provjeriti jesu li sumnje Cheta Damirona bile ispravne, umalo što nije izgubio glavu. Konjići do toga trenutka nisu u svojim prostranim koralima pokazivali nikakvih prijetećih znakova i Djer je u pratnji Oredeen, koja je posve zanijemila nakon smrti svoga djeteta, pošao da ih posjeti. Nisu još kako valja ni otvorili vrata prvoga korala, kad je životinja koju je Djer jahao bukvalno pomahnitala i pojurila prema krdu udaljenom stotinjak metara. Djer se u posljednjem trenutku uspio baciti iz sedla i otkotrljati u stranu. Srećom je Oredeen zadržala prisutnost duha i lasonskom zrakom oborila životinju koja je sada nasrnula na Djera, a onda neviđenom hladnokrvnošću zaštitila njegovo povlačenje prema teškoj kapiji, oborivši najmanje desetak životinja u prvome redu. Ostale su, spotičući se o njihova trupla, u svom ubilačkom naletu zakasnile tek koji djelić sekunde i svom snagom udarile u sada već čvrsto zatvorena vrata.

Djer i Oredeen vrate se pješice do promatračnice na najvećoj zgradi Villeneuvea, nasuprot trgu na koji se mogla spustiti velika platforma. Phytas i Marjenie u tišini oboriše poglede kad ih Djer upozna s tim nevjerojatnim dokazom o sposobnosti domaćih i onih divljih životinja da se sporazumijevaju i na najvećoj udaljenosti.

— Svjedoci smo pojave koja je logički neobjašnjiva — potiho će tada Phytas. Ali moramo se suočiti s njom. Možda ćemo umrijeti... Ipak, ne mogu vjerovati, Marjenie i ja ne možemo prihvatiti da se sva znanost Federacije, čovječanstva, svih tih svjetova koji žive i napreduju bez smetnji, nalazi na pogrešnom kolosijeku. Nešto se logično i razumljivo skriva iza tih iracionalnih zbivanja. Trebali bismo otkriti što to nagoni životinje da se okreću protiv nas, što to upravlja njima i daje njihovim napadima privid inteligentnih postupaka.

Znamo da postoji psi-veza između biljaka, kojom se prenose poruke bola i smrti — ali ništa više. Ovo što se zbiva ovdje, što je ubilo djecu... to je nešto drugo... to je naređenje,.. logika... inteligentni postupci koje netko smišlja... neko bića... neki um sposoban da se nametne nerazumnim životinjama i da ih u željenom trenutku natjera na abnormalne postupke, protivne njihovom nasljeđu, običajima, instinktima... Djere, to je vrlo ozbiljna stvar. To bi moglo značiti da mi nismo jedina inteligentna bića na ovom planetu i da je Eksplon, kao uostalom i mi u ovih dvadeset godina, negdje pogriješio. Nismo prva viša bića na Fernu. To je jedini zaključak koji još može spasiti logiku.

— Pitam se: koju logiku, Phytase — odgovori Djer stežući šake. — Bojim se da nećemo imati vremena saznati nešto više o toj stvari...

— Možda ipak nije tako strašno. Chet je dobro uznapredovao u pripremama za obranu. Pripremio je i ribarsku flotu za eventualnu evakuaciju morem. Otoci će nam sigurno biti dobrostiviji nego kontinent.

— Chet ima sve vrline dobrog vođe.

Dva sata kasnije Jerod Ysewich vratio se iz izviđanja u pratnji Queen Setin i Suzan Elbe. Dvije žene, skočivši s platforme, ostadoše još nekoliko trenutaka pogleda uperenih u nebo. Queen napokon podižu ruku i pokaže nešto, nakon čega sve troje pođu k Djeru.

— Zdravo, Djere, Htio sam te upozoriti... Nisam siguran je li ovakav raspored snaga najrazboritiji. Nema sumnje da je sve što se zbiva vrlo dobro koordinirano. Kako i od koga, to ne znam. Nikad još i nigdje životinje nisu bile podvrgnute takvoj sili. To je činjenica koju mi jednostavno ne možemo objasniti. Obišli smo cijelu opasnu zonu. Najbliže su nam skupine stegosa, prave armije tih gmazova, koji će, međutim, krepati od gladi, osim ako onaj koji ih vodi nije zamislio da im naše domaće životinje ponudi kao hranu. Oni su najbliži, ali ne vjerujem da će stići prije ostalih. Imam, naime, dojam, da se međusobno čekaju. Najbrži pojure nekoliko kilometara, a onda čekaju da ih oni sporiji, na primjer surlaši, sustignu. Kad vidiš da su takvo ponašanje prihvatile i bande tigona, jedino što ti preostaje jest prihvatiti postojanje nekog »usmjerivača«, kako sam ja nazvao našega nepoznatog neprijatelja. Djere, ono što smo vidjeli za vrijeme ovog izviđanja toliko je strašno da je naša jedina nada mogućnost da taj njihov »usmjerivač« ispusti iz vida osnovni zakon prirode: zvijeri treba da jedu da bi se mogle boriti. I glad, doduše, tjera u napad, ali ako brzo ne bude utoljena, iscrpljenost i umor će prevladati.

— Surlaši nisu mesožderi, oni mogu napredovati bez problema.

— Srećom po nas, jer oni sve vrijeme jedu putem i tako usporavaju i ostale.

— To ne zvuči osobito utješno — primijeti Djer Kalendon. — Ali,

mi smo dobro naoružani. Naši teški lasoni, pravilno upotrijebljeni, mogu raspršiti tu silu i prije nego što dospije do ograda. Vidjet ćemo hoće li i dalje biti skloni masovnom samoubojstvu...

— Bojim se da potcjenjuješ protivnika. Suočeni smo s masom. More je najbolja usporedba. Ja sam uvjeren da te životinje može zaustaviti jedino njihov tajanstveni »usmjerivač«, koji ih je i uputio protiv nas.

— Imaš li kakvu ideju tko bi to mogao biti?

— Baš nikakvu. A u koloniji nemamo nikoga sposobnog da hvata tokove moždanih valova.

— Phytas mi je dao logično objašnjenje. Sve ovo vrijeme mi nismo shvatili da je na Fernu određeni oblik inteligencije postojao i prije našeg dolaska. Misliš li da bi to mogla biti neka od ovih životinja?

— Ako ja mogu iznijeti svoje mišljenje — progovori Queen Setin muklo — rekla bih da su to sve životinje, a možda i biljke... da one tako reagiraju na pojavu čovjeka... i da to ipak nema veze za svjesnim postupcima, unatoč groznoj koordiniranosti napada i svega što nam prijeti.

— Ostavimo teorije! — prekinu je Djer Kalendon. — Jerode, kažeš da se životinje nalaze na oko dvjesta kilometara od nas?

— Otprilike tako. ..

— Znači, fizički je nemoguće da napadnu još noćas.

— Ni ove ni iduće noći. Um koji upravlja njihovim kretanjem mora voditi računa o fiziološkim potrebama svojih ratnika. Štoviše, vjerujem da će oni nakon bijesne jurnjave prvoga dana sada čak i usporiti. Zatim, krda se moraju pregrupirati prije konačnog napada. Nismo to shvatili ranije, ali očito je da je zatišje u proteklih dvadeset godina poslužilo isključivo pripremanju ovog opkoljavanja. A ne treba da nas čudi što prije nije bilo žrtava: kad god smo izlazili iz područja koje su nam prepustile životinje, služili smo se platformama...

— Otišao si predaleko! — uzviknu Phytas. — To bi značilo da ovdje na Fernu postoji netko sposoban da planira desetljećima unaprijed!

— Zar ti sumnjaš u to? — upita hladno etolog.

— Mislim da si u pravu — podrži ga Djer, preduhitrivši Phytasa. — No, pogledajmo radije kako ćemo u ovo kratko vrijeme organizirati obranu. Volio bih da Chet razmisli o hitnom prebacivanju ljudi na otoke. Jer, ima samo deset brodova, a velike platforme će mu kasnije trebati za obranu. Zadrži li ih, s brodovima neće moći na vrijeme prevesti ljude i opremu.

— Problem je u tome što mu za put tamo i natrag treba dva i po dana.

— Sutra ujutro iznijet ćeš nam ima li vremena za to putovanje.

— Djere, ne misliš li da bismo prije tih očajničkih mjera mogli

pokušati i neke čija je djelotvornost opće priznata u borbi protiv opasnosti kojoj smo izloženi? — upita Jerod Ysewich, gledajući kroz otvoreni prozor u noć što se spuštala.

— Ne govori u zagonetkama, Jerode! Sto želiš kazati?

— Ti i Chet ste obranu utemeljili na lasonima i palisadama. A niste ni pomislili na jednu tako prirodnu, logičnu i razumljivu stvar kao što je vatra .. .

— Vatra! — Phytasu kao da je sve odjednom postalo jasnije.

— Vatra! — ponove svi prisutni.

— Zapravo... — zausti Djer Kalendon, pošto se na tren ukočio od iznenađenja.

— Ne ispričavaj se — ne dopusti mu etolog. — Nakon jučerašnje katastrofe svi mi neke stvari ispuštamo iz vida. No, to nije bitno. Razmotrimo kako bismo to mogli izvesti. Na ideju je, zapravo, došla Queen, opazivši kako je u ovo doba godine savana suha. Kiše neće naići ni za nekoliko tjedana. Vjetar je slab, ali puše s mora, znači od nas, što je vrlo povoljno. Želimo li usporiti ili možda čak i zaustaviti taj čudni životinjski pohod, trebali bismo zapaliti trista do petsto kilometara savane. Ako »usmjerivač« zaista vlada situacijom, povest će svoje horde prema rijetkim pustinjskim zonama koje vatra neće moći zahvatiti. To nije samo plameni zid pred neprijateljem nego i stvaranje pustoši ispred njega. Nema li bilja i životinja, nema ni hrane za napadače, bili oni biljožderi ili mesožderi. Predlažem, osim toga, da oslobodimo naše životinje i onda iza njih također zapalimo vatru, na oko sto kilometara od nas.

— Ali, time bi naše jadne životinje uhvatio između dvije vatre! — uz viknu Edeen.

— To upravo i želim — odgovori Jerod nestrpljivo. — Jer, to više nisu saveznici nego okrutni neprijatelji, ne zaboravi to, Edeene. Izgore li, neće se moći pridružiti napadačima i pojačati njihove redove ili im poslužiti kao hrana.

— To je doista dobra ideja, Jerode — potvrdi Djer Kalendon, a na licu mu se nazirao tračak nade. — Treba odmah poduzeti sve mjere. Ali, kako misliš zapaliti savanu?

— Razmišljao sam o tome. Štedjet ćemo lasone. Nisam siguran čak ni da li bi i oni bili djelotvorniji od ovoga što predlažem: imamo velike zalihe goriva koje nam i tako u skorije vrijeme neće trebati. Možemo napraviti požarne bombe, koje ćemo bacati s lakih platformi.

— Što ti je potrebno za taj plan?

— Ćupovi, plastične vreće, posude, sve što može primiti neku količinu goriva. Običan u to natopljeni fitilj i upaljen prije izbacivanja u visoku travu. Svi raspoloživi ljudi neka se bace na proizvodnju tog oružja... i ovi ovdje...

— Slažem se. Na izvršenje. Phytase, ti ćeš povesti ženu i sina i

oslobodit ćete životinje. Dovoljno je da otvorite vrata korala i svinjaca.

— Bojim se da nećemo imati vremena za uzmak — primijeti savjetnik Lige poslijedivši.

— Ako se bojiš napada, snađi se. Uzmi eksploziv i daljinsko paljenje...

— o o o —

U zoru, nekoliko muklih eksplozija, praćenih najprije skičanjem i njiskom, a potom muklim topotom kopita i papaka, najavi odlazak životinja u prividnu slobodu. Kao što je etolog i predvidio, one su plivajući prešle preko opkopa i onda bez oklijevanja krenule ravno naprijed, u zbijenoj skupini, vodene čudnim instinktom koji je zavladao faunom Ferna.

Djer Kalendon odluči prvi poletjeti sa zapaljivim teretom i ukrcati stotinjak bombi koje je njegov pomoćnik Elmer počeo izbacivati desetak kilometara od opkopa. Već prva tri ćupa potvrdila su djelotvornost oružja koje su predložili Jerod i Queen. Iza platforme koja je klizila iznad visoke trave pojavili su se najprije stidljivi i drhtavi plamičci, da bi odjednom prema nebu suknula golema vatra.

Vjetar uto pokrenu perjanicu dima i plamenovi poskoče nekoliko metara, da bi se tamo ponovio blještavi spektakl. Pošto su na dužini od jednoga kilometra izbacili dvadesetak »bombi«, bili su sigurni da će vatra zaista potpuno uništiti savanu. Male životinje, koje su živjele u travi i zemlji, već su panično bježale pred vjekovnim neprijateljem vrste, vatrom, koja je, nepredvidiva i nezadrživa, prodirala i proždirala sve pred sobom. Kad se Djer vratio u bazu, na pedeset hektara savane već se podigao zastor od narančasto-crvenih plamenova, nad kojim se vila lelujava zavjesna crnoga dima.

Na slijedeće letove Djer uputi Elmera i geologa Joctana, a on ostade da bi organizirao proizvodnju zapaljivih naprava.

— Vidimo oblak dima čak iz Brunalguea — javi se Chet Damiron. — Jerod je opet u izviđanju. Nadam se da će spaljeno područje biti dovoljno široko da ih zaustavi.

— Ne sumnjam u to — odgovori Djer Kalendon. — Plamen je visok nekoliko metara i zahvaljujući drveću i granama gorjet će prilično dugo. Nijedna životinja ne može proći kroz taj zid.

— Elder javlja da je svoj dio vatrenog zida završio. Jerod izvještava da se oko platformi koje pale savanu masovno počinju okupljati pteranodoni. On smatra, a ja se slažem s tim mišljenjem, da više nema nikakve sumnje u njihovu ulogu promatrača i glasonoša. Mora da i nad tobom kruže bez prestanka...

— Točno.

— Prva se platforma vraća po nove bombe. Jerod kaže da životinje i dalje srljaju ravno naprijed. Surlaši dolaze u nepreglednim masama.

Više od tisuću životinja u svakom krdu. Od vatre ih dijeli još oko pedeset kilometara.

— Pričekajmo.

Oko podne požar je potpuno zatvorio polukrug oko Villenneuvea. Mnogo dalje počela se stvarati i druga vatrena linija.

— Djer! — pozove u tom trenutku izravno Jerod Ysewich. — Ovo je još bolje nego što smo očekivali. Plamen se još pothranjuje biljkama uljaricama. Nisam mislio da će šuma i grmlje tako dobro gorjeti. Vidim sada i krdo konjića i pretpostavljam da su to oni što ste ih jutros oslobodili. Ali, neće moći daleko.

— Jesu li opazili vatru?

— Još nisu. Jedino, ako nisu pod tako čvrstom kontrolom.

— Kontrolom?

— Da, mislim na »usmjerivača«.

— Ali, kako bi on znao za njih?

— Promatrači, opnokrilci. To je sve izvjesnije.

Phytas se s mukom suzdrži.

— Djere, ovdje Chet. Poslao sam Rona Amarda u izviđanje na moru... da bih provjerio nešto što me već dugo uznemiravalo. Uspio se vratiti... brod je samo slučajno izdržao.

— Što se dogodilo?

— Ne zna se točno. Neke velike morske životinje, velike kao naši brodovi. Pojavile su se na nekoliko kilometara od luke i bjesomučno ih napale sa svih strana. Srećom je trup bio metalni. Ali, sigurno je da se pod tim uvjetima ne bismo uspjeli probiti do otoka.

— Ali, tu odstupnicu ipak moramo imati...

— Znam, proučavamo upravo sve mogućnosti...

— Harpuni, pojačani eksplozivnim vrhovima?

— Već su postavljeni na brodove.

— Podvodne bombe?

— I to. Iako nemamo previše eksploziva, ipak ćemo ih ukrcati nekoliko na jedan brod.

— Zar ga opet šalješ na more?

— Pa, nema nam druge. U protivnom morali bismo žrtvovati platforme i ostati bez obrane.

— U redu. Uradi sve što smatraš da je potrebno.

— Ovdje Jerod. Nadlijećem neizmjernu gomilu stegosa. Zaustavili su se. Očito čekaju nova naređenja. Ima ih više tisuća! To je nevjerojatno! Pokušat ću otkriti što rade surlaši. Zvat ću ponovo.

Nakon deset minuta glas etologa opet se začuo iz zvuč¬nika:

— Napustili su zbijeni četverokutni poredak i svrstali se u kolonu od desetak životinja u redu. Mijenjaju smjer. Ja sam gotovo siguran da su upućeni prema nekom prolazu u plamenom zidu. Kad bismo znali to mjesto pa da ih počekamo!

— Vjerojatno rijeka — pretpostavi Djer Kalendon.

— Nisam uvjeren. Savana gori na obje obale i ne vjerujem da bi se životinje usudile proći između plamenih zidova. I tigoni su se uputili duž vatrene linije. Sada i gmazovi kreću u istom smjeru, svi na zapad.

— Treba provjeriti nije li negdje vatra ostavila slobodan prostor. Hoćeš li to uraditi?

— Ne brini, krećem odmah.

1. Promatrači

Nebo je promijenilo boju — sivilo se penjalo od tla, a u visinama su se kovitlali oblaci dima što je stvarao dojam noći. Savana je buktala dok je Jerod radosnim glasom javljao:

— Mislim da smo uspjeli. Surlaši su se rasuli u četiri kolone, svaka je duga barem deset kilometara. To je ukupno osamdeset do sto tisuća životinja, od kojih svaka teži barem deset tona mišića i kostiju... Oni znaju da je vatra pred njima i uputili su se prema šumama... Ali, dok stignu onamo, stići će i vatra...

— Smatraš li da bi nas ta grupa ipak mogla ugroziti?

— Ne znam još... Međutim, to je samo jedna od mnogih. Odlučio sam likvidirati svakog opnokrilca koji mi dođe nadohvat... Vidjet ćemo što će se dogoditi...

— Jesu li oni zaista tako važni?

— U to sam svakog trena sve sigurniji.

Na nebu, crnim od dima, divovski opnokrilci opisivali su pravilne krugove i jedan za drugim javljali da se nešto okomilo na njih. A zatim bi ih obavio snop svjetla i život bi ih napuštao istog trena.

Jerod Ysewich po prirodi je bio uporan i strpljiv. A sada je obje te karakteristike i nesvjesno stavio u službu samo jedne stvari: osvete. Svaki put kad bi kažiprstom povukao obarač lakog lasona u mislima mu se pojavljivalo ime najdražeg mu djeteta, Rane, koju su raskinule zvijeri i čijoj je uspomeni posvećivao svakog opnokrilca koji je pogođen nestajao u vrtlozima dima i plamena.

— Sad sam malo pročistio okolicu — objavi on nakon prvog sata takva bespoštednog istrebljivanja. — Trebalo bi spriječiti dolazak novih promatrača i glasnika.

— Kad bismo bili sigurni da to nečemu služi, poslao bih ti još jednu platformu — odgovori Djer Kalendon.

— Ovdje Chet. Ja sam za to. Mogu dati platformu s energijom za deset sati leta i dobrog strijelca.

— Neće li to oružje biti korisnije za neposrednu obranu?

— Nikad nećemo saznati što je korisnije ako ne pokušamo. A ja za

obranu pripremam arbalete i otrov.

— Dobro, pristajem...

Za to se vrijeme nezasitna vatra, tjerana vjetrom i privučena prostranom savanom punom sasušene trave, nezaustavljivo širila. Za osam sati progutala je gotovo šezdeset kilometara i životinje koje su naseljenici pokušali pripitomiti našle su se unutar čeljusti plamene zamke.

Onaj koji je upravljao njihovim ponašanjem u svom je hladovitom skrovištu primio njihov grozni vapaj. Ali, još od ranog jutra on je znao da im spasa nema i praktično ih je već tada otpisao. Zatvorio je zato sada taj dio svoje svijesti i radije prenio pažnju na događaj koji ga je mnogo više uznemirivao: do njega je dolazilo sve manje činjenica i informacija o ponašanju i kretanju golemih masa koje je podvrgnuo svojoj volji. Kratki signali koje je još primao samo bi upozorili na opasnost i onda iščezli. Nakon dugog naprezanja svojih moždanih ticala on napokon pronađe dva oštra oka koja mu dadoše sliku položaja vatrenog zida. I upravo kad je želio predati poruku, oči se zauvijek zatvoriše. Začuđen, ne uspije odmah pronaći drugih u tom sektoru. Tek nakon duga traženja nova se dva oka pokore njegovoj volji, ali i opet samo za kratko. Tek toliko da spazi nešto neobično na nebu, neki oblik koji najvjerojatnije pripada čudnim bićima nejednakih udova, jer jedan bljesak nanese neizdrživu bol njegovu promatraču, a zemlja i nebo počeše se okretati dok ne nastupi apsolutno ništavilo smrti. Još jednom poruka nije prošla.

Više ništa nije upravljalo surlašima, koji su sporo ali nezadrživo napredovali prema crvenom obzorju. Do sada su oni slijepo vjerovali onome koji ih je vodio prema konačnom cilju čišćenja planeta, ali sada je vatra što je hučala i praskala pred njima prerasla u protivnika mnogo opasnijeg od malih i smiješnih bića nejednakih udova.

— Djere, neshvatljivo, nadlijećem treću kolonu debelokožaca — začu se opet glas Jeroda Ysewicha. — Najbliži vatri, zapravo, oni su već u vatri... Čuješ li? Ulaze i dalje u plamen... pokušavaju napredovati... ne! Djere! to je nezamislivo! Oni padaju, ne mogu proći... a sada, odjednom, oni se razilaze, bježe, panika, gaze jedni druge, užasno! Kako je do toga uopće moglo doći ako ih zaista netko vodi, kako pretpostavljamo?

— Ovdje Chet. Jerode, pogledaj nebo. Sigurno im otuda više ne stižu poruke. Svi su opnokrilci neprijatelji. Ja sam sada posve uvjeren da je tvoja ideja o čišćenju neba bila odlična, štoviše, odlučujuća.

— Vjerojatno je tako. Ovo je krdo poludjelo! Galopiraju svim snagama i jao onome tko im se nađe na putu. Više od tri stotine životinja ostalo je u plamenu!

— o o o —

U dubini mora, u polutami, otvorila se golema gubica i more u

vrtlozima pokulja u nju, donoseći nužnu energiju, organske tvari i minerale. Pipci zatitraše, enzimi se aktiviraše i signali opet pokuljaše živčanim vlaknima golemog mozga, koji odjednom opet osjeti da je spreman za nastavak započete akcije čišćenja i zaštite svog svijeta.

On otkri dva, pa još dva, i napokon mnogo organa vida koji su nadlijetali zonu zagađenu bićima nejednakih udova. Posluži se njima da bi ponovo stekao sliku o kretanju vatrene zmije i o pokretima kohorti svojih saveznika. Jedna je od njih nedostajala i on osjeti kratkotrajnu nelagodu, a onda je zaboravi. Jer, i ono što je preostalo bilo je više nego dovoljno da završi započeto. Ali, oči su se gasile jedne za drugima i ništa ih više nije moglo natjerati da se ponovno otvore; ali i za to kratko vrijeme uvidio je da se nijedno kopneno biće ne može suprotstaviti vatri i požalio što je akciju morao povesti na kopnu umjesto u tekućem i lako savladivu elementu, u kojem je i sam boravio. Odjednom ga iz tog sanjarenja prenu žestoki signal poziva... Najbliži saveznici, oni iz mora, koji su mogli djelovati u najpovoljnijim okolnostima, tražili su vođu.

— o o o —

— Djere, nema više nikakve sumnje da su opnokrilci bili i te kako značajni. Skidamo ih kako se koji pojavi, a životinje na tlu sve su zbunjenije, prepuštene same sebi i vatri. Stegosi se prže poput kakvih guštera! To nalikuje na kolektivno samoubojstvo. Ipak, kolona puca, okreću se i bježe koliko ih noge nose. Čuješ li me?

— Da, Jerode, sada i ja vjerujem da su nam pteranodoni mrsili račune.

— Tigoni zbunjeno tumaraju duž vatre ne pokazujući namjere da uđu u nju, a ostaci stegosa već su utekli prema sjeveru.

— Jerode, ovdje Carol. Nadlijećem posljednju skupinu surlaša. I dalje su zbijeni, ali ne napreduju. Reklo bi se da čekaju...

— o o o —

Pozivi za pomoć stizali su sada sa svih strana, od svih saveznika, nemoćnih pred plamenom. Nakon nekoliko kratkih informacija, utisnutih između dva samrtna krika, biće koje je tako strpljivo pripremalo glavni udar shvati da je bolje ako odmah obustavi napad. Pokuša poslati poruku o povlačenju, ali ona, unatoč svim naporima, tek nakon dužeg vremena i velikih gubitaka kod promatrača, stiže do onih kojima je bila namijenjena. Mozak odluči odgoditi napad dok se ne smiri kataklizma koju je izazvao protivnik.

Upravo u tom trenutku jedan od njegovih nebrojenih obavještajaca javi mu da bića nejednakih udova ponovo pokušavaju zagospodariti morem.

Znatiželja ga zagolica. Više nije bilo riječi o zapovijedanju izdaleka, posredovanjem tako osjetljivih veza. Ovaj put borba će se voditi na njegovu terenu, u moru koje mu omogućuje da se odupre

svim prijetnjama. Zato se on, progutavši posljednji gutljaj vode, teško podiže sa svojeg ležaja prekrivenog finim slojem pijeska, kliznu naprijed i počne se dizati prema površini, miran i siguran u konačan ishod.

1. Povratak počecima

Oceanograf Ron Amard još jednom pogleda obranu broda, posebno provjeravajući već zategnute velike arbalete čiji su harpuni dobili silinitske glave. Samo je jedan uređaj, i to onaj na provi, namijenio klasičnim harpunima. Straga, na lijevoj strani palube, uređaj za spuštanje podvodnih bombi prijetio je grozdovima svoga opasnog voća.

— Vjeruješ li da će to biti korisno? — upita Sandra Lacan — ukrcavajući se u pokušaju da akcijom potisne misli na stravičnu smrt svog djeteta.

— Da. Čak sam i siguran u to. Napalo nas je nešto poput narvala s kratkim rogom, neka vrst morskih gmazova, vjerojatno mesoždera. Vjerujem da ih nije teško raniti, unatoč leđnim pločama. Važno je jedino da ih opazimo prije nego što nam oštete brod.

— Izdržat će, metalne je konstrukcije.

— Nadam se... jer kad masa od stotinjak tona udari brzinom od trideset čvorova, oslobađa se strahovita energija, a mi imamo samo dvjesta tona i plovimo najviše deset čvorova. Ipak, više vjerujem bombama nego harpunima.

Djer Kalendon, međutim, nerado dopusti izlazak na more. Jer, vatra je dosegla užasavajuće razmjere i više nije bilo ni traga nekoj čvrstoj organizaciji napadača. Izravna opasnost je prošla i zato on tek na ponovljeno inzistiranje Cheta Damirona, koji je dokazivao potrebu cjelovitog poznavanja situacije, dopusti isplovljenje. Ron i Sandra napokon su mogli napustiti Brunalgue s posadom od deset ribara i uputiti se na pučinu, ravno prema velikom otoku.

— o o o —

Vibracije snažnog stroja, stranog ovoj prirodnoj sredini, doprle su, uz niz drugih informacija, i do dubina u kojima su proučene i protumačene, da bi kratko naređenje preko niza posrednika krenulo do stotinjak velikih životinja koje su se lijeno izležavale usred mase planktona, izlažući svoja oklopljena leđa toploti sunca. Naglim trzajem one sada zarone i upute se u smjeru koji im pokazaše mali glasnici izdužena tijela i prevelikih peraja.

Brod je sjekao valove dok je u košu na vrhu jarbola Dagor Roche promatrao more, tražeći bilo kakav trag velikih neprijatelja. No, sve

do prvog udara nevjerojatne snage, koji dobrano ulubi metalnu školjku broda, on ne spazi baš ništa. Četiri mornara, zgrčena pored svojih harpuna, samo srećom se održe na nogama i ne čekajući nikakve naredbe, jer bi ona u svakom slučaju stigla prekasno, ispale svoja oružja. Eksplozivne glave harpuna zabile su se u goleme trupine koje se u tom trenu pojave pored broda. Odjeknu snažne eksplozije i val krvavog mora preli se preko broda. A onda se sve smiri i uginula trupla se izvrnuše na površini pokazujući svoje pravo obličje ihtiosaurusa, a onda polako potonuše, ostavljajući za sobom crvenkasti trag.

Nekoliko idućih minuta veliki gmazovi vrtjeli su se oko broda, dok je posada vrebala pogodan trenutak za novo gađanje. On se ukaže kad se reptili u zatvorenoj skupini ispred pramca počeše pripremati za novi napad. Za nišanom je bio osobno Ron Amard, koji ispali jedan za drugim tri hica, postigavši trostruki pogodak.

Ipak, više se napadača ustremilo ravno na brod, u namjeri da ga oštete po čitavoj dužini. Ron ubrzo okrenu oružje i ispali kad i harpuneri. Unatoč dobrom gađanju, nisu uspjeli zaustaviti nalet golemih životinja, čak ni uz pomoć vještoga kormilareva manevra, koji je brod doveo pramcem prema opasnosti. Čvrsti kljunovi udarili su u brod ispod vodene linije i udar je bio tako silan da Ron problijedi. Harpuni eksplodiraše toliko blizu da sva stakla poprskaše. Ipak, strojevi su i dalje besprijekorno radili.

— Oštećeni?

— Ako ponovno udare u isto mjesto, neće biti dobro. Čitav bok je ulubljen i pravo je čudo kako još nigdje nije popustio — odgovori mehaničar Deleo, izlazeći iz potpalublja.

— Tijo — naredi sada Ron Amard svom pomoćniku — pripremi bombe!

— Spremne su.

— Pali!

Ron i Sandra zadrže dah dok su se bombe obrušavale prema velikim gmazovima koji su i dalje kružili oko broda, pripremajući novi napad. Odjednom odjeknu šest eksplozija i golemi bijeli gejziri podigoše se iz vode. Posvuda oko broda pojave se golemi napadači, trbušina okrenutih u vis, ošamućeni, uplašeni, izranjavljeni. Oni koji su mogli utekoše površinom grčevito mašući svojim perajama; ostali ostadoše krvareći, izloženi novim napadima te neobične, bučne i nadasve opasne stvari.

— Ovo je zaista bolje od harpuna — povika Ron Amard.

— o o o —

Ovaj put tisuće informacija dopru do mozga koji je strpljivo upravljao napadom velikih gmazova. Zahvaljujući njihovim očima i osjetilima čitave mase morskih životinja, mozak je ubrzo otkrio

slabosti bučnog predmeta koji je plovio samo površinom i bio nemoćan da prihvati borbu pod vodom.

Prvi udar bio je tako uspješan da on pomisli kako će biti lako razoriti tu stvar. Ali, užasni bolovi o kojima su ga izvijestili živčani sustavi žrtava eksplozivnih harpuna naglo prekinuše njegov optimizam.

Bila je to neposredna opasnost, ali i izravni izazov protiv najvrednijeg čime je ovaj planet raspolagao: njegove inteligencije.

Tijelo koje je skrivalo mozak poče se zato sve brže uzdizati prema toplijim slojevima u kojima se svjetlo zrcalilo na milijardama planktona i srebrnastim tijelima mase morskih stanovnika.

Jata, uplašena njegovom pojavom, ali još više pojavom njegovih opakih i nemilosrdnih čuvara raspršiše se u svim pravcima, dok se on uporno penjao prema izvoru brujanja i užasa, znatiželjan, ali i žedan osvete.

Pozove opet sve gmazove s kojima je mogao uspostaviti vezu da budu uza nj u odlučujućem napadu i svi se oni odazvaše i protiv svoje volje.

— o o o —

Na krmi broda, odakle je bilo najlakše upravljati izbacivanjem bombi i usput nadgledati morske dubine, Rod i Sandra pokušavali su proniknuti u plavetnilo koje je zaklanjalo nevjerojatno upornog neprijatelja. Jedno do drugog, u tišini, sjećali su se prošlosti i sina Yerna, koji je bio prvo dijete na Fernu. Uzalud su tjerali od sebe te uspomene, one su navirale same i jedino ih je dodir ruku mogao donekle ublažiti. Ron, međutim, drugu ruku nije skidao s okidača teškoga bacača, kako bi istoga trena kad zamijeti opasnost mogao osloboditi opasni teret.

— o o o —

U ticalnim očima pojavi se slika koju je već toliko puta primio od svojih glasonoša: izduženi oblik koji ne može zaroniti, tjeran jednim bučnim organom koji se bjesomučno okreće na stražnjem dijelu tijela...

Polagano se uspinjući prema cilju, mozak pokuša spoznati razloge prisutnosti tog predmeta. Bio je malen, znatno manji od njegova vlastita tijela, jedva veći od nekog morskog gmaza. Spazi uto i nekoliko svojih saveznika kako se približavaju i naredi im da ostanu u dubini kako ne bi bez potrebe uzbunili opasnog protivnika koji je imao moć da uzdrma vodu.

Njegovi osjetljivi organi pod utjecajem svjetlosti počeše mijenjati boju, tako da ga je opet bilo gotovo nemoguće razaznati u okolici. Postao je gotovo proziran, samo sjenka u svjetlucavoj vodi.

— o o o —

— Zar ništa ne vidiš? — upita odjednom Ron Amard, naginjući se prema vodi i naprežući oči.

— Ne... a što?

— Valjda mi se učinilo... kao da je voda promijenila boju...

— o o o —

Dopro je gotovo do same površine, a oči su mu bile uprte u protivnika. Sada je prvi put vidio ono što su izvještaji nazivali bićima nejednakih udova. To što je plovilo bila je, znači, samo ljuštura... a krhka stvorenja koja je vidio na njoj bila su pravi neprijatelj.

Životinjski instinkt, koji je postojao unatoč inteligenciji mozga, potaknu jednu refleksnu radnju koju um ne obuzda jer je na stanovit način odgovarala i njegovim namjerama. Golema se gubica otvori, peraje dadoše posljednji impuls i iz otvora sunu mišićavi jezik .. .

— o o o —

Ron i Sandra istodobno spaze da je nešto poletjelo prema njima i oceanograf oslobodi bombe. Ali, to je bilo i posljednje što je uspio učiniti. Tijo je s mosta užasnuto gledao kako nešto dugo i prozirno-crvenkasto udara po paru istraživača i odvlači ih u zapjenjeno more.

Jezik s nizom prianjaljki donese plijen koji jedva da se i branio i vrati se u gubicu u kojoj nestadoše i sićušne žrtve. Um u trenu osjeti da je pogriješio i to bi sve.

— o o o —

Iza broda koji je sada opisao krug odjeknu silna eksplozija, a kiša neopisivih dijelova pade zajedno s vodom poletjelom uvis, na odjednom potamnjelo more. Suhim grlom Tijo pozove Brunalgue, promatrajući kako reptili, koji su se u međuvremenu opet pojavili, u neredu bježe.

Chet Damiron uzviknu bolno kad sazna novost i naredi povratak u luku.

— Ne, Chete — odgovori Tijo muklo. — Ne vjerujem da možemo bilo što uraditi za Sandru i Rona, ali, moramo ustanoviti što smo to pogodili... To je nešto neviđeno... dugo najmanje sto metara, nekakve peraje, ali nije nikakav reptil, vjeruj mi. To je pregolemo! Zvat ću te ponovo kad bolje promotrim.

— Tijo, preklinjem te, ne riskiraj uzalud! — javi se opet Chet. — Trebaš li pomoć?

— Ne, brod se još dobro drži, a imamo i još bombi.

— o o o —

Kad su se ipak vratili u luku, brod je bio natovaren tonama mesa, kože i hrskavice, a najviše nekom čudnom masom mlječno-crvenkaste boje, koja je pri dodiru hladetinasto podrhtavala. Prirodnjaci svih vrsta proučavali su neobične ostatke do najmanjih pojedinosti, a Elder i Mirkine uspjeli su zahvaljujući tome stvoriti nekakvu sliku o nepoznatom biću. Sliku koja ih je nagnala da odmah zatraže hitan

sastanak Savjeta kolonije.

— Vjerujem da smo identificirali čudovište koje je ubilo Rona i Sandru — objavi Elder bezbojnim glasom. — Izjava posade potvrđuje naše nalaze. Monstrum je težio trista do petsto tona i bio dug najmanje šezdeset metara, a isto toliko širok. Divovska životinja, kakvu nitko još nije otkrio na nekom od naseljenih svjetova. Ali, to nije ono bitno. I odmah ćete shvatiti zašto to naglašavam kad vam kažem da od trideset tona otpadaka koje je Tijo dopremio 78 posto čine dijelovi mozga.

— Nemoguće! — uzviknu Jerod Ysewich.

— Ipak moguće! — ponovi Elder. — Tijo nas uvjerava da je more bilo upravo prekriveno tom materijom i da je mogao natovariti nekoliko desetaka brodova... Ja mu vjerujem. A mikroskop to potvrđuje: riječ je o izvanredno diferenciranim živčanim stanicama, iz čega mi izvlačimo slijedeća zaključak: na Fernu postoji neka morska vrsta izvanredno razvijenog mozga, koja može upravljati faunom i florom ovoga svijeta. Dodali bismo tome i zanimljiv podatak da je smrt tog bića prouzrokovala povratak prirodnih životinjskih reakcija, što smo provjerili. Ali, ipak se ne može tvrditi da je ono bilo i jedino svoje vrste. O toj opasnosti morat ćemo voditi računa sve dok se ne dokaže suprotno.

— Logika je napokon ipak pobijedila — uzviknu Phytas ushićeno.

— Ti si jedini koji u to vjeruje — prekinu ga Djer grubo. — Budimo skromniji i oprezniji. Zaključimo da nas je ovo biće pokušalo ukloniti i da je zamalo uspjelo. Da nas je okrutno ranilo i razorilo nam dvadeset godina strpljiva rada. Počet ćemo iznova, sada bez sredstava kojima smo prije raspolagali. Znam, Fernijanci će se prilagoditi i boriti, ali logika Lige više nikada neće moći nijekati činjenicu da se opasnost jednoga dana ipak neće pojaviti: iz mora, zraka ili ne znam odakle . .

— Ne podrugujte se moći logike i razuma, koji su ionako suviše često dovođeni u pitanje od našeg dolaska na Fern — usudi se Phytas.

— Trebalo je da naša djeca umru da bi tvoja logika i tvoj razum dokazali tu svoju moć — povika sada Sheen Davari, sijevajući očima na savjetnika Lige. — Ono što je zakon na stotini drugih svjetova, ovdje može biti dovedeno u pitanje, upamti to Phytase. A Ligu ćemo poštovati koliko i tvoju ličnost, ne očekuj ništa više.

— o o o —

Od osam milijuna i sedam stotina tisuća jajašaca koje je rasula eksplozija čudesnog bića, samo je jedno preživjelo, noseći svoje genetsko nasljeđe. U blatu morskoga dna ubrzo je iz tanke ovojnice izmiljelo sićušno stvorenjce i pokrećući se svojim bičevima uspjelo se skloniti od pogleda mnogobrojnih neprijatelja...

Frederic Brown: Ludi planet

Placet is a Crazy Place

Preveo Krunoslav Poljak

Čak i kad se navikneš, ponekad te skrši. Kao tog jutra

— ako se to može nazvati jutrom. Bila je, zapravo, noć. No mi na Placetu izgubili smo pojam o zemaljskom vremenu, jer je vrijeme na Placetu jednako ludo kao i sve ostalo na tom komičnom planetu. Hoću reći da ovdje dan traje šest sati, zatim dolazi noć što traje dva sata, pa petnaestsatni dan, pa opet jednosatna noć — riječju, na planetu koji pravi osmicu oko dvaju vrlo različnih sunaca, jureći suludo oko i između njih

— a ta sunca se opet okreću jedno oko drugog tako brzo i tako relativno blizu da su astronomi sa Zemlje mislili da je to jedno sunce, sve dok Blakesleejeva ekspedicija nije, prije dvadeset godina, stigla ovamo — dakle na takvom se planetu zaista ne može pratiti vrijeme.

Kao što vidite, rotiranje Placeta nije u nikakvom pravilnom odnosu prema periodu njegove putanje, a tu je i Blakesleejevo polje u sredini između sunaca — polje u kojem se brzina svjetlosti pretvara u puzanje, zrake zaostaju i — no, dobro...

Ako niste čitali Blakesleejeve izvještaje o Placetu, strpite se dok vam ne ispripovijedam slijedeće:

Piacet je jedini poznati planet koji pomračuje sam sebe istodobno dvaput — on nalijeće sam na sebe svakih četrdeset sati i zatim se izgubi sam sebi — u daljini — iz vidika.

Ne okrivljavam vas.

Ni ja to nisam vjerovao i na smrt sam se preplašio kad sam prvi put stajao na Placetu i gledao kako vrtoglavo Placet juri na nas. Osim toga, ja sam pročitao Blakesleejeve izvještaje i znao sam što se odista zbiva i zašto. Sve je vrlo slično onim prvim filmovima kad su kameru postavili ispred vlaka a gledaoci promatrali kako lokomotiva juri ravno na njih i osjećali nagonsku potrebu da bježe iako su znali da lokomotive zapravo nema.

No rekao sam, kao tog jutra. Sjedio sam za pisaćim stolom. Stol je bio pokriven travom. Moja su stopala počivala — ili se samo činilo —

na površini neke namreškane vode. No voda nije bila mokra.

Na travi na stolu stajala je ružičasta vaza za cvijeće u koju se zaglavio, nosom naprijed, jarko zeleni saturnski gušter. To je bilo — govorio mi je razum a ne vid — moje pero i tintarnica. Tu je bio i vez s natpisom »Moja kućica, moja slobodica«, izrađen skladnim unakrsnim bodom. A to je, zapravo, bila poruka iz Zemaljskog centra, što je upravo stigla radio-tipom. Nisam znao što u njoj piše jer sam stigao u kancelariju tek pošto je počeo efekt Blakesleejeva polja. Nisam ni pomišljao da piše »Moja kućica, moja slobodica«, iako se tako činilo. No u tom trenutku sam eksplodirao, bilo mi je svega dosta i nije me bilo briga što, zapravo, piše.

Možda bi ipak bilo bolje da najprije objasnim: Blakesleejev se efekt javlja u trenutku kad se Piacet nalazi u srednjem položaju između Argylea I i Argylea II, dvaju sunaca oko kojih pravi osmicu. Postoji i naučno objašnjenje pojave, no valja ga izraziti formulama a ne riječima. Na pola puta između sunaca — na prilično velikom području — nalazi se polje u kojem se zrake svjetla sve više usporavaju. Kreću se otprilike brzinom zvuka. A ako se nešto u tom polju kreće brže od zvuka — kao na primjer sam Placet — vi to vidite kako dolazi kad je već prošlo pokraj vas. Vidljiva slika Placeta putuje kroz to polje dvadeset šest sati. Istodobno Placet obiđe jedno sunce, i susreće vlastitu sliku, koja se još probija kroz polje. U sredini polja pak jedna slika dolazi, a druga odlazi, te planet dvaput sam sebe pomračuje, skrivajući oba sunca istodobno. Malo dalje nalijeće na sama sebe kako dolazi iz suprotnog smjera — i tjera vas u paniku ako to gledate, iako znate da se to zbilja ne zbiva.

Dopustite da vam, prije nego što vam se zavrti u glavi, objasnim to i ovako: staromodna lokomotiva kreće se prema vama, ali brzinom mnogo većom od brzine zvuka. Još dok je udaljena od vas jedan kilometar, ona zviždi. Prolazi pokraj vas i vi tek poslije toga čujete zvižduk što dolazi iz točke udaljene kilometar, točke u kojoj lokomotive više nema. To je zvučni efekt predmeta koji se kreće brže od zvuka; a ono što sam maloprije opisao jest vizualni efekt predmeta koji se kreće — u orbiti oblika osmice — brže od vlastite vizualne slike.

No to nije od svega najgore; možete ostati u kući i tako izbjeći i pomračenja i privid čelnog sudara, ali ne možete izbjeći fiziopsihološki efekt Blakesleejeva polja.

— A to — fizio-psihološki efekt — nešto je potpuno drugo. Polje na neki način djeluje na optičke živčane centre ili na dio mozga s kojim su povezani optički živci, i to djelovanje je slično djelovanju droge. Dobiva se... ne bi se to moglo nazvati halucinacijom, jer se na Placetu ne vide stvari kojih nema, već se dobiva iluzorna slika o onom što postoji.

Znao sam savršeno dobro da sjedim za pisaćim stolom pokrivenim staklom a ne travom; da je pod ispod mojih nogu obična plastična ploča a ne površina namreškane vode; da predmet na mom stolu nije ružičasta vaza za cvijeće u koju je utaknut saturnski gušter nego antikna tintarnica iz dvadesetog stoljeća i pero — te da je vez s natpisom »Moja kućica, moja slobodica« radiotipska poruka na običnom radiotipskom papiru. Sve sam to morao provjeriti opipom na koji Blakesleejevo polje nema utjecaja.

Dakako, oči možete zatvoriti, ali vi to ne činite — jer i u trenutku kulminacije efekta vid daje relativnu veličinu i udaljenost stvari i ako se nalazite u poznatom području, vaše vam pamćenje i razum kažu koje su to stvari.

I tako, kad su se vrata otvorila i kroz njih ušlo dvoglavo čudovište, znao sam da je to Reagan. Reagan nije dvoglavo čudovište, ali sam prepoznao njegov korak.

— Da, Reagane? — pitao sam.

— Šefe, mehanička radionica se ljulja — odvratilo je dvoglavo čudovište. — Možda ćemo morati prekršiti pravilo da se ništa ne radi u medurazdobljima.

— Ptice? — pitao sam.

Obje glave potvrdno kimnu glavom.

— Podzemni dio tih zidova vjerojatno je sličan rešetu od leta ptica kroza nj, i najbolje bi bilo da odmah ulijemo betona. Mislite li da će ih zaustaviti te nove specijalne šipke koje nam donosi »Arka«?

— Dakako — lagao sam. Zaboravivši polje, okrenuo sam se da pogledam sat, ali na zidu, gdje je morao biti sat, visio je pogrebni vijenac od bijelih ljiljana. — Nadao sam se da nećemo morati ojačavati te zidove prije nego što stignu šipke. »Arka« tek što nije stigla; sigurno sada lebdi tamo vani i čeka da izađemo iz polja. Misliš li da bismo mogli pričekati do...

Začuo se prasak.

— Da, možemo čekati — odvrati Reagan. — Strojarnica je otišla i više nema žurbe.

— Je li tko bio u njoj?

— Nije, ali pogledat ću. — On istrči napolje.

Takav je život na Placetu. Bilo mi ga je navrh glave: već sam predugo bio ovdje. Donio sam odluku kad je Reagan izašao.

Kad se vratio, bio je jarko plavi kostur. On reče:

— U redu, šefe. Unutra nije bilo nikog.

— Je li koji stroj teško oštećen?

On se nasmije.

— Možete li, kad vidite gumenoga konja za plažu s crvenim točkama, reći je li strug cio ili razlupan? Šefe, znate li kako izgledate?

— Ako mi kažeš, otpušten si! — odvratio sam.

Nisam znao šalim li se ili ne; bio sam vrlo razdražen. Otvorio sam ladicu i bacio vez s natpisom »Moja kućica, moja slobodica« u nju i zatim zalupio ladicom. Bio sam sit svega. Placet je prava ludnica, i ako ste dovoljno dugo na njemu, poludjet ćete i vi. Jedan od desetorice namještenika Zemaljskog centra na Placetu morao se vraćati radi psihopatske kure poslije godinu-dvije proboravljene na Placetu. A ja sam ovdje bio već gotovo tri godine. Moj je ugovor isticao. A i moja je odluka bila spremna.

— Reagane — rekao sam.

On je bio pošao prema vratima. Okrenuo se.

— Da, šefe?

— Pošalji radiotipom poruku Zemaljskom centru — rekao sam. — I budi kratak, javi samo: »Otkazujem«.

— U redu, šefe — odvratio je, izašao i zatvorio za sobom vrata.

Sjeo sam i zaklopio oči da bih razmislio. Eto, učinio sam i to. Ako ne potrčim za Reaganom i ne kažem mu da ne šalje poruku, sve je neopozivo svršeno. Zemaljski centar je smiješan u tom pogledu; uprava je u mnogo čemu vrlo širokogrudna, ali kad jednom dadete ostavku, ona vam neće dopustiti da se predomislite. To je pravilo od kojeg se ne odstupa i u devedeset i devet posto slučajeva opravdano je kad je riječ o interplanetarnim i intergalaktičkim poslovima. Čovjek mora biti potpuno oduševljen svojim zadatkom da bi ga mogao izvršiti, a kad jednom posumnja u njega, splašnjava i oduševljenje.

Znao sam da će uskoro završiti međurazdoblje, ali sam sjedio zatvorenih očiju. Nisam ih htio otvoriti da pogledam na sat sve dok ne budem mogao vidjeti sat kao sat a ne kao nešto drugo. Sjedio sam i razmišljao.

Bio sam pomalo povrijeđen ravnodušnošću kojom je Reagan primio poruku. Deset godina bio mi je dobar prijatelj. Mogao je barem reći da mu je žao što odlazim. Dakako, vrlo je vjerojatno da će biti unaprijeđen, ali makar i mislio na to, mogao je biti taktičniji. U najmanju ruku mogao je...

Oh, prestani žaliti sebe sama — govorio sam u sebi. — Prekinuo si s Placetom, a prekinuo si i sa Zemaljskim centrom. Vraćaš se na Zemlju uskoro, čim te puste, i možda ćeš tamo dobiti drugi posao, vjerojatno opet nastavnički.

No, dovraga i Reagan. Bio je moj student na fakultetu u Zemaljskom gradu i ja sam mu osigurao zaposlenje na Placetu, a to je zaposlenje bilo dobro za mladog čovjeka njegovih godina — pomoćnik administratora planeta s gotovo tisuću stanovnika. Uostalom, moj je posao bio dobar i za čovjeka mojih godina — samo mi je trideset jedna. Odličan posao, osim što ne možeš podići zgradu koja se neće srušiti i... Prestani gunđati — rekao sam sam sebi — to je

sada gotovo. Natrag na Zemlju i nastavnički posao. Zaboravi sve.

Bio sam umoran. Stavio sam glavu na dlanove, a laktove na stol i nekoliko sam trenutaka, vjerojatno, drijemno.

Podigao sam glavu kad sam čuo korake. Nisu bili Reaganovi. Iluzije su postale ugodnije, opazio sam. Bila je to — ili se tako samo činilo — bajna crvenokosa djevojka. Dakako, ona to nije bila. Na Placetu ima malo žena, većinom su to supruge tehničara, ali...

— Zar me se ne sjećate, profesore Rand? — rekla je. Bila je to ipak žena. Glas je bio ženski, i to lijep glas. I zvučio je nekako poznato.

— Ne budite smiješni — odvratio sam. — Kako bih vas mogao prepoznati u međurazdoblju... — Iznenada moje oči opaze sat iznad njenih ramena: to je zaista bio sat a ne pogrebni vijenac ili kukavičje gnijezdo. Odjednom sam shvatio da je sve u sobi opet normalno. A to je značilo da je međurazdoblje završilo i da mi se ne priviđaju stvari.

Moj se pogled vrati crvenokosoj. Zacijelo je stvarna, zaključio sam. I odjednom sam je prepoznao, iako se promijenila, mnogo promijenila. I sve promjene na njoj bile su poboljšanje, premda je Mihelina Kazujem bila dražesna djevojka i dok je pohađala moja predavanja iz izvanzemaljske botanike III na fakultetu u Zemaljskom gradu prije četiri... ne, prije pet godina.

Tada je bila dražesna. A sada je bila lijepa. Bila je zamamna. Kako to da nije bila predmet telegovorkanja? A možda je i bila? Što radi ovdje? Zacijelo je upravo stigla »Arkom«, ali — odjednom sam shvatio da glupo buljim u nju. Ustao sam tako naglo da sam gotovo pao preko stola.

— Dakako, da vas se sjećam, gospođice Kazujem — promucao sam. — Molim vas, sjednite. Kako ste uspjeli doći ovamo? Zar su ublažili pravilnik o posjetima?

Ona smiješeći se odmahne glavom:

— Nisam posjetilac, profesore. Centar je objavio natječaj za vašu tehničarku — sekretaricu, dala sam molbu i bila primljena, dakako, ako se vi s tim složite. Ovdje sam na pokusnom roku od mjesec dana.

— Divno — odvratio sam. Bila je to mnogo preslaba riječ. Počeo sam tražiti drugu: — Čarobno...

Začu se kako netko prokašljava grlo. Okrenuo sam se i opazio Reagana na vratima. Ovaj put ne kao plavi kostur ili dvoglavo čudovište već kao obični Reagan.

— Odgovor na vaš radiotip je upravo stigao — reče on.

On priđe mom stolu i baci poruku na nj. Pogledao sam je: »U redu, 19. kolovoza« pisalo je u njoj. Moja trenutna luda nada da će odbiti otkaz odletjela je dolje među one glupe ptice. Odgovorili su podjednako kratko kao što sam i ja njima kratko javio.

19. kolovoza — slijedeći dolazak »Arke«. Očito nisu gubili vrijeme — ni moje ni svoje. Četiri dana! — Mislio sam da želite odmah znati

— reče Reagan.

— Da. — Bijesno sam ga pogledao. — Hvala! S malo zlobe — a možda i ne s tako malo zlobe — pomislio sam: Budalo!

Ti nisi zamjena, inače bi to pisalo u poruci. Oni šalju zamjenika slijedećim letom »Arke«.

No nisam to rekao naglas. Ocaklina civilizacije bila je predebela. Rekao sam samo:

— Gospođice Kazujem, predstavljam vam... — Oni pogledaše jedno drugo i počnu se smijati i tada sam se sjetio. Dakako, Reagan i Mihelina su zajedno pohađali moja predavanja kao i Mihelinin brat blizanac, Otokar. Samo što nitko nije nikad blizance zvao Mihelina i Otokar. Zvali su ih Miha i Ot.

— Sreo sam Mihu kad je izlazila iz »Arke« — reče Reagan. — Pokazao sam joj gdje je vaš ured, jer niste bili ondje da je dočekate.

— Hvala — rekao sam. — Jesu li došle šipke za temelje?

— Mislim da jesu. Istovarili su neke škrinje. Zurili su da se odmah otisnu. Otišli su.

Počeo sam gunđati.

— U redu, pogledat ću — nastavi Reagan. Došao sam samo da vam dam radiotip, mislio sam da želite odmah čuti dobre vijesti.

On izađe dok sam ja za njim bijesno gledao. Uš.

— Hoću li odmah početi raditi, profesore? — upita Mihelina.

Pokušao sam načiniti prijazno lice i nasmiješiti se.

— Nikako — rekao sam joj. — Najprije malo razgledajte naokolo. Pogledajte krajolik i aklimatizirajte se. Da se prošetamo do naselja i popijemo piće?

— Slažem se.

Krenuli smo stazom prema skupini zgrada, sve su bile niske, četverouglaste jednokatnice.

— Tu je tako divno — rekla je Miha. — Kao da hodam po zraku, tako sam lagana Kolika je ovdje gravitacija?

— Nula zarez sedam četiri — odgovorio sam. — Ako imate... hm, šezdeset kilograma na Zemlji, ovdje imate otprilike četrdeset četiri i pol kilograma. Vama to dobro pristaje.

— Hvala vam, profesore — nasmije se ona — ali, vi više niste profesor, vi ste sada moj šef. Moram vas zvati: šefe.

— Osim ako me nećete zvati Fil, Mihelina.

— Ako vi mene budete zvali Miha. Mrzim ime Mihelina jednako kao što Ot mrzi svoje ime Otokar.

— Kako je Ot?

— Dobro. Asistent je na fakultetu, ali on to ne voli. — Ona pogleda prema selu. — Zašto toliko malih zgrada umjesto nekolicine velikih?

— Zato što je vijek zgrada na Placetu otprilike tri tjedna. I nikad

se ne zna kad će se koja srušiti — na nekoga u njoj. To je naša najveća teškoća. Jedino ih možemo graditi tako da budu malene i lagane, osim temelja, koje gradimo što jače. Do sada još nitko nije bio ozbiljno ozlijeđen prilikom rušenja zgrade, ali... Osjećate li?

— Treperenje? Što je to, potres?

— Ne — odgovorio sam. — To lete ptice.

— Što?

Morao sam se nasmijati kad sam vidio izraz na njenom licu.

— Placet je ludi planet. Malo prije ste rekli da se osjećate kao da hodate po zraku. Pa, u stanovitom smislu upravo to i činite. Placet je jedno od rijetkih tijela u svemiru koje je izgrađeno od obične i od teške materije. Materije s urušenom molekularnom strukturom, tako teškom da ne biste mogli podignuti ni zrnce njena šljunka. Jezgra Placeta sastoji se od te materije. Zato taj sićušni planet i ima tri četvrtine Zemljine teže. Na toj jezgri ima života — doduše ne inteligentnog. Postoje ptice čija je molekularna struktura, slična strukturi jezgre planeta, tako gusta da je za njih obična materija isto toliko rijetka koliko je za nas rijedak zrak. One lete kroz nju kao što ptice na Zemlji lete kroz zrak. S njihova stajališta mi se krećemo po površini atmosfere Placeta.

— A vibriranje što nastaje od njihova leta ispod te površine ruši kuće?

— Da. I što je još gore, one lete ravno kroz temelje bez obzira na to od čega ih mi gradili. Svaki materijal kojim raspolažemo za njih je običan plin. One lete kroz željezo i čelik isto tako lako kao kroz pijesak i ilovaču. Upravo sam primio pošiljku nekoga specijalno otpornog materijala sa Zemlje — specijalni legirani čelik, za koji sam se raspitivao — no ne nadam se da će nam pomoći.

— Ali, nisu li te ptice opasne? Mislim, osim što se zbog njih ruše kuće. Ne postoji li mogućnost da neka od njih izleti iz tla? Neće li u tom slučaju proletjeti kroz svakoga tko joj se nađe na putu?

— Proletjela bi kroz njega, ali se to ne događa. To jest, one se približe površini najviše jedan metar. Neko im osjetilo, čini se, kaže kad se približavaju vrhu svoje »atmosfere«. Nešto slično radaru kojim se služe šišmiši. Dakako, poznato vam je kako šišmiš leti kroz gusti mrak a da nikad ne naleti na neki čvrsti predmet.

— Da, to je slično radaru.

— Da, slično je radaru, samo što se šišmiš koristi valovima zvuka umjesto radio-valovima. I te podzemne ptice koriste se nečim na istom načelu, samo obrnuto: to nešto ih okreće kad se približe predmetima koji su za njih isto što i vakuum. Budući da su od teške materije, ne bi mogle živjeti pa ni letjeti u zraku, kao što ni zemaljska ptica ne može živjeti i letjeti u vakuumu.

Dok smo u naselju pili koktel, Mihelina opet spomene svog brata.

— Ot ne voli raditi kao nastavnik na fakultetu. Ima li ikakve mogućnosti da dobije mjesto ovdje na Placetu?

— Tražio sam od Zemaljskog centra još jednoga administrativnog pomoćnika. Posla ima sve više otkad smo počeli obrađivati više tla. Reaganu je zaista potrebna pomoć. Ja ću...

Lice joj je bilo puno nade. Tada sam se sjetio da sam dao otkaz i Zemaljski će centar imati obzira prema mojim preporukama isto toliko kao da ih je dala neka od tih podzemnih ptica. Završio sam rečenicu zamuckujući:

— Po-pokušat ću nešto učiniti.

— Hvala vam, File — odvratila je. Ruka mi je bila na stolu pokraj čaše i ona na tren stavi svoju na nju. Priznajem, otrcana je fraza reći da sam to osjetio kao da je kroz mene prošla visokonaponska struja. Ali, to je bila istina, a bio je to i duševni šok upravo kao i fizički, jer sam odjednom opazio da su mi noge iznad glave. Pao sam teže nego ijedna kuća na Placetu. Od udarca sam ostao bez daha. Nisam gledao Mihelinino lice, ali po načinu na koji je na jednu milisekundu pritisnula svoju ruku snažnije o moju, a zatim je povukla, kao da je dodirnula plamen, zacijelo je i ona osjetila izvjestan dio te struje.

Nesigurno sam ustao i predložio da se vratimo u štab.

Naime, situacija je sada bila potpuno nemoguća. Sada, kad je Centar prihvatio moju ostavku i kad više nisam imao ikakve mogućnosti da nekoga podržim. U trenu ludila sam sam sebi podvalio. Više nije bilo sigurno da ću dobiti i mjesto nastavnika. Zemaljski centar je najmoćnija organizacija u svemiru i u svemu ima svoje prste. Ako me stave na crnu listu...

Na povratku sam prepustio Mihelini da govori; ja sam se zadubio u misli. Htio sam joj reći istinu — a opet to nisam želio.

Između jednosložnih odgovora borio sam se sam sa sobom i na kraju izgubio. Ili dobio. Neću joj reći — sve do prije dolaska »Arke«. Glumit ću da je sve u redu i normalno i iskoristiti priliku da vidim hoću li se svidjeti Mihelini. Toliko ću si vremena dati. Četiri dana.

I tada — bude li prema meni počela osjećati ono što ja prema njoj osjećam, reći ću joj kakav sam bio idiot i kazati joj da bih rado... Ne, neću joj dopustiti da se sa mnom vrati na Zemlju, čak i ako to bude željela, sve dok ne vidim neko svjetlo u maglovitoj budućnosti. Jedino što ću joj moći reći jest da ću, ako budem i kad budem imao prilike da pribavim sebi pristojan posao... napokon, meni je samo trideset jedna godina i možda ću moći...

Eto, tako sam razmišljao.

Reagan me je čekao u uredu ljut kao pokisao stršljen.

— Ti mudraci iz Zemaljskog centra opet su načinili zbrku. Tih šipaka od specijalnog čelika — nema.

— Kako nema?

— Nema ničega. škrinje su prazne. Nešto nije bilo u redu sa strojem za pakiranje, a oni to nisu opazili.

— Jesi li siguran da se u tim škrinjama morao nalaziti materijal?

— Dakako da sam siguran. Sve ostalo iz narudžbe je stiglo, a tovarni list specificira čelik u tim škrinjama. — On prođe rukom kroz raščupanu kosu. Poslije toga bio je još sličniji terijeru nego inače.

— Možda je taj čelik nevidljiv — podrugnuo sam se.

— Nevidljiv, bez težine i neopipljiv. Smijem li ja napisati poruku Centru i reći im što mislim?

— Čini što želiš — rekao sam mu. — Ipak, pričekaj malo. Pokazat ću Mihi gdje će stanovati i poslije ću s tobom razgovarati.

Odveo sam Mihelinu u najbolju spavaću kabinu u skupini kućica oko glavnog štaba. Ponovno mi je zahvalila što ću pokušati da pomognem Otu da dobije ovdje posao, a ja sam se osjećao manjim od groba podzemne ptice kad sam se vratio u ured.

— Jest, šefe? — upita Reagan.

— Htio sam razgovarati o onoj poruci Zemlji — rekao sam mu. — Mislim onu što sam je jutros poslao. Ne želim da o njoj bilo što kažeš Mihelini.

— Želiš joj sam reći? — nasmijulji se on. — U redu. Šutjet ću kao kamen.

— Možda sam načinio glupost što sam je poslao — rekao sam malo suho.

— Da? — reče on. — Ja sam se obradovao. Odlična zamisao.

On izađe, a ja nisam našao ništa što bih bacio za njim.

Slijedeći dan je bio utorak, ako je to važno. Sjećam se da sam toga dana riješio dva najvažnija problema za Placet. Ironijom sudbine, možda.

Diktirao sam neke primjedbe o kulturi zelene trave — Placet je važan za Zemlju zbog toga što neke biljke koje rastu samo ovdje i ne mogu se nigdje drugdje uzgajati, daju derivate neobično važne za proizvodnju lijekova. Bilo mi je mučno dok sam gledao Mihelinu kako piše; inzistirala je na tome da počne raditi odmah drugi dan po dolasku na Placet.

I tada se iznenada, iz vedra neba i iz mutnog duha, pojavila ideja. Prestao sam diktirati i pozvao Reagana. On ude.

— Reagane — rekao sam — naruči pet tisuća ampula kemikalije J-17. Reci im da je hitno.

— Šefe, zar se ne sjećate. Iskušali smo tu stvar. Mislili smo da će nam pomoći da normalno vidimo u međurazdobljima, ali nije djelovala na vidni živac. I dalje smo vidjeli izobličeno. Tvar je odlična za prilagodavanje na visoke ili niske temperature ili...

— Ili za prilagodavanje na duga ili kratka razdoblja budnosti i sna — prekinuo sam ga. — Eto, na to mislim, Reagane. Okrećući se oko

dvaju sunca, Placet ima tako kratka i neredovita razdoblja izmjene svjetla i tame da nismo nikad o njima ozbiljno razmišljali. Je li tako?

— To je istina, ali. ..

— Ali, budući da nema logičnog dana i noći na Placetu, koje bismo mogli iskoristiti, postali smo robovi sunca, koje je toliko udaljeno da ga čak i ne vidimo. Naš dan traje dvadeset letiri sata. A medurazdoblja se redovito vraćaju svakih dvadeset sati. J-17 ćemo upotrijebiti da bismo se prilagodili danu od dvadeset sati — sedam sati spavanja a trinaest bdijenja — s time što će svatko blaženo spavati u vrijeme kad se javljaju priviđenja. I to u zamračenoj spavaonici, gdje se ništa ne može vidjeti ni ako se tko probudi. Više kraćih dana godišnje - i nitko više neće gubiti razum. Reci, imam li pravo?

On zakoluta očima i lupi se dlanom ruke po čelu.

— Previše je jednostavno, evo to ne valja — reče. — Tako jednostavno da se toga može sjetiti samo genij. Dvije sam godine polako gubio razum, a odgovor je tako jednostavan da ga nitko i ne vidi. Odmah ću napisati narudžbu.

On krene van, a zatim se okrene.

— Ali kako ćemo spasiti zgrade? Brzo, dok imate nadahnuće!

— Pokušajmo s onim nevidljivim čelikom — nasmijah se —koji si našao u škrinjama.

— Glupost — reče on i zatvori za sobom vrata.

Slijedeći dan bila je srijeda. Gurnuo sam ustranu spise i odveo Mihelinu na šetnju po Placetu. Obilazak oko planeta divan je jednodnevni izlet. No s Mihelinom Kazujem svaki bi jednodnevni izlet bio divan. S time što sam znao da imam samo još jedan dan na raspolaganju. Svijet će propasti u petak. Sutra će »Arka« krenuti sa Zemlje s tovarom J-17, koji će riješiti jedan od naših problema — i sa čovjekom kojeg je Zemaljski centar odredio da me zamijeni. »Arka« će se probiti kroz zavinutost svemira do točke na sigurnoj udaljenosti od sustava Argyle I—II i odatle doći snagom raketa. Ovdje će biti u petak i na njoj ću se vratiti na Zemlju. No, pokušavao sam da ne mislim na to.

Uspjelo mi je to zaboraviti sve do povratka u štab, gdje me je Reagan dočekao sa smiješkom koji je njegovo ružno lice podijelio u dvije vodoravne polovice.

— Šefe, uspjelo vam je!

— U redu — odgovorio sam. — A što mi je to uspjelo?

— Pronašli ste odgovor čime se valja koristiti kao ojačanjem temelja. Riješili ste problem.

— Uistinu?

— Da. Zar ne, Miho?

Mihelina ga je gledala podjednako začuđeno kao i ja.

— On se šalio — odvrati ona. — Rekao je da se upotrijebi materijal iz praznih škrinja, zar ne?

— On je samo mislio da se šali — naceri se Reagan. — To ćemo od sada i upotrebljavati: ništa. Vidite, šefe, to je kao i J-17 — prejednostavno a da bismo na to i pomislili. Sve dok mi niste rekli da upotrijebim ono što se nalazi u praznim škrinjama, a ja o tome razmislio.

Na tren sam i sam razmislio, a zatim učinio ono što je Reagan učinio jučer — udario sam se dlanom po čelu. Mihelina je još gledala začuđeno.

— Šuplji temelji — objasnio sam joj. — Kroz što podzemne ptice ne lete? Kroz zrak. Možemo graditi zgrade velike koliko nam je potrebno. Kao temelje ćemo upotrijebiti dvostruke zidove, unutar kojih će biti širok prostor ispunjen zrakom. Možemo...

Zastao sam, jer to više nije bilo »možemo«. Oni to mogu pošto se ja vratim na Zemlju tražeći zaposlenje.

Prođe četvrtak i dođe petak.

Radio sam do posljednje minute, jer mi je to bilo najlakše. Reagan i Mihelina su mi pomagali pri izradi spiskova materijala potrebnih za naše nove građevinske projekte. Prvo, trokatmca sa četrdesetak soba za upravnu zgradu.

Radili smo brzo jer će uskoro biti međurazdoblje, a pisati se ne može kad se ne može čitati, a i kad se pisati može samo na slijepo.

No moje su misli bile na »Arki«. Podigao sam slušalicu i nazvao radiotip da se raspitam o njoj.

— Upravo smo primili njihov poziv — rekao je radiotipist. — Probili su se kroz zavoj, ali ne dovoljno blizu da bi se spustili prije međurazdoblja. Sletjet će odmah poslije.

— U redu — odvratio sam napuštajući svaku nadu da će brod zakasniti jedan dan.

Ustao sam i prišao prozoru. Približavali smo se međupoložaju. Gore na nebu, prema sjeveru, vidio sam Placet kako se približava.

— Miho — rekao sam. — Dođi ovamo.

Ona mi se pridruži kod prozora i ondje smo stajali gledajući. Moja je ruka bila oko njenog pasa. Ne sjećam se da sam je tamo stavio, ali je nisam maknuo a ni Miha se nije oprila.

Iza nas Reagan je iskašljavao grlo.

— Spisak ću dati radiotipistu. Poslat će ga u eter odmah poslije međurazdoblja — on izađe i zatvori za sobom vrata.

Učini mi se kao da se Mihelina još čvršće priljubila uz mene. Oboje smo gledali kroz prozor u Placet što je jurio prema nama.

— Prekrasno, zar ne? — reče ona.

— Da — odvratio sam. Okrenuo sam se i dok sam to govorio, gledao sam njeno lice. Zatim sam je — ne misleći — poljubio.

Okrenuo sam se, otišao do pisaćeg stola i sjeo za nj.

— File, što ti je? Nemaš li možda negdje skrivenu ženu i šestero djece? Nisi imao nikoga kad sam počela čeznuti za tobom još tamo na Zemlji — čekala sam pet godina da me to prođe, i nije prošlo, pa sam se na kraju natjecala za mjesto na Placetu samo da... Moram li te ja zaprositi?

Stenjao sam. Nisam je gledao.

— Miho, lud sam za tobom. Ali, neposredno prije tvog dolaska poslao sam na Zemlju radiotipsku poruku: »Otkazujem«. I zato ću morati napustiti Placet slijedećim letom »Arke« i vjerojatno se neću moći zaposliti ni kao nastavnik, sada kad sam se zamjerio Zemaljskom centru i.. .

— Ali, File! — ona načini korak prema meni.

Začu se kucanje na vratima. Reaganovo kucanje. Taj me je prekid obradovao. Pozvao sam ga da uđe i on otvori vrata.

— Jeste li već rekli Mihi, šefe?

Mrzovoljno sam potvrdio glavom.

— Dobro — naceri se Reagan. — Jedva sam se svladao da joj ne kažem. Divno što Ot dolazi.

— Da? — rekoh. — Kakav Ot?

Reaganova smiješka nestade.

— Šefe, jeste li šenuli? Ne sjećate li se da ste mi dali odgovor na poruku Zemaljskog centra prije četiri dana, onog dana kad je došla Miha?

Buljio sam u njega otvorenih usta. Nisam ni pročitao tu poruku a kamoli odgovorio na nju. Je li Reagan poludio ili sam ja poludio? Sjećam se da sam je gurnuo u ladicu stola. Naglo sam otvorio ladicu. Ruke su mi drhtale dok sam čitao:

MOLBA ZA JOŠ JEDNOG POMOĆNIKA ODOBRENA. JAVITE IME KANDIDATA KOJEG STE IZABRALI.

Pogledao sam Reagana.

— Hoćeš reći da si odgovorio na ovo? — pogledao sam ga. Izgledao je zbunjeno.

— Pa, vi ste mi rekli.

— Što sam ti rekao da pošalješ?

— »Ot Kazujem« — buljio je u mene. — Šefe, nije li vam zlo?

Osjećao sam se tako dobro kao da mi je nešto eksplodiralo u glavi. Ustao sam i krenuo prema Mihelini.

— Miho, hoćeš li se udati za mene? — zagrlio sam je u trenutku kad je došlo međurazdoblje pa nisam vidio izraz njenog lica, a ni ona mog. Ali preko njena ramena vidio sam ono što je moralo biti Reagan.

— Bež' napolje, majmune! — I pri tom sam mislio doslovno, jer je upravo tako izgledao. Svijetložuti majmun.

Pod se tresao pod našim nogama, ali u meni su se zbivale druge

stvari, pa nisam shvatio što ta trešnja znači sve dok se majmun nije vratio i zavapio:

— Ptice lete ispod nas, šefe!. Brzo napolje, dok nije...

No uspio je reći samo to. Kuća se počela rušiti i limeni krov udari u moju glavu i obori me. Placet je ludo mjesto, volim ga.

Karen Anderson: *Sporazum u Tartessosu*

Treaty in Tartessos

Preveo Neven Antičević

Autorica ove priče Karen Anderson je žena poznatog pisca Poula Andersona. Kao i većina ljudi koji se kreću u SF krugovima i ona se okušala u pisanju. Ova lijepa priča jedna je od onih neobičnih povijesnih SF-a. Sva zemljopisna imena spomenuta u priči doista su postojala (tako je Tartessos, prema podacima iz Enciklopedije LZ, bogata fenička naseobina u Andaluziji, središte za trgovinu kositrom, ali je već u rimsko doba izgubivši važnost, postala malo seoce). Postojali su i svi spomenuti narodi — osim kentaura. Ili su možda i oni postojali...?

Iratzabalova kopita bila su optočena broncom kao što i dolikuje vojskovođi. Teške zlatne igle bile su upletene u njegove riđe uvojke. U toku prijepodnevne bitke nosio je, dakako, drvene, jer su teže mogle iskliznuti. Kako je večeras bila svečana prilika, preko ramena je nosio turov kožuh, vrhovnikom obojan u plavo, s ogromnom kopčom od kovana zlata.

On visoko podigne koplje ne bi li ljudi iz logora bolje vidjeli zelene grane privezane za vrh polja. Nisu prozborili ni riječ, samo je stražar na ulazu nešto promrmljao preko zalogaja ječmene pogače i pokazao prstom k šatoru zapovjednika.

Na vratima šatora stajao je Kynthides i s očitim neodobravanjem promatrao kentaura, njegovu neurednu grivu i posebno nespretno privezan zavoj povrh kopita. Samosvjesno se uspravi ogrnut purpurno plavim plastom i odjeven u besprijekorno bijelu lanenu tuniku.

— Pozdravljam te, o časni Iratzabalu — reče on klanjajući se. — Izvoli u moj šator.

Kentaur nespretno uzvrati naklon.

— Drage volje, plemeniti Kynthidesu — reče. Dok su ulazili čovjek opazi da je izaslanik kentaura tek nešto viši od njega.

U šatoru je bilo tamnije nego vani unatoč raskošnom osvjetljenju koje su davale tri lojanice goreći odjednom.

— Nadam se da si dobro ručao? Mogu li te ponuditi bilo čime? — upita Kynthides uglađeno, ali s određenom bojazni. Sve što je imao pri ruci bila je ječmena pogača, koju kentaur vjerojatno nije ni smatrao jelom, a što se tiče vina, njega u logoru nije bilo ni kapi. To

jest, bolje da ga nije bilo.

— Lijepo od tebe, ali hvala. Potpuno sam sit — reče Iratzabal. — Moji su momci našli nekoliko mrtvih... hm, turova poslije bitke, pa smo spravili odličan ražanj.

Kynthides se strese. I tako ode još jedna zaprega volova! No ipak, bude li Majci žetve po volji, možda će se ovaj rat brzo okončati. Možda još večeras.

— Nećeš li sjesti? Ili... ovaj, leći. Smjesti se kako ti odgovara.

Iratzabal se spusti na pod podvivši noge pod sebe, a Kynthides se, zahvalan, zavali u svoj kožom obloženi naslonjač. Bojao se da će morati pregovarati stojeći.

— Moram priznati da ste se danas junački borili, premda ste manji od nas — reče kentaur — A moram reći da je često tako. Ako se ne dogovorimo, ovo će se nastaviti sve dok se ne istrijebimo.

— To je i nama jasno — reče čovjek — zato su me sve starješine odavde pa sve do Trakije ovlastile da sklopim kakav razborit sporazum s vama. Možeš li ti govoriti u ime svih kentaura?

— Više-manje. — On repom potjera muhe što su se skupile oko povijene noge. — Ja upravljam gotovo cijelim područjem do Goikokoa Etchea, kako vi to zovete?... Pireneji, pa sve oko obala Unutrašnjeg mora. Pet-šest plemena lovi tim područjem, ali nam se svi sklanjaju s puta. Mogli bismo ih slistiti zatvorenih očiju. S druge strane, pleme poput Acroceraunija je samostalno, njima ne zapovijedam, ali oni su čuli za mene i ako im kažem da se moraju složiti sa mnom ili se suočiti s našim ujedinjenim snagama, mislim da neće imati izbora. Takve mjere neće biti potrebne jer ću se pobrinuti da dobiju pošten dio.

— U tom slučaju moram te upozoriti da ukoliko ljudi koje zastupam ne budu suglasni s onim što ti obećam, neće to ni poštovati — reče čovjek. Prstima promrsi uredno očešljanu tamnosmeđu bradu i poželi da uzmogne zaboraviti na kentaurov smrad. Zaudarao je na štalu. Ako se već nije želio prati, mogao je barem upotrebljavati kakav ugodan miomiris.

— Prvo da preispitamo uzroke koji su doveli do rata, nakon toga vidjet ćemo kako valja srediti razmirice.

— S mog stajališta — počne kentaur — čini se da vi želite tu i tamo prisvojiti dio zemlje i živjeti na njemu. Mi ne shvaćamo kako zemlja može ikome pripadati.

— Sve je počelo s neredom na onom vjenčanju — reče Kynthides ukočeno.

— To je bio samo povod — reče Iratzabal. — I prije toga bilo je neprilika te vrste. Ja se sjećam kako sam jednom ganjao zeca hrastovom šumom, bio je kišni dan, sve je vonjalo na vlagu i ja sam se zanio goneći divljač. U slijedećem trenutku našao sam se na

proplanku zasađenom jednom od onih vaših jestivih trava, s kopitima u blatu i okružen čoporom onih pitomih vukova što grizu gdje stignu. Morao sam ih ubiti nekoliko da bih se izvukao, a onda su došli ljudi bacajući koplja na mene i vičući nešto Što bi trebalo značiti »napolje« na eskuarijskom.

— Kad ne bi bilo pasa čuvara i naoružanih slugu, ne bi nam ostalo ni zrna žita za zimu.

— Polako, ja sam samo htio reći da ne ratujemo zbog takvih sitnica kao što je ta s pijanim momcima koji su prekinuli vjenčanje. Uostalom, da vino nije bilo uz potok, nikad ga ne bi ni našli. Obje su strane krive.

Čovjek se naglo digne, ali se na vrijeme zaustavi. Kentaur je bio ovdje da bi se rat mogao završiti a ne da bi započeo novi.

— U svakom slučaju, čini se da se baš ne slažemo najbolje. Ljudi i kentauri ne mogu živjeti zajedno.

— Mi različito gledamo na iste stvari — reče Iratzabal. — Kad vi vidite komad zemlje, odmah mislite kako biste posadili štogod. Mi mislimo o jelenima kako pasu, o zečevima, fazanovim gnijezdima. Obrađena polja onemogućavaju svaku igru u okolici.

— Zar ne možete loviti tamo gdje se ništa ne uzgaja? — upita Kynthides. — I mi imamo obitelji, koje valja uzdržavati, djecu i starce. Ima nas previše da bismo mogli prestati uzgajati žito i baviti se lovom, čak i kad bi bilo dovoljno divljači za sve.

— Gdje možemo loviti? — Kentaur slegne ramenima — Kad god prođemo nekim od naših starih lovišta, nađemo sve više dolina pod plugom, sve više posječenih brežuljaka zasijanih žitom. Čak i na Goikokoi Etchei već se pojavljuju polja, a to je barem naša djedovina. — Dim s lampe ovije se oko njega i kentaur prezrivo ponjuši. — Ovčji loj! Stada na koja nailazimo nisu više stada jelena, samo ovce i djeca s frulama, i opet psi.

— Kad biste vi odabrali svoje područje i na njemu ostali, nitko vas ne bi smetao — reče Kynthides. — Suprotno je našoj prirodi da ostavljamo dobru zemlju neobrađenu samo zato što netko kani loviti na njoj godinu ili dvije.

— Ali Goikokoa Etchea nije dovoljno velika da nas sve hrani cijele godine. Trebalo bi nam barem deset puta više, a ako misliš Skitiju ili Iliriju možda i stotinu puta.

— Ja živim u Tesaliji — reče Kynthides — i ne bih vam dao Iliriju. Mi ljudi želimo da vi odete nekamo izvan našeg svijeta, možda u Aziju ili tako nešto. Zar vam ne bi odgovaralo da se odselite u Sarmatiju ili još istočnije? Tamo nitko ne živi. Stepe su potpuno prazne.

— Sarmatija! Možda su prazne za seljaka, ali ja sam čuo od naših koji žive u Skitiji da stepe vrve Ahajancima, za glavu višim od nas, i

da svaki ima po dvadeset divljih konja koji grizu kao pomahnitali. Kažu još da jašu te konje noću, a da se danju bore, i to bez odmora. Takvih se klonim, hvala.

— Dobro, a što je s Afrikom, tamo također nema nikoga? Zašto ne biste onamo otišli? — predloži čovjek.

— Kad bi i postojao način da dođemo donde...

— Dakako da postoji! Mi imamo dovoljno brodova, za nekoliko godina mogli bismo vas sve prevesti...

— Kad bi i postojao način, ne bismo išli. To nije zemlja za kentaura. Vruća, suha, bez divljači. Ne, hvala. Ali kažeš da biste bili voljni prevesti nas brodovima nekamo drugdje?

— Kamo god vam drago, ako nije predaleko. Samo reci.

— Nešto prije nego što je rat ozbiljno počeo, sprijateljio sam se s nekim mladićem koji je bio na jednom od onih putovanja koje vi volite, istraživanja i sve to. On mi je pripovijedao da su posjetili mjesto gdje je bilo divljači napretek i čak onakvih muhara kakve nam trebaju.

— Muhare? Pa da od njih radite otrov! — uzvikne Kynthides i ruka mu sunu k balčaku mača koji je ležao do njega.

— Otrov? — Iratzabal sagne glavu i nasmije se u svoju gustu riđu bradu. — Ta ti je dobra! Otrov iz muhara! Gluposti, to se jede da se održi raspoloženje za vrijeme Mjesečevih Plesova. Onako kao što se vi služite vinom. Iako ja ne vidim koristi od te tekućine, od koje poslije boli glava.

— Čovjek koji poznaje svoje mogućnosti nikad nije mamuran — reče Kynthides nadmoćno. — Ali to mjesto, o kojem pričaš...

— Moj je prijatelj rekao da se ljudi ionako ne bi mogli njime koristiti, ali kentaurima bi bilo savršeno. Mnogo planina prepunih malim proplancima i nikakvih ravnica. Nepogodno za plug i sjetvu. Zašto nam ne biste to dali kad već ne možete poslati svoje ljude?

— Čekaj malo. Govoriš li ti to o Kyprosovu posljednjem putovanju?

— Da, tako se zvao kapetan broda na kojem je bio moj prijatelj — potvrdi Iratzabal.

— Tako ti Majke Žetve, kako ti mogu dati to mjesto, pa mi ga još nismo ni istražili. Što ako je bogato olovom ili jantarom, što ako ima bisera ili purpura? Uopće ne znamo što vam dajemo.

— A možda nema ničega. Je li Kypros što rekao o olovu i biserima? Ni posada nije ništa vidjela. A ja ti kažem, ako ne idemo tamo, ne idemo nikamo! Dvije su riječi dovoljne da nanovo počnemo rat.

Čovjek skoči na noge usana blijedih od gnjeva.

— Pa onda ga počni. Možda ga nećemo dobiti, ali tako mi svega nećemo ga ni izgubiti!

Iratzabal se uspravi.

— Slažem se, dokle god se budemo otvoreno borili, vi ćete ustrajati, ali čekajte dok vam počnemo uništavati ljetinu. Svakog ćete jutra naći izgažena polja. A o strelicama iz šume da i ne govorim, nećete smjeti prići šumi na lukomet. Tjerat ćemo vam stada kroz usjeve dok od njih ne ostane kost i koža, a na poljima ijedna travka. I neće biti nikakve žetve, jedva ćete uhvatiti koji rukovet. A kako stoji stvar sa žitnicama, Kynthides, kad vam spalimo skladišta, čime ćete zasijati polja u proljeće?

Čovjek klonu u stolicu drščućih ruku i pokrije lice dlanovima.

— To je istina, takvu vrst rata ne bismo mogli izdržati. Ali kako mogu obećati zemlju koja nije moja? Ona pripada Kyprosovim sljedbenicima.

— Plati im žitom, koje bi inače bilo uništeno. Sredi pojedinosti onako kako ti odgovara. Ja te ne pokušavam ucjenjivati, ako bude potrebno mi ćemo pridodati krzna da pogodba bude poštena.

Čovjek podigne glavu.

— U redu, Iratzabale — reče on umorno — Dobit ćete Atlantidu.

Philip K. Dick: *Ah, ta dosadna Zemlja*

Upon the Dull Earth

Prevela Vlasta Švarcmajer

Smijući se, Silvija je trčala u jasnoj noći, između ruža i ivančica, niz pošljunčanu stazu, pokraj hrpica mirisna sijena. Zvijezde su blistale posvuda, ulovljene u lokvice vode dok je ona brzala preko njih, hitajući prema padini za zidane ograde. Cedrovi su podupirali nebo, ne mareći za vitku spodobu koja je prohujala podno njih, lepršave smeđe kose i blistavih sivih očiju.

— Pričekaj me — potuži se Rick, oprezno je slijedeći po polupoznatom putu dok je Silvia i dalje brzala ne zaustavljajući se. — Uspori! — naljuti se on. .

— Ne mogu, kasnimo. — Odjednom Silvia stane pred njim. — Isprazni džepove — huknula je, a sive su joj oči zablistale. — Odbaci sve metalne predmete. Znaš da oni ne podnose kovine.

Rick pretraži džepove. U ogrtaču je imao dvije desetke i pola dolara.

— I ovo dolazi u obzir?

— Da! — Silvia zgrabi novčiće, zavitla ih i baci u ljiljane.

— Imaš li još štogod? — Zabrinuto ga je uhvatila za ruku.

— Već su na putu. Imaš li još nešto, Rick?

— Samo sat. — Skinuo je sat prije no što ga je Silvia zgrabila. — Ovo neće u grmlje.

— Tada ga stavi na ogradu. Ili u šuplje stablo. — Silvia je opet požurila. Do Ricka je dolepršao njen uzbuđeni, isprekidani glas. — Odbaci kutiju za cigarete. I ključeve, i kopču na remenu, sve što je od kovine. Znaš koliko oni mrze kovine. Požuri, kasnimo!

Rick ju je smrknuto slijedio:

— U redu, vještice!

Iz mraka Silvia odreza:

— Ne govori to! To nije istina. Čuo si moje sestre i majku i...

Njene je riječi nadglasao neki šum. Udaljen lepet kao da negdje u daljini zimski vihor kovitla otpalo lišće. Ove noći dolaze brzo. One ne mogu čekati od silne lakomosti. Muškarac se naježurio i potrčao da dostigne Silviju.

A ona je bila sićušan stup, sazdan od zelene suknje i bluze, koji se

uzdizao usred uskomešane mase. Jednom ih je rukom gurala od sebe dok je drugom pridržavala slavinu na cijevi. Žestoko komešanje krila i tijela svijalo ju je poput trske. Na trenutak ju je izgubio iz vida.

— Rick! — slabašno je povikala. — Dođi i pomozi mi — Odgurnula ih je i pokušala se osloboditi. — Guši me!

Rick se probijao kroza zid blistave bjeline. Požudno su pili krv što je tekla iz cijevi. Privukao je Silviju k sebi. Drhtala je. Stezao ju je čvrsto uza se sve dok se komešanje oko njih nije malo stišalo.

— Gladni su — jedva protisnu Silvia.

— Zašto im se približavaš, ti mala budalo? Mogli bi te sažeci u pepeo.

— Znam. Oni su svemoćni. — Tresla se od uzbuđenja i straha. — Pogledaj ih — šapnula je glasom promuklim od strave. — Pogledaj koliki su kad rašire krila. I bijeli su, Rick. Bez mrlje, savršeni. U našem svijetu ne postoji nešto slično. Veliki su, i čisti, i čarobni.

— Zacijelo su se zaželjeli janjeće krvi.

Silvijina meka kosa lepršala mu je u lice zbog lepeta krila oko njih. Krila su odlazila, ustremivši se prema nebu. Nisu se kretala baš nagore već su jednostavno iščezavala. Blistava je spodoba nekoliko trenutaka lebdjela nad Silvijom, a potom se začulo šuplje »pop«. I posljednji je bjelokrili div iščezao. Zrak i zemlja postupno su utonuli u tamu i spokojstvo.

— Žao mi je — prošaptala je Silvia.

— Nemoj to više činiti — odvrati joj Rick. Ukočio se od šoka. — To je opasno.

— Ponekad zaboravim. Žao mi je, Rick. Nisam ih htjela privući tako blizu — pokušavala se nasmiješiti. — Već mjesecima nisam bila tako neoprezna. Otkako sam te prvi put dovela ovamo. — Preko lica preletio joj je izraz divljine. — Jesi li ga vidio? Snaga i plamen! Čak nas nije ni dotakao. Samo nas je promatrao. To je sve. A sve uokolo je spaljeno.

Rick ju je zgrabio.

— Slušaj — rekao je — ne smiješ ih opet dozivati. To nije dobro. Ovo nije njihov svijet.

— Nije to loše — to je divno.

— Opasno je! — Držao je prste zarivene u njeno meso sve dok nije uzdahnula. — Prestani ih izazivati da dođu ovamo!

Silvia se histerično nasmijala. Odmaknula se od njega prema spaljenom krugu što ga je horda bijelih divova ostavila za sobom kad se podigla u nebo.

— Ne mogu to spriječiti — povikala je. — Ja pripadam njima. Oni su moja obitelj, moj narod. Generacijama, sve do u daleku prošlost.

— Kako to misliš?

— Oni su moji preci. Jednog ću im se dana pridružiti.

— Ti si mala vještica! — Rick je bijesno uzviknuo.

— Ne — odgovorila je Silvia. — Ne vještica, Rick. Zar ne shvaćaš. Rick? Ja sam svetica.

— o o o —

Kuhinja je bila svijetla i topla. Silvia je dohvatila veliku crvenu limenku kave iz ormarića nad sudoperom.

— Ne smiješ ih slušati — rekla je stavljajući na stol tanjuriće i šalice i vadeći vrhnje iz hladnjaka. — Znaš da oni ne shvaćaju. Pogledaj ih samo.

Silvijina majka i sestre, Betty Lou i Jean, stajale su skutrene u dnevnoj sobi, uplašene i uzrujane, promatrajući mladi par u kuhinji. Walter Everett je stajao uz kamin, bezizražajna, odsutna lica.

— Poslušaj me — rekao je Rick. — Posjeduješ moć da ih privučeš. Misli da nisi... zar Walter nije tvoj pravi otac?

— Oh, da, dakako da mi je otac. Ja sam sasvim ljudska. Zar ne izgledam tako?

— Ali ti jedina posjeduješ tu moć.

— Ja se fizički ne razlikujem od vas — odgovorila je Silvia zamišljeno. — Sposobna sam da vidim, i to je sve. I drugi prije mene su to posjedovali: sveci, mučenici. Kad sam još bila mala, pričali su mi o nekakvoj svetoj Bernardici. Sjećaš li se gdje je bila njena pećina? Blizu bolnice! Lebdjeli su ondje i ona je vidjela jednog od njih.

— Ali krv! To je groteskno. Nikad se još nije dogodilo nešto slično.

— Oh, da! Krv ih privlači, posebno janjeća krv. Lebde nad bojnim poljima. Valkire koje odnose mrtve u Valhalu. Zbog toga sveci i mučenici zadaju sebi rane. Znaš gdje sam došla na ideju?

Silvia je privezala pregačicu oko struka.

— Kad sam imala devet godina, čitala sam o tome u Homera. Odisej je iskopao jarak u zemlji i napunio ga krvlju kako bi privukao duhove. Sjene iz podzemna svijeta.

— To je istina. — Rick je nevoljko priznao. — Sjećam se.

— Duhovi ljudi koji su umrli. Nekoć su živjeli. Svi žive ovdje, potom umiru i odlaze onamo. — Lice joj je zablistalo. — Svi ćemo mi imati krila. Svi ćemo mi letjeti. Svi ćemo biti puni ognja i snage. Više nećemo biti crvi.

— Crvi! Tako ti mene uvijek nazivaš.

— Dakako, ti si crv. Svi smo mi crvi, sićušni crvi što plaze po kori Zemlje kroz prašinu i blato.

— Zašto bi ih krv dozivala?

— Zato što je ona život, a život ih privlači. Krv je voda života.

— Krv znači smrt!

— Ona nije smrt. Zar gusjenica umire kad se zavlači u svoju čahuru?

Walter Everett je stajao na vratima. Smrknuta je lica slušao kćer.

— Jednog dana — rekao je grubo — oni će je zgrabiti i odnijeti. Ona želi poći s njima. Ona čeka taj dan.

— Vidiš? — reče Silvia Ricku. — Ni on ne shvaća.

Stala je ulijevati kavu u šalice. — Hoćeš li i ti kave? — upitala je oca.

— Ne — odvrati Everett.

— Silvia — reče Rick glasom kao da govori djetetu. — Ako podeš s njima, znaš da se nećeš više moći vratiti.

— Prije ili kasnije svi ćemo morati otići. To je dio života.

— Ali tebi je tek devetnaest godina — pokuša Rick. — Mlada si, zdrava i lijepa. A naše vjenčanje, što je s našim vjenčanjem? — Napola se digao od stola. — Silvia, moraš prekinuti s tim!

— Ne mogu! Imala sam sedam godina kad sam ih prvi put vidjela. — Silvia je stajala uza sudoper, odsutna izraza u očima. — Sjećaš li se, tatice? Živjeli smo još u Chicagu. Bila je zima. Pala sam vraćajući se iz škole. — Podigla je vitku ruku.

— Vidiš li ožiljak? Pala sam i ogrebla se na šljunku. Išla sam kući plačući, padala je susnježica i vjetar me je šibao. Ruka mi je krvarila i rukavica mi je bila natopljena krvlju. I tada sam pogledala uvis i vidjela ih.

Zavladala je tišina.

— Oni te žele — skršeno je rekao Everett. — Čekaju te i pozivaju da pođeš s njima.

— Zašto ne? — Silvijine su sive oči blistale, a obrazi su joj se sjali od zadovoljstva. — Tatice, ti si ih vidio. Ti znaš što to znači. Preobrazba: iz gline u bogove!

Rick je izašao iz kuhinje. U dnevnoj su sobi dvije sestre stajale jedna uz drugu. Majka Everett je stajala sama, ukočena lica, prazna pogleda iza očala u metalnom okviru. Okrenula se kad je Rick prošao.

— Što se vani dogodilo? — upita ga Betty Lou. Imala je petnaest godina, bila je žgoljava, upalih obraza, mišje kose. — Silvia nam ne dopušta da izlazimo s njom.

— Ništa se nije dogodilo — odvrati Rick.

— Ne razgovaraj s njim! — odreže njena mati. Odgurnula je kćer i bacila prema Ricku pogled pun mržnje i jada. A potom se brzo okrenula.

— o o o —

Rick je otvorio vrata što vode u podrum i upalio svjetlo. Polako se spuštao u hladnu, vlažnu prostoriju, osvijetljenu žutom žaruljom što je visila na prašnoj žici.

U jednom je kutu bila peć za centralno grijanje a uz nju bojler i prazne kutije, novine i staro pokućstvo, sve prekriveno debelim slojem prašine, obavijene nitima paučine.

U dnu je stajao stroj za pranje rublja, a uza nj stroj za sušenje. I

Silvijin sistem za hlađenje sa crpkom.

S radnog stola Rick je odabrao čekić i dva teška ključa za odvijanje. Uputio se prema kotlovima i cijevima kad se na vrhu stuba pojavila Silvia, držeći šalicu kave u ruci. Brzo je sišla u podrum.

— Što radiš ovdje? — upitala je, pažljivo ga promatrajući. — Što će ti čekić i odvijači?

Rick je spustio alat na stol.

— Pomislio sam da bi se to moglo odmah riješiti.

Silvia je stala između njega i kotlova.

— Mislila sam da si shvatio. Oni su uvijek bili dio mog života. Kad sam te prvi put povela, smatrala sam da uviđaš...

— Ne želim te izgubiti — Rick reče grubo — ne želim te prepustiti nikome i ničemu, u ovom ili bilo kojem drugom svijetu. Neću te prepustiti.

— To ne znači da me prepuštaš! — Oči su joj se suzile. — Sišao si ovamo da sve uništiš. Čim te ne budem gledala, sve ćeš uništiti, zar ne?

— Tako je.

Strah je smijenio ljutnju na djevojčinu licu. — Želiš li da budem okovana ovdje? Moram nastaviti, završila sam ovaj dio putovanja. Predugo sam se zadržala ovdje.

— Zar ne možeš pričekati? — bijesno je upita Rick. — Zar to ionako ne dolazi prebrzo?

Silvia je slegnula ramenima i okrenula se prekriživiši ruke i stisnuvši rumene usne. — Ti želiš zauvijek ostati crv. Mala gmizava gusjenica.

— Ja želim tebe.

— Ne možeš me imati! — Ijutito je odvratila. — Nemam vremena za tebe.

— Zauzeta si višim stvarima — grubo će Rick.

— Dakako — smekša se ona malko. — Žao mi je, Rick. Sjećaš li se Ikara? I ja želim letjeti. Ja to umijem.

— Sada, dok sam ja tu?

— Zašto ne? Zašto da čekam? Ti se bojiš — odmaknu se od njega, lukavo naškubivši rumene usne. — Rick, nešto ću ti pokazati. Najprije mi obećaj da nećeš nikome reći.

— Što ćeš mi pokazati?

— Najprije obećaj. — Pokrije mu usta rukom. — Moram biti oprezna. To stoji mnogo novaca. Nitko ne zna za to. To je ono čime se bave i u Kini; sve ide prema tome.

— Radoznao sam — reče Rick. Osjeti nelagodu. — Pokaži mi.

Drščući od uzbuđenja. Silvia je nestala iza golema hladnjaka. Čuo je kako premeće po nečemu. Učinilo mu se da izvlači nešto veliko.

— Vidiš? — dahnula je. — Pomozi mi. Rick. Teško je. Tvrdo drvo i

mjed. Iskovan je ručno i uglađen. A gravura, vidiš li gravuru! Nije li prekrasna?

— Što je to? — muklo upita Rick.

— To je moja čahura — jednostavno će Silvia. Sjela je na pod i sjetno naslonila glavu na uglačani hrastov lijes.

Rick je zgrabi za ruku i uspravi. — Ne možeš sjediti ovdje s tim lijesom... — zastao je. — Što se dogodilo?

Silvijino je lice bilo zgrčeno od boli. Odmakla se od njega i brzo stavila prst u usta.

— Porezala sam se kad si me povukao. Porezala sam se na čavao ili nešto slično. — Niz prst joj je curio tanak mlaz krvi. Kopala je po džepu tražeći maramicu.

— Daj da vidim. — Krenuo je prema njoj, ali ona mu je izmakla. — Je li gadno? — upita.

— Ne približuj mi se — prošapta Silvia.

— Što se dogodilo? Daj da pogledam!

— Rick — reče Silvia dubokim izražajnim glasom. — Donesi vode i flaster. Što brže! — Nastojala je prigušiti sve snažniju jezu. — Moram zaustaviti krvarenje.

— Gore? — Nespretno je krenuo. — Ne izgleda strašno. Zašto ne...

— Požuri! — Djevojčin je glas odjednom bio pun straha. — Rick, požuri!

On zbunjen potrča nekoliko stuba. Silvijin užas dopre do njega.

— Ne, prekasno je — reče ona sitnim glasom. — Ne vraćaj se, ostani podalje. To je moja greška. Naučila sam ih da dolaze. Ne približuj se! Žao mi je, Rick. Oh... — Više je nije čuo jer se zid podruma zatresao i raspukao. Probijao se oblak blistave bjeline.

Došli su po Silviju. Ona je potrčala nekoliko neodlučnih koraka prema Ricku, nesigurno se zaustavila, a potom ju je obavila bijela masa tijela i krila. Kriknula je jednom. Potom je odjeknula snažna eksplozija u podrumu i odbacila ga je na pod. Beton je bio vruć i suh, a cijeli podrum ispunjen jarom. Prozori su se zatresli kad su bijeli divovi opet pohitali napolje. Dim i plameni jezici lizali su uza zidove. Strop je napukao i s njega su otpadale krpe žbuke.

Rick se teškom mukom uspravio Komešanje se stišalo. Podrum je bio sav u neredu. Sve su površine bile oprljene i pokrivene pepelom koji se još dimio. Posvuda drveno iverje, strgana odjeća i raspucam beton. Peć centralnoga grijanja i stroj za pranje rublja bili su zdrobljeni. Sistem za hlađenje bio je tek hrpa metalnih otpadaka. Cijeli je jedan zid bio srušen. Posvuda je bilo žbuke.

Silvia je bila tek smotana hrpa, a noge i ruke su joj bile groteskno savijene.

— o o o —

Bila je tamna, hladna noć. Nekoliko zvijezda ledeno je svjetlucalo

ponad njegove glave. Slab povjetarac lelujao je ljiljane i brisao šljunak u hladnoj sumaglici na putu između crnih ruža.

Dugo je čučao osluškujući i čekajući. Iza cedrova velika se kuća ustremila u nebo. U dnu padine nekoliko je automobila klizilo autoputom. Inače nikakva zvuka. Ispred njega nazirali su se obrisi glinena pojila i cijevi što je dovodila krv iz hladnjaka u podrum.

Rick je duboko udahnuo rijetki noćni zrak i zadržao dah. Tad je čvrsto stao na noge. Pogledom je pretražio nebo, ali nigdje se ništa nije micalo. Bili su ondje, čekali i promatrali — prozračne sjene, odjeci legendarne prošlosti.

Podigao je teške bačve, odgurao ih do pojila i ulio u njih krv iz klaonice u New Jerseyju, gustu i ljepljivu. Poprskala ga je po odijelu, pa je nervozno odskočio. Ali ništa se nije pomaklo u zraku. Vrt je bio tih, obavijen noćnom maglom i tamom.

Rick je stajao pokraj pojila, čekajući i nagađajući hoće li doći. Došli su zbog Silvije a ne samo zbog krvi. Bez Silvije nije bilo privlačnosti. Bila je samo gola hrana. Rick je odnio prazne metalne bačvice do grmlja i šutnuo ih niz padinu. Pažljivo je pretražio džepove da bi se uvjerio kako u njima nema nikakva metalna predmeta.

Godinama ih je Silvia privikavala da dolaze. Sad je ona bila s onu stranu. Znači li to da oni neće doći? Negdje u tamnim grmovima nešto je šušnulo. Životinja ili ptica?

U pojilu je svjetlucala krv, teška i gusta poput starog olova. Bilo je vrijeme da dođu, no ništa se nije micalo u velikim stablima ponad njega. Ali on je ustrajao. Neće odustati. Ostat će ovdje sve dok ne dođu. Želio ju je vratiti — po svaku cijenu.

Magleni oblaci kotrljali su se preko Mjeseca. Nebo je bilo pusto, bez života i topline. Mrtvački hladno duboko prostranstvo, daleko od sunca i života! Rick je zurio uvis sve dok ga nije zabolio vrat. Hladne su zvijezde uranjale u maglu i opet izranjale. Ima li ondje ičeg? Ne žele li oni doći ili ih on ne zanima? Njih je zanimala Silvia — i sad je imaju.

Osjetio je da se iza njega nešto bešumno pomaknulo i stao se okretati, ali odjednom se na sve strane drveće i trava stalo pokretati. Nešto se kretalo kroz njih, brzo, tiho, i potom je nestalo.

Došli su. Osjećao ih je. Isključili su svoju snagu i oganj. Hladne, ravnodušne statue između drveća — daleko od njega i njegova svijeta, privučene radoznalošću i navikom.

— Silvia — rekao je jasno. — Gdje si?

Nije bilo odgovora. Možda nije među njima. Osjetio se budalasto. Neka nejasna bjelina prošla je pokraj pojila, lebdjela ondje neko vrijeme i potom nestala ne zaustavljajući se. Zrak nad pojilom je zatitrao, a potom se smirio kad je i drugi div kratko promotrio pojilo i

potom opet nestao.

Zahvatila ga je panika. Opet će otići, povući se u svoj svijet. Odbili su hranu, on ih nije zanimao.

— Čekajte — suho je protisnuo.

Jedna od bijelih sjena je zastala. Polako im se približio, prestrašen zbog njihove golemosti. Ako ga dotaknu, u trenu će se pretvoriti u hrpu pepela. Zastao je na nekoliko koraka od njih.

— Znate što tražim — reče. — Hoću da se ona vrati. Još je niste smjeli uzeti.

Tišina.

— Bili ste prelakomi — nastavi. — Pogrešno ste uradili. Ona bi poslije ionako došla k vama. Pripremala se za to.

Tamna se magla uskovitlala. Među drvećem blistave su se sjene uzbibale. — »Istina«, dopre do nj bezličan zvuk. Zvuk ga je obavio, lebdeći među stablima, bez određena smjera. Odnio ga je noćni vjetar te je zamro negdje u daljini.

Osjetio je olakšanje. Zaustavili su se, prihvaćaju ga, žele čuti što će im reći.

— Mislite da je to ispravno? — upita. — Pred njom je još dug život ovdje. Trebalo je da se vjenčamo, da imamo djecu.

Nije bilo odgovora, ali je Rick osjetio da napetost raste. Pažljivo je osluškivao, ali ništa više nije čuo. Odjednom je spoznao da se među njima odvija borba. Napetost je porasla.

— Rick! — reče glas izbliza. Drhtavo, povlačeći se prema tami među stablima. Jedva ga je čuo — riječi su iščezle čim su bile izgovorene. — Rick, pomozi mi da se vratim!

— Gdje si? — Nije mogao odrediti njen položaj. — Što mogu učiniti?

— Ne znam. — Glas joj je odavao strah i bol. — Ne shvaćam. Nešto je krenulo po zlu. Vjerojatno su pomislili kako želim odmah prijeći k njima. Ali nisam htjela!

— Znam — reče Rick. — Bio je to nesretan slučaj.

— Čekali su. Čahura, pojilo... ali krenulo je prebrzo. — Njen je užas dopro do njega iz daljina drugog svemira. — Rick, predomislila sam se. Želim se vratiti.

— Nije to tako jednostavno.

— Znam. Rick, vrijeme je ovdje drukčije. Dugo sam putovala. — Čini se da vaš svijet puže. Prošle su godine, zar ne?

— Jedan tjedan — odvrati Rick.

— Bila je to njihova greška. Ne okrivljuješ mene, zar ne? Znaju da su pogriješili. Oni koji su to učinili kažnjeni su, ali to mi ne pomaže. — Očaj i panika iskrivili su njezin glas pa ju jedva razumio. — Kako da se vratim?

— Zar oni ne znaju?

— Kažu da se to ne može izvesti. — Glas joj je podrhtavao.

— Kažu da su uništili glineni dio, pretvorili ga u pepeo. Nemaju me u što vratiti.

Rick je duboko udahnuo.

— Prisili ih da pronađu drugi način. To je njihova dužnost. Zar ne posjeduju moć? Uzeli su te prerano, pa te moraju vratiti. To je njihova dužnost.

Bijele su se sjene nelagodno uskomešale. Sukob se zaoštravao, nisu mogli pristati. Rick se povukao nekoliko koraka.

— Kažu da je to opasno — dopre odnekud Silvijin glas.

— Veza između ovoga i tvoga svijeta je nestalna. Postoji mnogo slobodne energije. Snaga što je mi posjedujemo nije uistinu naša. To je sveopća energija.

— Zašto ne mogu...

— Ovo je neprekinuti niz. Postoji prirodan tok energije od nižih prema višim regijama. Ali obratan put je opasan. Krv je svojevrstan putokaz.

— Poput mušica oko svjetiljke — gorko će Rick.

— Ako me vrate i nešto krene po zlu. .. — Prekinula se i potom nastavila. — Ako pogriješe, mogla bih biti izgubljena između dviju regija. Mogla bi me apsorbirati slobodna energija. Ona kao da je napola živa. Sjeti se Prometeja i vatre...

— Shvaćam — reče Rick najmirnije što je mogao.

— Dragi, ako me pokušaju vratiti, morat ću pronaći oblik u koji ću ući. Shvaćaš, više nemam nikakva oblika. Ovdje ne postoji nikakav materijalni oblik. Ono što vidiš, krila i bjelina, ne postoji odista. Ako uspijem prijeći put natrag do tebe...

— Morat ćeš nešto izmijesiti — reče Rick.

— Moram preuzeti nešto, nešto glineno. U to ću ući i preoblikovati ga.

— Tko odlučuje o tvom povratku? — upita Rick.

— To ovisi o meni — Silvia će slabo. — Kažu, ako želim pokušati, oni će mi pomoći.

— Što ćeš odlučiti? — upita je.

— Bojim se. Što ako nešto pođe po zlu? Ti nisi to vidio, to međupodručje. Tamošnje su mogućnosti nevjerojatne, bojim se.

— Bila je to njihova greška. Oni moraju preuzeti odgovornost.

— Oni to znaju. — Silvia je očajnički oklijevala. — Rick, dragi, reci mi što da učinim.

— Vrati se!

Tišina. Potom njen glas, visok i patetičan.

— U redu, Rick. Ako ti misliš da je to pravo.

— Jest — reče on čvrsto. Prisiljavao se da ne misli, da sebi ništa ne predočuje. On je mora dobiti natrag. — Reci im da odmah počnu.

Reci im...

Zaglušujući tresak i jara buknu pred njim. Nešto ga podiglo i bacilo u ognjeno more čiste energije. Odlazili su i oko njega je tutnjala struja čiste energije. Na tren mu se učinilo da je ugledao Silviju kako očajnički pruža ruke prema njemu.

A tada se oganj ohladi i on je zaslijepljen ležao u vlažnoj tami. Sam u tišini.

Walter Everett pomogao mu je da se osovi na noge.

— Prokleta budalo! — ponavljao je. — Nisi ih smio dozvati. Dosta su dobili od nas.

Potom se našao u velikoj, toploj dnevnoj sobi. Gospođa Everett je šutke stajala pred njim, tvrda i bezizražajna lica. Dvije su kćeri radoznalo trčkarale oko njega, širom otvorenih očiju.

— Dobro mi je — odvrati Rick. Odijelo mu je bilo nagorjelo i pocrnjelo. Otro je crni pepeo s lica. Vlati suhe trave uplele su mu se u kosu; sprežili su krug oko njega kad su polijetali. Legao je na kauč i sklopio oči. Kad ih je opet otvorio, Betty Lou mu je gurala čašu vode u šaku.

— Hvala — promrmlja on.

— Nisi smio izlaziti — ponovi Walter Everett. Zašto? Zašto si to učinio? Znaš što joj se dogodilo. Zar želiš da se to i tebi dogodi?

— Želim da se vrati — Rick reče mirno.

— Zar si poludio? Ne možeš je dobiti natrag. Ona je otišla. — Usne su mu se grčevito stegle. — Vidio si je.

Betty Lou je uporno zurila u Ricka.

— Što se dogodilo vani? — upita. — Ponovo su došli, zar ne?

Rick se s mukom podigao i napustio dnevnu sobu. U kuhinji je izlio čašu u slivnik i nalio piće. Dok se umorno naslanjao na sudoper, Betty Lou se pojavila na vratima.

— Što želiš? — upita je Rick.

Djevojčino je lice gorjelo nezdravim rumenilom.

— Znam da se vani nešto dogodilo. Ti si ih hranio, zar ne? — Približila mu se. — Pokušavaš je vratiti?

— Tako je.

Betty Lou se nervozno zahihotala.

— Ali ne možeš. Ona je mrtva, tijelo joj je spaljeno, vidjela sam. — Lice joj se od uzbuđenja trzalo. — Tata je uvijek govorio da će se njoj dogoditi nešto strašno, i dogodilo se. — Nagnula se prema Ricku. — Ona je bila vještica! Dobila je što je zaslužila!

— Ona će se vratiti — reče Rick.

— Neće! — panično će djevojče. — Ona se ne može vratiti! Ona je mrtva — kao što je uvijek govorila: crv se pretvorio u leptira, a ona je leptir!

— Pođi u sobu — reče Rick.

— Ne možeš mi naređivati! — odgovori Betty Lou. Glas joj se histerično povisio.

— Ovo je moja kuća. Ne želimo da se i dalje motaš ovuda. Tata će ti to reći. Tata te ne želi, ni ja te ne želim, ni moja mama, ni sestra...

Promjena je nastupila bez upozorenja. Poput filma kad sklizne s kalema. Betty Lou se ukočila, napola otvorenih usta, podigavši jednu ruku. Neko vrijeme bila je beživotni predmet, poput kakva uginula kukca, bez riječi i glasa, nepokretna i prazna. Ne mrtva već jednostavno vraćena u prvotnu nepokretnost.

A onda je u beživotnu ljusku stao ulaziti život. Djevojka je posrnula i zastenjala, tijelo joj se snažno trznulo i stisnuto uza zid. Porculanska šalica pala je s police i razbila se na podu. Djevojka je koraknula, s prstom u ustima, očiju širom otvorenih od boli i šoka.

— Oh! — uzdahnula je. — Porezala sam se. — Zatresla je glavom i nijemo se zagledala u nj. — Na čavao ili nešto slično.

— Silvia! — zgrabio ju je i privukao. Ruka joj je bila topla, punašna, zrela. Sive oči, smeđa kosa, ustalasane grudi; opet je bila ista kao u onim posljednjim trenucima u podrumu.

— Da vidim — reče on. Izvukao joj je prst iz usta i zagledao se u nj. Nije bilo posjekline već samo tanka bijela crta što je brzo nestajala. — Sve je u redu, draga. Sve je u redu. Ništa se zla nije dogodilo.

— Rick, bila sam ondje prijeko. — Glas joj je bio promukao i slab. — Došli su i odvukli me za sobom. — Snažno se tresla. — Rick, jesam li se potpuno vratila?

Čvrsto ju je zagrlio.

— Potpuno si se vratila.

— To je tako dugo potrajalo! Stoljećima sam bila ondje. Beskrajni vjekovi. Mislila sam... — Odjednom se povukla. — Rick..

— Što je?

Silvijino se lice iskrivilo od straha.

— Nešto nije dobro.

— Sve je u redu. Vratila si se kući i to je jedino važno.

Silvia se odmaknula od njega.

— Ali upotrijebili su neki živi oblik, zar ne? A ne zdrobljenu glinu. Oni nemaju tu moć, Rick. Povisila je glas u paničnom strahu. — Greška.. . trebalo je da to znaju. To je nepostojano i nitko to ne može nadzirati...

Rick je stao na vrata.

— Prestani o tome govoriti! — odlučno je rekao. — Ovo je bilo vrijedno toga — sve je vrijedno toga.

— Ne možemo to zaustaviti! — Glas joj se kriještavo povisio, tanak i oštar poput napete žice. — Stavili smo postupak u pokret, izmijenili ravnotežu...

— Dođi, draga — reče Rick. — Pođimo u dnevnu sobu i

pridružimo se tvojoj obitelji. Bit će ti bolje. Moraš nastojati oporaviti se od svega.

Približili su se trima osobama, dvije su sjedile na kauču, a jedna na stolici uz kamin. Svi su sjedili nepokretno, bezizražajna lica, ukočenih udova.

Rick se zaustavio, ne shvaćajući što se zbiva. Walter Everetts sjedio je nagnut naprijed, držeći novine u ruci, s papučama na nogama, lula mu se još dimila na pepeljari što je stajala na naslonu stolca. Gospoda Everett sjedila je sa švelom u krilu, ozbiljna lica, ali nekako rastresena. Jean je sjedila sklupčana u bezoblično klupko, grumen gline što svakim trenom sve više gubi oblik.

Odjednom se Jean srušila. Ruke su joj mlitavo pale, glava se spustila. Tijelo, ruke i noge su se pokrenuli. Oblici su joj se brzo mijenjali. Promijenila joj se i odjeća. Boja je zablistala na njenoj kosi, u očima, na koži. Nestalo je voštana bljedila.

Pritišćući prste na usta, nijemo je zurila u Ricka. Trepnula je i oči su joj se suzile. Uzdahnula je. Usne su joj se nespretno pomicale, glas joj je bio slab i neujednačen. Uvijajući se, pokušala se uspraviti i krenuti prema njemu, nespretno poput lutke na žici.

— Rick, porezala sam se — rekla je. — Na čavao ili na nešto slično.

Ono što je bilo gospođa Everett pokrenulo se. Bezoblično i slabo, proizvelo je neke čudne zvukove i groteskno se uzvrtjelo. Pomalo se učvrstilo i dobilo oblik.

— Moj prst — začuo se slab glas. Poput jeke što dopire iz tame treća osoba u stolici uz kamin ponovila je riječ. Ubrzo je sve troje ponavljalo riječi, pomičući usne istodobno.

— Rick, moj prst, porezala sam se.

— Što je to? — upita ga Silvia pokraj njega. Silvia je na kauču nastavila šivati metodički, zadubljena u svoj posao. Ona u stolici dohvatila je novine i lulu i nastavila čitati. Ona što je bila uza nj slijedila ga je kad je prišao vratima. Vidjelo se da je nesigurna, nosnice su joj podrhtavale a oči bile širok otvorene.

— Rick...

Otvorio je vrata i zakoračio na trijem. Poput stroja krenuo je niza stube i uputio se prema cesti. Na žutoj četvorini svjetla iza njega Silvia je stajala ukočeno, očajno gledajući za njim. A iza nje ostale spodobe, iste, čiste kopije.

Pronašao je svoj auto i odvezao se.

Mračna stabla i kuće promicali su uza cestu. Koliko će to daleko ići, razmišljao je.

Skrenuo je na glavnu cestu i ubrzo je oko njega bilo još mnogo kola. Nastojao je vidjeti što je u njima, ali promicala su prebrzo. Automobil ispred njega bio je crveni plymouth. Krupan muškarac u

plavom poslovnom odijelu sjedio je za upravljačem, radosno se smijući ženi koja je sjedila do njega. Rick je potjerao svoj auto i vozio tik iza plymoutha. Djevojka je bila tamnokosa, dražesna. Nasmiješila se muškarcu, navukla bijele rukavice, pogladila kosu i otvorila prozor.

Izgubio je plymouth. Medu njih se ugurao teški dizelaš. Rick je očajničkim naporom pretekao teretnjak i približio se crvenom automobilu. Putnici u njemu kao da su se ukočili. Djevojka je podsjećala na Silviju. Ista ona nježna linija brade, iste pune usne, ista vitka ramena i ruke. Bila je to Silvia. Plymouth je skrenuo i pred njim više nije bilo nijednog automobila.

Satima je Rick vozio kroz gustu noćnu tamu. Kazaljka na kazalu goriva spuštala se sve niže. Pred njim su se prostirala tamna polja. Jednom je projurio pokraj svjetlucava crvena i žuta svjetla. Crpna stanica i velika neonska reklama. Provezao se mimo njih.

Na nekoj maloj crpki potjerao je kola sa ceste i zaustavio jh na šljunku. Izašao je i dohvatio crpku te skinuo poklopac sa spremišta na automobilu. Gotovo je napunio spremište kad fu se otvorila vrata na kućerku uz crpku i izašla je vitka žena u bijelom ogrtaču i mornarskoj bluzi. Mala kapa jedva se vidjela na smeđim uvojcima.

— Dobro veče, Rick — rekla je mirno.

Vratio je crpku na držač. Potom je potjerao auto na cestu. Je li stavio poklopac na spremište? Nije se mogao sjetiti. Vozio je sve brže. Odmakao je već više od dvjesta kilometara. Približavao se granici.

Na malom bifeu uz cestu žuto je svjetlo treperilo u svježem praskozorju. Usporio je i zaustavio se na praznom parkiralištu uza cestu. Nabreklih očiju, gurnuo je vrata i ušao.

Zapuhnuo ga je topao, gust miris pečene slanine i crne kave. U kutu je ječao džuboks. Rick se bacio na stolac i nagnuo se naslonivši glavu na ruke. Mršavi farmer što je sjedio do njega zagledao se u nj radoznalo, a potom svrnuo pogled na svoje novine. Neki zgodni momak jeo je grah ispirući ga vrućom kavom.

— Što ćemo? — upita ga mlada plavokosa konobarica, s olovkom iza uha i kosom čvrsto stegnutom na potiljku. — Izgledate kao da ste vidjeli sablast.

Naručio je kavu i juhu od povrća. Ubrzo je jeo, a ruke su mu se pokretale posve automatski. Spoznao je odjednom da žvače sendvič sa sirom i šunkom — zar ga je naručio? Džuboks je treštao, a ljudi su ulazili i izlazili. Straga u brežuljcima prostirao se gradić. Sivo danje svjetlo ušlo je u prostoriju kad je svanulo. Jeo je toplu pitu od jabuka i sjedio brišući usta papirnatim ubrusom.

Bife je bio tih. Vani se ništa nije micalo. Neki neugodan mir nadvio se nad svime. Džuboks je utihnuo. Nitko se za šankom nije micao ni govorio. Neki se kamion provezao pa su prozori malo zadrhtali.

Kad je podigao pogled, pred njim je stajala Silvia. Ruke su joj bile prekrižene i prazno je gledala mimo njega. Svijetlo-žuta olovka bila joj je zataknuta za uho. Smeđa kosa privezana na potiljku. U kutu su sjedile druge Silvije a pred njima tanjuri. Sve nalik jedna na drugu, osim po odjeći.

Rick je krenuo prema parkiranom automobilu. Nakon pola sata prešao je granicu. Hladno, jasno sunce sušilo je vlagu s krovova i pločnika dok se vozio kroz nepoznate gradove.

Na sunčanim jutarnjim ulicama vidio ih je kako hitaju — ranoranilice na putu na posao. Išle su po dvije i po tri, njihove su potpetice odzvanjale u tišini. Na stajalištima autobusa vidio ih je u skupinama. U kućama su druge doručkovale, kupale se, odijevale.

Napustio je grad. Auto je usporio kad je Rickova noga kliznula s papučice za gas. Dvije su hodale preko tratine. Nosile su knjige — djeca na putu u školu. Kopije vjerne i iste.

Ponovo je krenuo. Pred njim se ukazao grad. Bučne poslovne ulice. Negdje blizu središta skrenuo je u pokrajnu ulicu. I tu nepregledan broj novih Silvija. Sive oči i smeđa kosa pojavljivali su se na bezbroj muškaraca i žena, djece i odraslih. Povećao je brzinu i pohitao iz grada na auto-put.

Napokon je usporio. Bio je iscrpljen. Satima je već vozio, tijelo mu se treslo od umora.

Ispred njega crvenokosi je mladac pružao palac, tanašni štap u smeđim hlačama i svijetlosmeđem puloveru. Rick se zaustavi i otvori prednja vrata.

— Uskači — reče.

— Hvala, druškane. — Mladac je pohitao prema automobilu i ušao. I dok je Rick ubacivao u brzinu, mladac je zalupio vrata i udobno se zavalio. — Već mi je bilo vruće stajati na cesti.

— Kamo ideš? — upita Rick.

— Do Chicaga. — Mladić se plaho nasmiješio. — Dakako, ne očekujem da ćete me povesti tako daleko. Sve primam sa zahvalnošću. — Radoznalo je pogledao Ricka. — Kamo vi idete?

— Bilo kamo — odvrati Rick. — Odvest ću te do Chicaga.

— Ali to je tristo kilometara!

— Lijepo — reče Rick. Prešao je u lijevu traku i povećao brzinu. — Ako želiš u New York, povest ću te i onamo.

— Nije li vam slabo? — mladac se nelagodno promeškoljio. — Znam cijeniti kad me netko poveze, ali... — Oklijevao je. — Htio sam reći da ne bih želio da zbog mene skrećete sa svog puta.

Rick je usredotočio pažnju na cestu pred sobom, čvrsto stežući upravljač.

— Vozim brzo. Neću usporavati niti ću se zaustavljati.

— Bit će bolje da pripazite — upozori ga mladac zabrinutim

glasom. — Ne bih želio doživjeti nesreću.

— Na meni je da se o tome brinem.

— Ali ovo je opasno. Što ako se nešto dogodi?

— Nemaš pravo — Rick protisne mrko, očiju uprtih na cestu. — Ovo je vrijedno rizika.

— Ali ako nešto krene po zlu... — glas se prekinuo i potom nastavio. — Mogla bih biti izgubljena. To bi bilo tako lako. Sve je tako nepostojano. — Glas je podrhtavao od brige i straha. — Rick, molim te. ..

Rick se osvrnuo.

— Kako znaš moje ime?

Mladac se sklupčao u klupko pokraj vrata. Lice mu je bilo meko, kao da gubi oblik.

— Želim se vratiti — govorio je negdje iz nutrine — ali bojim se. Ti si vidio ona međupodručja. To je sve sama energija, Rick. Nekoć davno je raspoređena, ali nitko ne zna kako.

Glas je postao svjetliji, jasan i visok. Kosa se obojila u smeđe. Sive, prestrašene oči treptavo su gledale u Ricka. Smrznutih ruku on se nagnuo nad upravljač, prisiljavajući se da se ne pomakne. Pomalo je usporio i potjerao automobil na pokrajnu cestu.

— Zar ćemo se zaustaviti? — upita ono uz njega. Opet je to bio Silvijin glas. Poput kukca što se suši na suncu ona se hrpa učvrstila i oblikovala u čvrst oblik. Silvia se uspravila na sjedalu i pogledala napolje. — Gdje smo? Negdje između gradova?

Povukao je kočnicu, pružio ruku preko nje i otvorio vrata.

— Izlazi!

Silvia se zabuljila u nj ne shvaćajući.

— Što kažeš? Rick, što je? Što se dogodilo?

— Izlazi?

— Rick, ne shvaćam. — Kliznula je malko. Palcima je dotakla pod. — Zar je neki kvar na kolima? Mislila sam da je sve u redu.

Blago ju je izgurao i zalupio vratima. Automobil je poskočio naprijed i ušao u rijeku podnevna prometa. Iza njega se mali, nježni lik pribirao, ojađen i povrijeđen. Prisilio se da ne gleda u retrovizor i svom je snagom nagazio na papučicu za gas.

Radio je zazujao kad ga je uključio. Okrenuo je dugme i našao neku jaču stanicu. Začuo se slab, zbunjen ženski glas. Isprva nije mogao razabrati riječi. Kad je prepoznao glas i razabrao riječi, panično je isključio radio.

Njen glas. Mrmljao je, tužeći se. Koja je to stanica? Chicago. Zar se krug već tako daleko proširio?

Usporio je. Nema smisla žuriti. Val ga je već pretekao — na kanzaškim farmama, u gradovima daleke Nove Engleske, u malim starim gradovima na Mississippiju, svuda sad šeću smeđokose,

sivooke djevojke.

Preći će i ocean. Ubrzo će zahvatiti cijeli svijet. U Africi ee to biti smiješno. Pa i u Kini, Japanu... nasmiješio se pri pomisli na to. Skrenuo je s auto-puta na pokrajnu cestu. Uskoro se vraćao, vozeći polako putem kojim je došao.

Na nekom raskrižju prometni se policajac probio kroz redove automobila do Ricka. On je sjedio mirno, ruku na upravljaču, nijemo čekajući.

— Rick — šapnula je sagnuvši se prema prozoru. — Je li sve u redu?

— Bez brige — odvrati on glupo.

Pružila je ruku kroz otvoreni prozor i taknula ga po ruci. Dobro poznati prsti, crveni nokti.

— Strašno želim biti s tobom. Zar nismo ponovo zajedno? Zar se nisam vratila?

— Jesi.

Očajno je zaklimala glavom.

— Ne razumijem — ponovi. — Mislila sam da je opet sve u redu.

On žestoko potjera automobil i pohita dalje. Raskrižje je ubrzo bilo daleko iza njega.

Bilo je poslijepodne, a on je bio iscrpljen, slomljen od umora. Automatski je vozio prema svome gradu. Posvuda po ulicama ona je hitala, sveprisutna. Stigao je do svoje kuće i parkirao.

Kućepazitelj ga je pozdravio u praznom predvorju. Prepoznao ga je po krpi i metli.

— Molim te — ustraja ona. — Reci mi što je Rick! Molim te, reci mi! — Protrčao je pored nje, ali ona ga je sustigla. — Rick, ja sam se vratila. Zar ne razumiješ: Oni su me uzeli prerano, pa su me potom vratili. Bila je to greška. Više ih nikad neću dozivati, sve je to sad prošlost. — Slijedila ga je niz hodnik sve do stuba. — Nikad ih više neću zvati.

On se uspinjao stubama. Silvia je oklijevala, a onda se spustila na najnižu stubu i sklupčala se u shrvanu, nesretnu krpu, sićušna figura u debelom radničkom odijelu i golemim čizmama.

Otključao je vrata svoga stana i ušao.

Kasno popodnevno nebo bilo je tamnoplavo iza prozora. Krovovi obližnjih kuća blistali su na suncu.

Tijelo ga je boljelo. Nespretno je oteturao u kupaonicu, učinila mu se stranom i nepoznatom. Napunio je kadu vrućom vodom, zasukao rukave, oprao lice i ruke u klokotavom vru¬ćem mlazu. Na tren je podigao pogled.

U ogledalu iznad umivaonika ugledao je zaprepašteno lice, obliveno suzama. Lice je bilo teško raspoznati — kao da se rasplinjavalo. Sive oči, raskolačene od užasa. Drhtava rumena usta,

nježan vrat, meka smeđa kosa. Lice je izgledalo patetično — a potom se djevojka pred umivaonikom sagnula da se obriše.

Okrenula se i umorno izašla iz kupaonice.

Zbunjena, neko je vrijeme oklijevala, a potom se bacila u naslonjač. Zatvorila je oči, dozlogrdili su joj jad i umor.

— Rick — molećivo je promrmljala. — Pokušaj mi pomoći. Vratila sam se, zar nisam? — Zatresla je glavom, sva preplašena. — Molim te, Rick, mislila sam da je sve u redu.

Brian W Aldiss: *Divna patagonska benzinska stanica*

Patagonia's Delicious Filling Station

Prevela Ingrid Jurela

Prenapučeni patagonski gradovi

Ambijent je apstraktan na pomalo nezgrapan način, iako se to odmah ne zamjećuje zbog slaba osvjetljenja. Naslućuje se oveći ružičnjak. Albie i Jill su sami.

Albie: — Vjeruješ li zaista u devetnaesto stoljeće?

Jill: — Kod kuće imam sliku koja ga prikazuje, a i utemeljitelj moje obitelji rodio se u devetnaestom stoljeću. Nije li to dovoljan razlog?

Albie: — Govorio sam ti u metafizičkom značenju.

Jill: — Čini se da se ponovo loše osjećaš ili možda opet nešto potajno spremaš. Ako me pokušavaš zavesti, znaj da si krenuo pogrešnim putem. Žene vole laskanje a ne metafiziku.

Albie: — Dosta nadmudrivanja! Hajde, svuci se!

Jill: — Kako to misliš; da se svučem?

Albie: — Skini svu svoju odjeću! Otkrij mi to svoje prekrasno tijelo!

Jill: — Skinula bih se, ali zaista ne vidim nikakve veze između toga i devetnaestog stoljeća. To nema smisla. To je isto kao da si spomenuo prenapučene patagonske gradove.

Albie: — Nije. Prokleto dobro znam da mi takvo što nikad nije palo na um.

Jill: — Ne moraš se praviti važan. To vjerojatno još nikome nije palo na um.

Albie: — To je ono što me oduševljava u ljudi. Sposobni su posve spontano izmisliti fraze, misli koje prije nisu postojale. Prenapučeni patagonski gradovi... Koliko ja znam, u Patagoniji nema prenapučenih gradova, ali ih sama ta fraza na neki način čini stvarnima, uzvišeno ustajalim, sumornim, sklonim raspadanju.

Jill: — To je dio Argentine, je li?

Albie: — Nije uopće važno. Pa ipak, drago mi je što si me to

pitala, jer mi se sviđa ton tvoga glasa. Eto, ti i ja stojimo ovdje i pričamo o prenapučenim gradovima u Patagoniji (a vjerojatno smo i jedini koji to čine) te tim nepostojećim gradovima na neki način dajemo svojstva postojećih. Vjeruješ li uopće da možeš zapamtiti njihova čudesna imena?

Ulaze Voici i Amarantha, dvije dražesne tamnoputе dje¬vojke i, držeći se za ruke, šeću pozornicom.

Voici: —... i kako sam sretna, draga Amarantho, što sam te ponovo srela! Zaista mi je milo što si se vratila. Patagonski su gradovi tako prenapučeni, a klima je užasna...

Amarantha: — Ali uzdržavao te bogataš i živjela si u prekrasnoj kući, u to sam uvjerena.

Voici: — Ni govora! Bila sam udana za čovjeka koji se bavio prodajom ovčjeg sira. Živio je u jednom od onih manje poželjnih predgrađa Punta Arenasa, gdje su sobe velike kao malo veći ormar i gdje nije bilo uređaja za klimatizaciju ni osnovnih sanitarnih potrepština. Imali smo dvije sobe i papigu, a to smo dijelili s još jednom obitelji.

Amarantha: — Jadnice! Pretpostavljam da nisi izradila mnogo ručnih radova.

Voici: — Varaš se! Oni u Punta Arenasu jednostavno su poludjeli za jastucima s pornografskim prizorima. Tako mi je i pošlo za rukom da nas, vezući prizore silovanja, vrlo uspješno izdržavam kad god je bilo neprilika s prodajom sira...

Albie: — Oprostite mi, mlade dame, no razgovarate li vi o prenapučenim gradovima Patagonije?

Amarantha (smiješeći se): — Ne, dakako. Govorimo o silovanju. (Odlaze)

Albie (češući se po glavi): — To je uglavnom sve o čemu mlado pokoljenje razmišlja — o zadovoljstvu. No, ako bolje razmisliš, što ti drugo i preostaje?

Jill: — Tu je uvijek ovčji sir . ..

Albie: — Čini mi se da taj posao u posljednje vrijeme propada.

Jill: — Kao i ljudska vrsta.

Albie: — Pa ipak je u posljednje vrijeme nastala prava eksplozija stanovništva. To i jest razlog tolikoj prenapučenosti gradova...

Jill: — Patagonskih?

Albie: — Pa da, kad si ih spomenula. Već sama njihova imena imaju u sebi nešto katastrofalno: Comodoro Rivadavia, Nahuel Haupi, Sarmiento, gdje se govori velški, Rio Gallegos, gdje je prošle godine u požaru poginulo dva milijuna ljudi.

Jill: — Izmišljaš! Nitko tamo ne govori velški. Ako nešto i govore,

onda je to španjolski.

Albie: — U Comodoro Rivadaviji pola ljudstva je nijemo i uopće ne govori. Stekli su prevlast u Gradskom vijeću i zakonom zabranili govor od zore do sumraka.

Jill: — Zacijelo je prekrasno živjeti u tako tihom gradu.

Albie: — Da, sve dok ne padne sumrak. A tada se ona polovica stanovništva koja može govoriti osvećuje tako što viče cijelu noć. Ta te su »kričeće noći« u Comodoro Rivadaviji poznate cijeloj Južnoj Americi.

Ulaze George i Toscannino, dva pristala bljedolika mladića, te ruku zabitih u džepove šeću pozornicom.

George: —... i kako sam samo zadovoljan što te opet vidim, dragi Toscannino! Gdje li si bio za svih tih mjeseci?

Toscannino: — Pa... zapravo sam vikao.

George: — Vukao?

Toscannino: — Ne, vikao. Posjetio sam prenapučene gradove Patagonije upravo zbog toga što sam htio doživjeti kričeće noći Comodoro Rivadavije. I nadmašile su sva moja očekivanja. Vozio sam se cestom R 69 iz kolonije las Hera, a buku smo mogli čuti čak prije no što smo sišli s auto-ceste. Užasno uzbudljivo! Lenjingradske bijele noći Comodoro Rivadavije.

George: — Iznenađuješ me. No, mene je lako iznenaditi zbog mog temperamenta. Rođen sam u Iznenađenje-Gradu, u Oregonu. A što to viču u tom raju koji se zove Comodoro Rivadavia?

Toscannino: — Imaju različite uzvike. Osobito su omiljeni njihovi narodni uzvici. No čini se da ipak uzvici starih bratovština najviše privlače turiste. Pokoji ceh ima katkad čak četiri ih pet uzvika, koji se pokoljenjima prenose od usta do usta.

George: — Pa ako ćemo govoriti o vikanju, čini se da je u ovom slučaju posrijedi puka utopija.

Albie: — Za dana se ne Čuje ni mušica.

Toscannino: — Ti se ne miješaj u to! Ja pričam priču.

George: — Kakvi su ti uzvici? Navedi neki primjer.

Toscannino: — Bojim se da moj glas nije dobar za vikanje. Za to su potrebne godine marljiva vježbanja. Ali, na primjer, ceh koji se bavi prodajom sirova viče: »Ovčji sir!« ili: »Upravo svježe od ovaca!« ili: »Puno vitamina!« Predivno!

George: — Čini mi se malo prebučno, pogotovu u prenapučenom gradu . ..

Toscannino: — Nimalo. Čovjek se vrlo brzo navikne na to. U svakom slučaju, možeš se odmoriti u toku dana kad iziđe sunce i zavlada tišina. A cijele se noći gradom kroz mnoštvo probijaju prodavači živo obojenih čepova za uši.

George: — U Iznenađenje-Gradu, u Oregonu, proizvodnja čepova za uši vrlo je razvijena. Godišnje se iskoristi više od sto milijarda tona plastike, a izvozi se u više od sto i dvadeset zemalja u svijetu .. .

(Odlaze)

Jill: — Nisu ništa rekli o tome da se tamo govori velški, zar ne?

Albie: — Upravo tako.

Jill se svlači. Ima prekrasno tijelo i izobilje stidnih dlaka. Na desnoj dojci joj je utetovirano: »Iznenađenje-Grad, Oregon«.

Albie: — To je ono što me uistinu začuđuje kod ljudi — polovica su žene. **(Zastor)**

Divan krug

Mlin u Donjem Montrealu, nedugo nakon krunidbe. Georgia pokreće kotač, a njezin mladić Lars hrani mule.

Georgia: — Slučajno sam čula priču koju si prošle noći čitao svom mlađem bratu Marku da bi ga uspavao. Čini mi se da nije prikladna za šestogodišnjeg dječaka.

Lars: — Ali šestogodišnjaci vrlo vole morske mule.

Georgia: — Ipak ne toliko!

Lars: — No, ako se želiš svađati. .. **(Vješa se)**

Georgia: — Život je u biti tragičan. Čim sam se jutros probudila, znala sam da će se dogoditi nešto strašno. Ne, to je bilo jučer.

Ulazi Ben Blackmale.

Ben: — 'bro jutro, gospođice. Nisam mogao a da ne čujem što govorite, jer sam bio iza pozornice. Slučajno sam i ja sanjao da sam jučer šetao s kraljem.

Georgia: — Kakve to ima veze s Larsovom smrću?

Ben: — I kralj voli morske mule.

Georgia: — Ta bi primjedba nešto značila samo kad bi kralj bio šestogodišnji dječak.

Ben: — No, sad se nemojte ljutiti! On je otac iako mu je samo šest godina. Ne zavidim mu. Imam dvoje divne djece, Anitu od devet i Berta od sedam godina. Nazvali smo ga Bertom jer je oduvijek bio alergičan na jagode. Teško radim da bih ga mogao izdržavati... znate kako su skupe jagode. Život je mlin.

Georgia (izlazeći iz svog mlina): — To je glupa primjedba. Kad bi život bio mlin, to bi značilo da sam upravo napustila život zbog loga što mi je Donji Montreal draži.

Ben (obješene glave): — To je bila samo govorna figura. Moja ju

je majka upotrebljavala svaki dan, a mi je nikad nismo ispravljali. »Život je mlin«, govorila bi. Izrađivala je jastučnice s erotskim prizorima za potrebe patagonske trgovine.

Georgia: — Toliko o socijalnoj povijesti.

Ulazi policijski detektiv, narednik Buenos Aires.

Buenos (Georgiji): — Oprostite, gospođice, biste li pogledali ovu fotografiju i rekli možete li...

Buenos: — Oprostite, pogrešna fotografija. **(Pokazuje drugu)**. Jeste li vidjeli čovjeka ovakva izgleda?

Georgia (pokazuje Bena): — To je on!

Buenos (krećući prema Benu): — Oprostite, gospodine, ali imam nalog da vas uhapsim zbog krijumčarenja jastuka s erotskim vezovima u Patagoniju. Osim toga, čini mi se da ste rođeni u znaku Bika.

Ben: — Ne, rođen sam u znaku Medvjeda.

Buenos: — Lažljivče, takav znak ne postoji! To je samo jezična figura.

Ben: — No, sad mi je dosta pretvaranja! **(Bježi)**

(Buenos ga ubija.)

Buenos: — Nadam se da mi nećete zamjeriti krvoproliće, gospođice.

Georgia: — Nimalo. Ako ga želite, tamo je iza drvarnice.

Buenos: — To je vaš dragi ljubavnik koji je umro u roku od prošlih pola sata. Zacijelo ste vrlo ravnodušne prirode.

Georgia: — Zapravo sam rođena u Ravnodušnosti, u Oregonu, u gradu od oko 1,544.000 stanovnika sudeći po posljednjim izvještajima. Ne znam jeste li ikad posjetili Ravnodušnost, ali prije no što uđete u sam grad, na ulazu stoji ploča s natpisom: »Ravnodušnost-Grad, domovina Rujanskog Graška i Kadulje. Dobrodošlica strancima«.

Buenos (češući se po glavi): — Toliko sam puta bio u tom gradu a ne sjećam se tog znaka.

Georgia: — Baš se ne možete pohvaliti svojom moći zapažanja. No, Rujanski Grašak mi je bio djed po majci, a doimao se vrlo majčinski u svojim kaftanima i bijelim nabranim hlačama. Šezdeset i šest godina je svakog tjedna pisao izvještaj za mjesne novine, a osim toga je napisao zbirku pjesama pod nazivom »Samo običan narod«, koja je objavljena u tvrdom uvezu.

Buenos: — Nije li to zbirka pjesama koja je, uglavnom u običnom metru, s rimom abab, slavila vrline tuposti?

Georgia: — Tu je bio i pokoji sonet, koliko se sjećam.

Buenos: — Uključujući i onaj koji počinje stihovima: »Sad očarava peristil, a sada luk«? Kupio sam primjerak te knjižice i čuvam ga, ali još se ne sjećam tog prokletog znaka što ste ga spomenuli.

Georgia: — Niste mi se svidjeli kad ste došli. Još i sad mislim da ste prilično glupi, ali počeli ste mi se sviđati. Biste li svratili na piće?

Buenos: — Na dužnosti sam, gospođice. Negdje između ovog mlina i Patagonije cijelo je mnoštvo krijumčara erotskih jastuka koje treba pohvatati.

(Izlazi)

Georgia: — Čudni su ti ljudi koje srećeš. Svi nešto nadodaju tvom životnom iskustvu. Svaki od njih ima nešto posebno, iako, moram reći, nije baš često da to i daju. Sretna sam što sam ovakva. Nikad ne dopuštam da me svladaju moje nevolje. Nikad ne dopuštam da me moji udvarači potčine. U trideset trećoj godini još sam djevica. Još, sve dok me to zadovoljava onako kako to ja želim. Naime, treba i misliti o životu. Teška su ovo vremena. Nije ostalo mnogo mlinova. Trebalo bi da ljudi više misle o onome što govore drugima... svi se mi lako vrijeđamo. Lijepo je biti osjetljiv, ali nije dobro biti preosjetljiv. Budem li mogla, pokušat ću da se nikad ne uvrijedim, iako se čovjek mora boriti za svoja prava. Zapravo, stvar je u uspostavljanju ravnoteže. Možda je to tajna života. Ili život nema tajne. Svi misle da život ima tajnu i svi se razočaraju kad ne uspiju otkriti što je to tajna. Možda bi bili još više razočarani kad bi zaključili da tajne uopće nema... Vrlo je značajno da stareći ne postanemo cinični. Još i sad vjerujem ljudima, iako sam vrlo često bila povrijeđena. Zapravo, tu i tamo. Bila sam povrijeđena kad se Lars objesio u srdžbi. Zaboravila sam zbog čega, bilo je to nešto posve beznačajno. Joj, ta oni će doći i pitati me zašto se Lars objesio, a ja se neću moći sjetiti razloga. Izgledat ću prilično glupavo! »Zaboravila sam«, morat ću im reći. »Niste mogli zaboraviti«, odgovorit će mi. Bit će bijesni, pogotovu Larsova žena Meg. Morat ću izmisliti razlog. »Lars se nije mogao sjetiti znaka ispred Ravnodušnost-Grada«, reći ću im. Ali, to je prilično beznačajan razlog za samoubojstvo svakome tko ne pozna Ravnodušnost.

Dakako, ako zaduže onoga zgodnog detektiva, on će svakakako shvatiti razlog jer je bio u Ravnodušnosti. Ah, tada ne bih smjela upotrijebiti taj izgovor, jer će se sjetiti da nije Lars bio taj koji se nije mogao sjetiti znaka već upravo on... U kakvo se to more laži uvaljujem! Možda bi trebalo da se ubijem... to bi riješilo sve.

S druge strane, zašto bih se ubila samo zato da bi drugi bili zadovoljni? Vjerujem da je važno ugoditi drugima, ali postoje granice. To ne bi trebalo govoriti, ali zapravo ugađamo drugima radi nas samih. Naime, mislim da se nadamo kako ćemo, budemo li pristojni prema drugima, učiniti ljude spremne da udovolje nama. To je

suprotno pokvarenom krugu, to je divan krug. I zaista ne bi imalo smisla ugađati drugima ako ne bismo imali koristi od toga. To je filozofska stvar. Ne znam što da činim. Uvijek sam govorila da je život prilično filozofska stvar... To je govorio i otac moje majke. Da ga je Lars sreo, vjerojatno bi još i sad bio živ. S druge strane, da je Lars sada živ, nikad ne bih srela onoga pristalog detektiva... Život je zaista tajna... **(Zastor)**

Nepoštenja osamljene benzinske stanice

Benzinska stanica izvan petagonskoga grada. Regina Blackmale i Sam Prenderghast izlaze iz automobila i zviždukom dozivaju čovjeka sa crpke.

Sam: — Možete li mi naliti benzina?

Poslužitelj: — Bilo bi bolje da upalite svjetla, gospodine. Pomrčina Sunca je u porastu.

Sam: — Kakva pomrčina Sunca? Otkad sam u Patagoniji nisam doživio ništa drugo osim neprilika! Najprije mi se pokvario ručni sat, onda se Regina prehladila, a sad još i pomrčina Sunca! Što s tim dobivate?

Poslužitelj: — Želite li kupiti naočale za sunce, gospodine?

Regina: — Reci mu kako su prenapučeni gradovi, Same! Reci mu kako smo u Punta Arenasu morali dijeliti stan s nekim glupim prekupcem ovčjeg sira i s njegovom ženom. Hajde, reci mu!

Sam: — Prestani prigovarati, vrećo! Nikad nam ne bi povjerovao.

Poslužitelj: — O, da povjerovao bih vam. **(Skida periku)**. Možda me sad prepoznajete. Ja sam onaj prekupac sira o kojem ste maloprije govorili. U posljednja dva mjeseca je propala čak trgovina erotskim jastucima, žena me napustila, pa sam se morao prihvatiti ovoga bijednog posla.

Sam: — Zgodna priča. A kamo vam je otišla žena?

Poslužitelj: — U Donji Montreal.

Sam i Regina (uglas): — Ta mi idemo onamo!

Poslužitelj: — Nećete stići daleko po ovoj pomrčini. Zašto ne pričekate dok ne prođe? Traje tri minute i pedeset i jednu sekundu. U međuvremenu, dopustite mi da vam kažem kako je veliko bilo moje zadovoljstvo što ste stanovali kod nas. Znam da nije bilo kao u palači, ali...

Regina: — Vraga kao u palači! Smrdjelo je po ovčjem siru! Nikad nisam vidjela bjednijeg brloga. Ja vam, zapravo, ne zamjeravam. Vi ste samo domorodac. Krivac je moj glupi muž! »Moramo li ići u Punta Arenas?« pitala sam ga. »Da«, odgovarao bi. Željela sam poći u Comodoro Rivadavi... grad je veći, trgovine su bolje, iako se noću

toliko više, a to, kako već pretpostavljate, užasno mrzim.

Poslužitelj: — No, gospođo, svi gradovi Patagonije su prenapučeni, jedan kao i drugi. Ali to nije razlog da se okomite na viku u Comodoro Rivadaviji. Zar nikad niste čuli povik ceha benzinske stanice u dva sata ujutro? **(Više)** Benzin! Dobar i mirisav! Benzin! O, predivno!

Sam: — Hvala, Mack, ali sad nam je dosta mjesnog folklora. Pred nama je dug put, i kao što ste mogli zamijetiti, moja žena nije baš dobre volje. Napuni mi, molim te, po ovoj mjesečini.

Poslužitelj (vadi knjižicu): — Kupite ovo, gospodine! »Kompletan vodič o pomrčinama Sunca i Mjeseca odsad do dvije tisućite godine, s tabelom ekvinocija i s dodatkom o svršetku svijeta«. Samo petnaest krapotnikasa.

Sam: — Huljo! To je krivotvorina! Dao si je tiskati posebno za ovu priliku. Svi ste vi Patagonci isti!

(Ulazi policajac Buenos Aires, detektiv — inspektor)

Buenos: — Oprostite mi, gospodine, no čini mi se da se vi zovete Samuel Aniseed Penderghast, odnosno Toscannino Scrubbs. Ja sam detektiv i želio bih vas nešto upitati u vezi s erotskim jastučnicama koje su nestale u kneževoj palači u Sarmientu, gdje se govori velški.

(Sam i Regina trčeći izlaze)

Poslužitelj: — Dakle, zamalo si ih ukebao. **(Stavlja periku na glavu)**

Buenos: — Dug je put pješke do Donjeg Montreala. No, stići ću ih. Hvala ti na sudjelovanju u svemu ovome. Ta zamisao s pomrčinom bila je sjajna. Kako si samo uspio?

Poslužitelj (gledajući gore): — To je jedan od mojih starih sombrera. Jedina je teškoća bila u posuđivanju kablova koji su mi bili potrebni da ga učvrstim između Sunca i stanice.

Buenos: — Trebala su ti još dva, je li? Jedan mi izgleda prilično dobro. A svidjelo mi se i tvoje vikanje. Benzin! Je li to autentičan uzvik?

Poslužitelj: — Danas je, da ti pravo kažem, teško reći što je autentično. Turizam je najavio smrt svega spontanoga, čak u najudaljenijim krajevima, kao što je naša voljena Patagonija. Ali, naučio sam uzvik ceha benzinskih stanica od svog ujaka Divesa, koji se rodio u Comodoro Rivadaviji. Ja sam rođen u hladnom i vjetrovitom dijelu pampa de los Terromontes. Ali, to nije važno, osim toga, moj je ujak mrtav. Dopusti da ti ponudim primjerak knjige »Povici kričećih noći u Comodoro Rivadaviji«. Samo petnaest krapotnikasa.

Buenos (ispitujući knjižicu): — Varalice, to je krivotvorina! Dat

ću ti pet krapotnikasa.

Poslužitelj: — Dobro! **(Novac mijenja vlasnika)**

U dvorište pred stanicom ulazi crna limuzina. Izlazi Lavinia Borg.

Lavinia: — Možete li mi reći koliko je još udaljen Punta Arenas?

Buenos: — Punta Arenas je zatvoren, gospođo, zbog prenapučenosti. Najbolje bi bilo da se vratite putem kojim ste došli te da skrenete lijevo prema Argentini.

Lavinia: — Prepoznala sam vas. Prošle noći sam sanjala nešto melankolično. Usnula sam da sam svirala na gitari kraj nekoga starog izvora u kamenu, a dvije su se ptice spustile do mene. Cvrkutale su uz moju svirku. Tada sam pogledala u izvor i vi ste bili tamo. Utapljali ste se u potpunoj tišini, radije no da prekinete glazbu.

Buenos (češući se po glavi): — Jeste li me izvukli?

Lavinia: — Probudila sam se strašno žedna. Potrčala sam prema kupaonici i povratila. Na večeri smo imali neke prijatelje, koji su donijeli hranu što mi nije prijala. Danas sam namjeravala otići u Punta Arenas, gdje je, čini mi se, hrana dobra. Toliko o mojoj povijesti.

Buenos: — Da budem iskren, tamo vlada nestašica hrane.

Poslužitelj: — Pa čak i nestašica ovčjeg sira.

Buenos: — Dođite u moju kuću, draga gospođo, i poslužit ću vas obrokom vaših snova. Ja sam detektiv i prilično tvrd orah, ali me vaša ljepota smekšala do te mjere da sam vam spreman ponuditi morske mule i bijelo vino u zamjenu za vaše društvo.

Lavinia: — Moram li i spavati s vama?

Buenos: — Gospode, ta niste valjda mislili da ću vas nizašto hraniti morskim mulama, zar ne? Nisam baš tako glup! Napokon, postoje pravila gostoljubivosti. Gledajte, gospođo, ja mogu biti detektiv, ali i ja imam osjećaje kao i vi. Dakako da ćete morati spavati sa mnom!

Poslužitelj: — Morat ćete spavati i sa mnom. Ja, naime, živim s njim.

Lavinia: — Onda smo se dogovorili. Upozoravani vas da bolujem od bolesti koju muškarci obično smatraju odvratnom, ali to meni ne predstavlja teškoću. Samo mi malo smeta pomisao na to da sam sinoć sanjala kako ste se utopili. Hajdemo!

(Svi izlaze. Ulazi Regina)

Regina (zove): — Same! Same! Kamo je otišao taj idiot? Gospode, ponovo smo se vratili na onu užasnu benzinsku stanicu. No bar onaj glupavi trgovac ovčjim sirom nije ovdje. Možda bismo se mogli smjestiti ovdje, uljepšati ovo mjesto, prodavati benzin, obogatiti se.

(Crvena limuzina se zaustavlja ispred benzinske stanice)
Povici: Ben-zin! Dobar i mirisav! Ben-zin!

ZASTOR

Arthur C. Clarke: *Kako je defenestrirana Ermintruda Palac*

(Priče iz "Bijelog Jelena" – priča sedma)

Tales of the White Hart
The Defenestration of Ermintrude Inch

Preveo Krsto Mažuranić

Kako je teško kad se čovjek na nešto navikne, pa toga više ne bude!

Shvaćamo vas, dragi čitatelji »Siriusa«. Neoprostivo je što u prošlome broju nije bilo »Bijeloga jelena« i njegove neodoljive pričalice Harryja Purvisa.

Ipak, morate nam oprostiti. Vidite, postoje i takve stvari koje zovemo »višom silom«. Jadni, jadni, siromašni Harry…

Među mnoge zagonetke o Harryju Purvisu — koji je inače bio tako pun kojekakvih priča — ubraja se i postojanje ili nepostojanje gospođe Purvis. No, istina je da on nikad nije nosio vjenčani prsten, ali to danas ionako ništa ne znači. Upravo kao ni eventualno nošenje prstena, što bi vam mogao potvrditi svaki hotelski recepcionar.

Harry je u mnogim svojim pričama pokazivao svoj nesumnjivi antagonizam prema osobama koje je jedan moj prijatelj Poljak, ne poznajući dovoljno strane jezike, uvijek nazi¬ao damama ženskoga spola.

A onda je došao dan kad smo saznali!

Ne sjećam se više tko je prvi spomenuo riječ »defenestracija«, jednu od onih egzotičnih riječi bez kojih možete proživjeti svoj život sretno i veselo a da ih nikad ne saznate. Bit će najvjerojatnije da je istrčao neki od mladih erudita koji su znali zalutati među stalnu klijentelu »Bijeloga jelena« ravno s koledža, izazivajući u nas starosjedilaca komplekse manje vrijednosti zbog naše nezrelosti i ignorancije. Počelo je, dakle, riječju, ali se ubrzo prešlo na djela. Da li je itko od nas već doživio defenestraciju? Da li netko od nas poznaje nekoga tko nja se pretvori u čvrsto uvjerenje.

— Da — rekao je Harry. — Dogodilo se to jednoj slatkorječivoj dami koju sam nekoć poznavao. Zvala se Ermintruda i bila je suprugom Osberta Palca, snimatelja za BBC.

— Osbert je sve svoje radno vrijeme provodio slušajući kako drugi pričaju, a veliku većinu slobodnog vremena slušajući kako priča Ermintruda. Na žalost, nju nije mogao utišati pritiskom na dugme, pa je rijetko uspijevao sam prozboriti koju riječ.

Ima žena koje iskreno ne shvaćaju da nisu u stanju prestati da govore i koje se iznenade do neba kad im netko spočitne da monopoliziraju razgovor. Ermintruda bi progovorila onoga trenutka kad bi se ujutro probudila, dodala bi gas da nadjača vijesti na radiju i tjerala dalje sve dok Osbert ne bi, zahvalno, otišao na posao. Dvije godine takvog života reducirale su ga u stanje živčane olupine. Jednog jutra, međutim, otkrio je da mu je supruga oboljela od davno zakašnjelog napada laringitisa, pa je to iskoristio da bi prosvjedovao protiv njenoga konverzacijskog monopola.

— Na njegovo ogromno iznenađenje ona je jasno i tiho (zbog laringitisa!) odbila sve njegove optužbe. Postalo je očevidno da za Ermintrudu vrijeme stoji dok ona govori, a leti nadzvučnom brzinom bude li prisiljena slušati nekoga drugog. Čim joj se vratio dobar glas, rastumačila je Osbertu kako je podlo što je optužuje za nepostojeće stvari, za niske izmišljotine, svađa bi bila žučna da je uopće bilo moguće svađati se s Ermintrudom.

— Osbert je bio gnjevan i očajan. Bio je on, također, dosjetljiv, pa se stoga dosjetio kako će doći do nepobitnih dokaza kojima će uvjeriti Ermintrudu da na svaki slog koji on uspije prozboriti dolaze stotine i stotine njenih riječi. Rekao sam već da je bio snimateljem za BBC, soba mu bijaše ispunjena HiFi sistemima, od kojih je dijelova, ne znajući, poklonio BBC-ju.

— Nije mu trebalo dugo da bi konstruirao instrument koji bismo mogli nazvati selektivnim brojačem riječi. Ako se bar malo razumijete u audiotehniku, bit će vam jasno kako se to može izraditi pomoću odgovarajućih filtera i poluvodiča — a ako se ne razumijete, morate mi vjerovati na riječ. Aparat je, ukratko radio ovo: mikrofon je hvatao sve izgovorene riječi u stanu Palčevih, Osbertove su riječi, izgovorene dubokim glasom, odlazile na jednu stranu i označene na brojaču »On«, a Ermintrudine više frekvencije na drugu stranu, u brojač »Ona«.

— Nakon jednoga sata rezultat je bio ovakav:

On 23

Ona 2530

— Brojke su se mijenjale na brojaču, a Ermintruda je sve više i više tonula u crne misli, govoreći (nevjerojatno!) sve manje i manje. Osbert je, naprotiv, opijen vinom pobjede (Što je, zapravo, izgledalo kao najobičniji jutarnji čaj), iskoristio situaciju i brbljao sve više i više. Kad je, napokon, krenuo na posao, rezultat je jasno oslikavao promijenjeno stanje u domaćinstvu Palčevih:

On 1043
Ona 3397

— Da bi se vidjelo tko je gospodar u kući, Osbert je ostavio aparat uključen, uvijek ga je zanimalo da li Ermintruda govori sama sebi i kad nema nikoga tko bi je slušao. Dakako, da je brojač zaključao, kako ga njegova žena ne bi mogla isključiti za njegove odsutnosti.

— Bio je pomalo razočaran kad je po povratku s posla našao broj njenih riječi nepromijenjen. Rezultat je, međutim, ubrzo nastavio rasti. Pretvorilo se to u igru — doduše, smrtno ozbiljnu igru — u kojoj je oboje protagonista bacalo pogled na aparat kad god bi prozborilo koju riječ. Ermintruda nije mogla izbjeći poraz: opet i opet bi je spopao napadaj blagoglagoljivosti, a rezultat na brojaču bi se popeo za novih nekoliko stotina prije nego što bi nadljudskim naporom volje prisilila samu sebe da ušuti. Osbert je vodio tolikom prednošću da si je mogao dopustiti luksuz povremenih sarkastičnih komentara, a zadovoljstvo koje su mu pričinjavale te upadice bilo je vrijedno nekoliko brojaka više na brojaču.

— U domu Palčevih zavladalo je stanje kakve-takve verbalne ravnoteže, ali je broj riječi izazvao napetost. Napokon je Ermintruda, kojoj zapravo nije manjkalo inteligencije, apelirala na mužev razum. Naglasila je da rezultat na brojaču ne može pokazivati pravo stanje stvari jer se nijedno od njih ne ponaša prirodno pod budnim uhom aparata. Osbert je nepošteno iskoristio njenu nespremnost zaskočivši je bez najave, a sad je mučaljiv poput ribe, da bi iskoristio početnu prednost. Zastao mu je dah pred ovolikom drskošću, ali je morao priznati da tu ima i nešto istine. Test bi bio pravedniji i ozbiljniji kad bi oboje moglo zaboraviti na aparat i ponašati se prirodno.

— Napokon su sklopili kompromis. Osbert je gestom velikodušja vratio brojač na nulu i pokrio displej da bi onemogućio praćenje rezultata. Dogovorili su se da će slomiti voštane pečate — na koje su pritisnuli svoje otiske prstiju — na kraju tjedna i priznati rezultat kao konačni i neoborivi dokaz, ne pokušavajući ga oboriti nikakvim izmotavanjima. Sakrivši mikrofon pod stol, Osbert je odnio brojač u svoju radnu sobu kako u stanu ne bi ostalo ništa što bi ih podsjećalo na kobni sukob koji će odlučiti sudbinu Palčevih.

— Malo pomalo stvari su se vratile na normalu. Ermintrudi se povratio njen raskošni dar govora, ali to Osbertu više nije smetalo jer je znao da svaku njenu izgovorenu riječ zapisuje nepristrani stroj. Kad tjednu dođe kraj, njegov će trijumf biti potpun. Mogao si je čak dopustiti luksuz od nekoliko stotina riječi dnevno, znajući da će to Ermintruda nadoknaditi u nepunih pet minuta.

— Ceremonijalno lomljenje pečata obavili su uvečer posljednjeg dana u tjednu, pošto je pod napadajem čak i za nju neobične brbljavosti Ermintruda triput zaredom ponovila telefonski razgovor

rekordne banalnosti riječ po riječ. Osbert je to podnio nadmoćnim strpljenjem smiješeći se i ponavljajući »Da, draga« svakih deset minuta, zabavljajući se u međuvremenu iznalaženjem svih mogućih isprika koje će ona vjerojatno izmisliti kad se suoči s konačnim dokazom.

— Pokušajte zamisliti njegove osjećaje kad su napokon slomili pečate i ugledali rezultat za cijeli tjedan:

On 143.567

Ona 32.590

— Osbert je buljio u nevjerojatne brojke kao začaran. Nešto se dogodilo, ali što? Pogreška vjerojatno, leži u aparatu. Ipak, ježio se od pomisli da mu sad Ermintruda neće dati mira čak i ako dokaže da je brojač pokvaren.

— Osbert je izgurao trijumfalnu Ermintrudu iz sobe i krenuo da rastavi svoj izdajnički uređaj. Pogled mu privuče nešto u košu za smeće. Bio je siguran da to sam nije odbacio. Bio je to komad magnetofonske vrpce slijepljenih krajeva tako da čini neprekidnu petlju. Osbert je bio siguran da danima nije dirao magnetofon! On podigne vrpcu, razgleda je, a sumnja se pretvori u čvrsto uvjerenje.

— Pogleda magnetofon; prekidači i dugmad su pokazivali da je netko prčkao po njima. Ermintruda je bila lukava, ali i neuredna. Osbert joj je često prigovarao da nikad ne obavlja posao do kraja.

— Njegova je soba bila puna komadića vrpce na koje je snimao koješta, pa i svoj glas; Ermintrudi nije bilo teško izabrati snimku njegova glasa, odrezati odgovarajuću dužinu, prilijepiti krajeve jedan o drugi, uključiti reprodukciju i ostaviti magnetofon da brblja pred brojačem njegovim glasom sate i sate. Osbert je bio bijesan na samoga sebe što se nije dosjetio tako jednostavnom triku i unaprijed ga spriječio. Da je vrpca bila samo malo čvršća, vjerojatno bi njome zadavio Ermintrudu.

— Da li je on i pokušao uraditi tako nešto, ne zna se. Sigurno je samo da je ona napustila stan kroz prozor, a jasno, moglo se to dogoditi i nesretnim slučajem — samo što to Ermintrudu nitko nije mogao pitati jer su Palčevi živjeli na četvrtom katu.

— Meni je svakako poznata činjenica da se defenestracija najčešće događa namjerno, a isto tako je ona bila poznata i istražnom sucu. Ali nitko nije mogao dokazati da je Osbert izbacio svoju ženu kroz prozor, pa je stvar ubrzo zaboravljena. Godinu dana nakon Ermintrudina leta kroz prozor Osbert se oženio dražesnom malom gluhonijemom djevojkom. To vam je jedan od najsretnijih bračnih parova u Londonu.

Harry je ušutio, da li zato što ni sam nije vjerovao u priču ili iz pijeteta prema pokojnoj gospođi Palac, ne znam, a prije nego što je bilo tko od nas mogao prozboriti, vrata se otvore uza zveket i

lomljavu, a impozantna blondina nahrupi u »Bijeli jelen«.

Nevjerojatno je kako život zna namjestiti događaje! Harry Purvis problijedi i pokuša se, bez uspjeha, sakriti u mnoštvu.

— Ha, to je, dakle, mjesto — čuli smo — gdje ti svake srijede držiš predavanja iz kvantne mehanike! Trebala sam se raspitati na Sveučilištu još lani! Harry Purvis, ti si lažac, i baš me briga ako to sazna čitav svijet! A što se tiče tvojih prijatelja, — tu nas odmjeri pogledom koji je žario i palio — već odavno nisam vidjela na jednome mjestu takvu hrpu niškoristi i pijandura!

— Hej, čekajte vi... — prosvjedovao je Drew, ali ga ona ušutka jednim jedinim grobnim pogledom, pa se okrene jadnome Harryju:

— Hajde, miči se! Vodim te kući. NE, nije potrebno da dovršiš piće! Ionako si se već nalokao.

Poslušan poput dresirana psića Harry uzme svoju torbu i kaput.

— Da, draga Ermintrudo — promuca on.

— o o o —

Neću vas zamarati dugom diskusijom koja je uslijedila, a tema je bila da li je ime gospođe Purvis zaista Ermintruda ili je Harryja tako šokirao njen dolazak da je pod utjecajem vlastite priče automatski upotrijebio upravo to ime. Bilo kako bilo, Harryja više nikad nismo vidjeli.

Nedostaješ nam, Harry. Čak i oni koji ti nisu vjerovali ni riječi tuguju za tvojim pričama. Slušaj. Ako ne možeš k nama, defenestriraj Ermintrudu, uradi to u jednu srijedu navečer, imat ćeš četrdesetak svjedoka koji će ti dati alibi. Uradi bilo što, samo nam se vrati. Čekamo te.

Zoran Živković:

tu je i svenadzirući super-kompjutor, koji bdije nad velikom oazom »civilizacije« iza čijih granica vreba nepoznato.

Festival SF filma

Zapostavljanje jednog od stražara, Loganu, biva stavljeno u zadatak da pronađe »svetilište« tajne sekte koja veruje u postojanje života i izvan zidina džinovskog grada, odnosno u njegovu smislenost posle tridesete godine. Zajedno sa jednom pripadnicom te sekte (jer kako bi inače bilo romanse!), on uspeva da se, nakon mnogo peripetija, probije do spoljnog sveta, gde ugrožavanja našeg civilizacije zatiče mnogo jedinog preživelog neprijateljskog čovečanstva, te se vraća iz osnova izmenjenog društva.

U svečanoj dvorani Studentskog kulturnog centra u Beogradu od 15. do 25. februara specijalni program Festa pod naslovom »Nauka fantastika filmu« na toj smotri prikazano je ukupno devet dugometražnih igranih filmova i sedam kratkometražnih animiranih, crtanih i igranih filmskih ostvarenja. Mi ćemo se prevashodno usredsrediti na dugometražne, i to one kojima su bili predstavljani publici.

Logan i devojka vraćaju se u grad da saopšte i ostalima svoje otkriće, ali oni im ne poklanjaju nimalo pažnje, ponašajući se kao dobro programirani roboti. Sve do tog trenutka film poseduje izvesnu tenziju i privlačnost, koja biva pojačana nagoveštajem neumitnog tragičnog kraja. Da se »Loganovo bekstvo« odista okončalo potpunim neuspehom naslovnog junaka, da prepustivši svoju sabraću bila bi to zanimljiva parabola o košmarnoj uslovljenosti sveta u kojem danas živimo, na dalje, prihvatljivo angažovan SF film, koji bi mogao da se dopadne i onim najzahtevnijim gledaocima. Nažalost, ništa od svega navedenog nije se dogodilo.

Festival SF filma otvoren je ostvarenjem američkog reditelja engleskog porekla Michaela Andersona pod naslovom »Loganovo bekstvo« (Logan's Run), snimljenim prošle godine. Potrebno je odmah skrenuti pažnju da je pošteni film namenjen komercijalnoj distribuciji, sa svim tipičnim nedostacima karakterističnim za holivudsku produkciju tog tipa.

Radnja filma smeštena je u 23. vek, kada je Zemljom vladao totalitarni poredak, idealno obrazac sveta epikurejske stagnacije. Starost je ukinuta, pošto bi svako ko je preživeo trideseto godinu bivao uništen. One koji pokušavaju da se bekstvom spasu egzekucije lovi kasta stražara, koji, međutim, i sami podležu nemilosrdnom žrvnju starosne granice. Kako to već biva u sličnim situacijama.

Međutim, filmovi iz holivudske kuhinje veoma retko puštaju na pozorišnu scenu, pa je tako i ovaj film, koji bi mogao da se svrsta u kategoriju filmova sa ozbiljnijim ambicijama, prošao gotovo neprimećeno. Ipak, ne treba zaboraviti da je ovo jedan od dvaju SF filma sa cele smotre za koje su naši distributeri pokazali izvesno interesovanje. Drugog dana festivala prikazan je film mladog francuskog reditelja Jeromea Laperrousaza »Human«, koji je došao ovenčan »Zlatnim asteroidom«, prvom nagradom prošlogodišnjeg trščanskog festivala. Kažimo odmah, posredi je delo čije je svako diskurzivno tumačenje već unapred osuđeno na drastičnu racionalnu redukciju, i o kojem, eventualno, ima smisla uslovno raspravljati samo među onima koji su već imali prilike da ga vide.

Ovo, međutim, ne znači da je u pitanju puka vizuelna fantazmagorija. Određen size, Davidom Bowiem u glavnoj ulozi, koji je — nekakav odmah bude rečeno — ubedljivo pokazao da mu ni talenta glume nisu strane. U pitanju je film koji, ukoliko bismo ga doslovno shvatili, rizikovao da bude optužen za izvesne nedoslednosti u faktografiji, u razvoju radnje, najzad, u koherenciji likova. Međutim, u koliko mu pridemo kao delu koje je prevashodno poetski ispričana filmska storija o neumitnom procesu očovečenja bića koje nije ljudsko, ali je postavljeno u

imanentnog ljudskog konteksta u kome čak i kategorije patnje, straha i smrti predstavljaju razlog za život i postavljenog u koordinate jedne bezlične i ravnodušne budućnosti, koja, doduše, nudi večnost, ali i koja je verovatno upravo zbog toga, lišena svih ljudskih referenci efemernosti.

Kao što smo, međutim, rekli, svaku, pa i našu, eksplikaciju »Humana«, treba prihvatiti više nego uslovno. Umetnički i tehnički besprekorno snimljen Laperousazov se film, svakim svojim segmentom, drastično opire interpretacijama izvan vlastitog medija, a možda najviše onim diskurzivnog tipa. Neprevodiv na bilo koji drugi jezik izuzev jezika slike »Human« do paroksizma realizuje načelo da je film pre svega medij, a tek onda sve ostalo računajući tu i žanr.

Treće dana festivala na programu se našao film »Čovek koji je pao na Zemlju« (The Man Who Fell On Earth) engleskog reditelja Nicolasa Roega, sa poznatim pop-pevačem Davidom Bowiem u glavnoj ulozi, koji je — nekakav odmah bude rečeno — ubedljivo pokazao da mu ni talenta glume nisu strane. U pitanju je film koji, ukoliko bismo ga doslovno shvatili, rizikovao da bude optužen za izvesne nedoslednosti u faktografiji, u razvoju radnje, najzad, u koherenciji likova. Međutim, u koliko mu pridemo kao delu koje je prevashodno poetski ispričana filmska storija o neumitnom procesu očovečenja bića koje nije ljudsko, ali je postavljeno u

ljudskog konteksta i o takvim ograđama ne može da bude govora. Ovaj film se, doduše, ne okončava srećnim završetkom, ali to je malo filmu blažeg negativnog ishoda. Kako je i u slučaju en¬tropijskog sveta, Logan i devojka vraćaju se u grad da saopšte i ostalima svoje otkriće, ali oni im ne poklanjaju nimalo pažnje, ponašajući se kao dobro programirani roboti. Sve do tog trenutka film poseduje izvesnu tenziju i privlačnost, koja biva pojačana nagoveštajem neumitnog tragičnog kraja. Da se »Loganovo bekstvo« odista okončalo potpunim neuspehom naslovnog junaka, da prepustivši svoju sabraću bila bi to zanimljiva parabola o košmarnoj uslovljenosti sveta u kojem danas živimo, na dalje, prihvatljivo angažovan SF film, koji bi mogao da se dopadne i onim najzahtevnijim gledaocima. Nažalost, ništa od svega navedenog nije se dogodilo.

Festival SF filma otvoren je ostvarenjem američkog reditelja engleskog porekla Michaela Andersona pod naslovom »Loganovo bekstvo« (Logan's Run), snimljenim prošle godine. Potrebno je odmah skrenuti pažnju da je pošteni film namenjen komercijalnoj distribuciji, sa svim tipičnim nedostacima karakterističnim za holivudsku produkciju tog tipa.

Radnja filma smeštena je u 23. vek, kada je Zemljom vladao totalitarni poredak, idealno obrazac sveta epikurejske stagnacije. Starost je ukinuta, pošto bi svako ko je preživeo trideseto godinu bivao uništen. One koji pokušavaju da se bekstvom spasu egzekucije lovi kasta stražara, koji, međutim, i sami podležu nemilosrdnom žrvnju starosne granice. Kako to već biva u sličnim situacijama.

Međutim, filmovi iz holivudske kuhinje veoma retko puštaju na pozorišnu scenu, pa je tako i ovaj film, koji bi mogao da se svrsta u kategoriju filmova sa ozbiljnijim ambicijama, prošao gotovo neprimećeno. Ipak, ne treba zaboraviti da je ovo jedan od dvaju SF filma sa cele smotre za koje su naši distributeri pokazali izvesno interesovanje. Drugog dana festivala prikazan je film mladog francuskog reditelja Jeromea Laperrousaza »Human«, koji je došao ovenčan »Zlatnim asteroidom«, prvom nagradom prošlogodišnjeg trščanskog festivala. Kažimo odmah, posredi je delo čije je svako diskurzivno tumačenje već unapred osuđeno na drastičnu racionalnu redukciju, i o kojem, eventualno, ima smisla uslovno raspravljati samo među onima koji su već imali prilike da ga vide.

Ovo, međutim, ne znači da je u pitanju puka vizuelna fantazmagorija. Određen size, Davidom Bowiem u glavnoj ulozi, koji je — nekakav odmah bude rečeno — ubedljivo pokazao da mu ni talenta glume nisu strane. U pitanju je film koji, ukoliko bismo ga doslovno shvatili, rizikovao da bude optužen za izvesne nedoslednosti u faktografiji, u razvoju radnje, najzad, u koherenciji likova. Međutim, u koliko mu pridemo kao delu koje je prevashodno poetski ispričana filmska storija o neumitnom procesu očovečenja bića koje nije ljudsko, ali je postavljeno u

ljudskog konteksta i o takvim ograđama ne može da bude govora. Ovaj film se, doduše, ne okončava srećnim završetkom, ali to je malo filmu blažeg negativnog ishoda. Kako je i u slučaju en¬tropijskog sveta, Logan i devojka vraćaju se u grad da saopšte i ostalima svoje otkriće, ali oni im ne poklanjaju nimalo pažnje, ponašajući se kao dobro programirani roboti. Sve do tog trenutka film poseduje izvesnu tenziju i privlačnost, koja biva pojačana nagoveštajem neumitnog tragičnog kraja. Da se »Loganovo bekstvo« odista okončalo potpunim neuspehom naslovnog junaka, da prepustivši svoju sabraću bila bi to zanimljiva parabola o košmarnoj uslovljenosti sveta u kojem danas živimo, na dalje, prihvatljivo angažovan SF film, koji bi mogao da se dopadne i onim najzahtevnijim gledaocima. Nažalost, ništa od svega navedenog nije se dogodilo.

Šestog dana festivala prikazana su dva filma. Prvi, »Konačni program« (Final Program) engleskog reditelja Roberta Fuesta, predstavlja kombinaciju lošeg romana sa prilično razvučenoj i neoriginalnoj SF priči. Mladić Jeremy Starr, sin bogatih roditelja, odrastao je u svemirskom brodu koji kruži oko Zemlje. Njegovi roditelji su naučnici koji proučavaju ljude i njihovo ponašanje u uslovima dugotrajne izolacije. Kada, nakon dugog boravka na Zemlji, Jeremy dobija zadatak da se vrati na brod, on ne može da se pomiri sa činjenicom da će ponovo biti prepušten društvu roditelja i robota. Pokušaj da pobegne završava se katastrofom. Brod se sudara sa asteroidom i uništava. Jeremy, jedini preživeli, vraća se na Zemlju, gde ga čeka nova avantura. Film je, u celini gledano, prosečno ostvarenje, koje ne bi zaslužilo posebnu pažnju da nije bilo nekoliko zanimljivih detalja. Jedan od njih je i lik robota Tobora, koji je, u stvari, jedini lik koji izaziva simpatije gledalaca. Ostali likovi su ili nedovoljno razrađeni ili potpuno neuverljivi. Režija je, takođe, nedosledna. Fuest je pokušao da spoji nespojivo: ozbiljnu priču o usamljenosti i otuđenju sa elementima komedije. Rezultat je film koji ne zna šta hoće da bude. Ni kao komedija ni kao ozbiljno delo on ne funkcioniše. Scenario je, očigledno, pisan u žurbi, bez dovoljno razrade karaktera i situacija. Dijalozi su često banalni, a humor forsiran. Fuest nije uspeo da iskoristi ni vizuelne mogućnosti koje mu je pružala scenografija svemirskog broda. Kamera je statična, montaža nespretna, a ritam neujednačen. Film deluje kao niz nepovezanih epizoda, a ne kao celovita priča. Ipak, treba pomenuti da su specijalni efekti, koji prikazuju svemirski brod i njegovu okolinu, solidno urađeni. Oni su, zajedno sa Toborom, jedini pozitivni aspekti filma. Ostatak je, nažalost, ispod prosečnog nivoa.

Drugi film, »Mesija« (The Messiah) francuskog reditelja Christiana de Chalonge, predstavlja ozbiljniji pokušaj da se govori o važnim temama. Film prati život mladog Isusa, od njegovog rođenja do početka javnog delovanja. Pristup je realistički, bez natprirodnih elemenata. Isus je prikazan kao običan dečak koji postepeno otkriva svoju posebnost. Njegovi roditelji, Josif i Marija, suočavaju se sa teškoćama svakodnevnog života, siromaštvom i društvenim predrasudama. Film se trudi da rekonstruiše atmosferu Palestine u prvom veku, sa njenim običajima, jezikom i političkim prilikama. Rimska okupacija je stalno prisutna u pozadini, a njeni predstavnici su prikazani kao hladni birokrate. Jevrejska zajednica je podeljena između onih koji se prilagođavaju i onih koji se opiru. Isus se kreće između ovih grupa, pokušavajući da pronađe svoj put. Film je, u celini gledano, ozbiljno i pažljivo urađen. Chalonge se trudi da izbegne klišee i da prikaže likove kao složene ljude, a ne kao jednodimenzionalne simbole. Dijalozi su, uglavnom, dobro napisani, a glumci uverljivi. Režija je diskretna, bez suvišnih efekata. Kamera prati radnju bez nametljivosti, a montaža je ritmična. Film ima i nekoliko upečatljivih scena, kao što je ona u kojoj Isus raspravlja sa rabinima u hramu. Ipak, film ima i svoje slabosti. Neke scene su predugačke i dosadne, a ritam povremeno usporava. Film bi mogao biti i kraći, bez gubitka na kvalitetu. Ipak, »Mesija« je, u celini gledano, solidno ostvarenje, koje zaslužuje pažnju gledalaca.

Na festivalu je prikazan i film »Ljubav i bes« (Love and Anger) iranskog reditelja Bahrama Bejzaija

ZAGREB

ŽIVKOVIĆ

Apokalipsa koju otajnik iz suvremene znanstvene fanta-stike »Make Room«! Make Room!« Harryja Hanrisona »Stand of Zanzibar« Johna Brunnera da primjer, ne ostavlja mnogo nade — to nije primjer svršetak svijeta u evolutivnom kontinuumu već naprasni i strašni kraj, koji čak ni dobrohotna bića s drugih planeta u tobožnjem naporu da budu »deus ex ma-china«, ne uspijevaju ni ublažiti ni odgoditi.

Među apokaliptionim vizijama najuže najviše djeluju one koje ognjem i mačem rata zatiru trag ljudski i njihove nastambe pretvaraju u pepeo i pepeo. I ovaj motiv ima svoju tradiciju i svoje naivne prethodnike. Mi danas s osmijehom čitamo opise strašnih ubojnih strojeva u znanstvenoj fantastici s početka stoljeća, gotovo da i ne shvaćamo kako se elektricitet mogao smatrati oružjem uništenja još prije sedamdesetak godina. A i H bomba je u tom kontekstu tipični ikonografski motiv eskatologije druge polovice 20. stoljeća. Iskustvo je, međutim, pokazalo da nam ovaj ikonografski motiv ne ostavlja alternative — svršetak je potpun i konačan. Nema ponovnog svijeta — barem ne u ljudskom obliku. Bruce Franklin, profesor na Stanfordskom sveučilištu, na-zvao je u jednom svojem eseju

ARKZ: Na marginama potopljena svijeta

Pomalo melankolična vizija poto-pljenog svijeta, zemaljskog svijeta što se zrcali u mlačnim vodama subtropskih

ŽLK

lističke fantastike, i nije bez smisla stalne, prisutnost Max Ernstovih slika u potopljenom svijetu. Ali Ballard, osim u »Billenniumu, gdje obrađuje problem prenapučenosti, u pepelu, obitavaju, poput nasukanih kitova, samo ljudski ostaci. Kozmički kaos u vrtlogu vremena i prostora, čekao je, dakle, konačno svi-tanje, ali samo takvo — samo potpunim raspadom postojećeg moglo se stvoriti nešto novo, nešto drugo — ukratko, novi svijet. Suvremena znanstvena fantastika, međutim, s mnogo manje vjere i nade piše Apokalipsu. Njeni ikonografski ele-menti nisu više nadnaravne sile neba i podzemlja, hir bogova i četiri jahača, već zastrašujuće, i već danas očite činjenice. Ballardovu viziju potopa možemo do izvjesne granice još uvijek smatrati klasičnom — svijet stari, i gotovo! Ali pred činjenicama rastuće populacije, pred zagađenjem i pred Arsenalom za-stajemo u nedoumici, bez alternative, bez izgleda u spas. Iako u osnovi, i u svojem klasičnom izdanju optimistički okrenuta, suvremena znanstvena fanta-stika stvorila je djela od kojih se čovjeku uistinu kosa može dignuti na glavi. Ne, nije samo stvar u užasnoj viziji pre-napučenog svijeta, nestašici hrane i vo-de, nije stvar u sporom umiranju u radio-aktivnom pepelu ili među smrdljivim ot-pacima. Stvar je u tome što se ne pruža alternativa, što nema spasa čak ni izabranih. Onaj motiv koji se često javlja u takvoj apokaliptičnoj znanstvenoj fantastici, koji na kraju ipak pruža izglede za bijeg, bijeg makar i u druge zvijez-dane sustave, operetni je završetak, često umetnut i zbog — kako se to obično

kaže — široke publike, koja ne voli suviše mračne svršetke.

Ballarda »pjesnikom smrti«. Teme njegovih romana su eskatološke par excellence. Ali to su uvijek u načelu prirodne katastrofe, počam od neobičnog procesa kristalizacije organskog života, preko orkanskih vjetrova i sunčevih oluja, loma ionosfere, pa do finala u potopljenom svijetu. Njegovi »svršeci« uvijek su mračni košmairi, puni nadrea-

Iz sadržaja slijedećeg broja:

Murray Leinster: ETIČKA RAVNOTEŽA

Napokon se dogodilo ono neizbježno: došlo je do susreta sa svemirskim brodom neke druge civilizacije. No brod je bio pust, hladan, beživotan. I načinjen od tvari vrednije od zlata. Što učiniti s njim, a da se ne naruši princip etičke ravnoteže?

Stanislaw Lem: TEST

Astronautički kadet Pirx nije baš blistao, ne toliko znanjem, koliko samopouzdanjem. Bio je uvjeren da nikad neće položiti strogi praktični ispit: samostalan let na Mjesec. Ipak je krenuo na ispit, pouzdavajući se jedino u skriveni »šalabakter«...

Karherine MacLean: BAŠ STE KOMPLICIRANI, VI ZEMLJANI

Iz dalekog svemira stigli su prvi posjetitelji, mladi bračni par psolikih inteligentnih bića. Dobro su se pripremili za prvi susret sa Zemljanima, a naročito s glasovitim antropologom, uvaženim Sir Harringtonom, predsjednikom odbora za doček.